ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 8. ΤΗΛ. 30:461 ||| ΙΔΡΥΤΗΣ: Κ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ ||| ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ ||| ΣΑΒΒΑΤΟ 20 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1938

ΕΦΗΜΕΡΑ

ΠΑΡΑΔΡΟΜΕΣ

Γιὰ κάθε εὐτυχία μας χρειάζεται πάντα ἕνα κάποιο ποσοστὸ δυστυχίας τῶν ἄλλων.

* * *

Τὸ γέλιο στὴ γυναῖκα δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση μὲ τὴν ψυχική της κατάσταση. Ὅπως καρφιτσώνει στὰ στήθη της ἕνα λουλούδι, ἔτσι καὶ στολίζει τὸ πρόσωπό της μ' ἕνα χαμόγελο.

* * *

Οἱ προτιμήσεις μας εἶναι τὸ μέτρο τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν ἱκανοτήτων μας. Γι' αὐτὸ καὶ διαφέρουν τόσο ἀπὸ ἄνθρωπο σ' ἄνθρωπο.

* * *

Τότε ἀρχίζεις νὰ κατέχεις τ' ἀληθινὸ νόημα τῆς ζωῆς, σὰν φτάξεις νὰ συγχωρεῖς ὅλο καὶ περισσότερο τὶς πράξεις τῶν ἄλλων.

* * *

Ὁ καταναγκασμὸς ποτὲ δὲ μειώνει κανένα, ἡ ὑποταγὴ εἶναι ἐκείνη ποὺ ἐξευτελίζει.

* * *

Ἡ τιμὴ ἀποτιμᾶται σύμφωνα μὲ τὸ σὲ χρυσὸ κάλυμμά της, ὅπως τὰ χαρτονομίσματα.

* * *

Τί σημασία ἔχει ἂν οἱ ἄλλοι σὲ προδώσουν; Τὸ σημαντικὸ εἶναι νὰ μὴν προδώσεις ἐσὺ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτό σου.

* * *

Ἡ ἀφὴ ἔχει κι' αὐτὴ τὶς ἀναμνήσεις της. Διαφορετικὰ θὰ ἦταν κάτι ἀκατανόητο ἡ ὁποιαδήποτε πρὸς ἕνα πρόσωπο ἐρωτικὴ προτίμησή μας.

* * *

Ὁ μεγαλύτερος φίλος σου κι' ὁ πιὸ ἄσπονδος ἐχθρός σου εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός σου. Κανόνισε, λοιπόν, ἀνάλογα τὶς σχέσεις σου μαζί του.

* * *

Οἱ ἀρετὲς εἶναι σχεδὸν κατὰ κανόνα ἐπίκτητες, ἐνῶ τὰ ἐλαττώματά μας πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἴδια μας τὴ φύση, γι' αὐτὸ κ' ἡ προτίμησή μας σ' αὐτά.

* * *

Τὸ κρασί, ὁ ἔρωτας, τὸ ταξίδι μᾶς μεθοῦν μὲ τὸ ἴδιο μοναδικὸ θέλγητρο: τὴ φυγή.

* * *

Ἡ ἀνθρωπότητα δὲ βαδίζει εὐθεία γραμμὴ πρὸς τὰ πεπρωμένα της, μὰ διαγράφοντας ὅλο κ' εὐρύτερους κύκλους. Γι' αὐτὸ κι' ἔχουμε κάποτε τὴν αὐταπάτη, πὼς ξαναπερνᾶ ἀπὸ παλιοὺς καὶ γνώριμους δρόμους.

* * *

Μονάχα μ' ἐκεῖνα τὰ ἰδανικὰ ἀξίζει ν' ἀσχοληθεῖς, ποὺ ὅσοι τὰ κηρύσσουν δέχονται νὰ τὰ συζητήσουν μαζί σου.

* * *

Στὸν ἔρωτα, ἀντίθετα μὲ τὴ φιλία, χρειάζεται πάντα ἡ ἀπόσταση καὶ μιὰ κάποια δυσπιστία.

* * *

Εὔκολα θὰ μποροῦσε νὰ σὲ πείσει γιὰ τὸ καθετὶ ὁ κάθε συνάνθρωπός σου, ἂν δὲν ἦταν τὰ μάτια του ἐκεῖ νὰ διαψεύδουν, τόσο συχνά, τὰ ὅσα λέει.

* * *

Ἡ ἡδονὴ ἔχει γιὰ μίσχο τὸν πόνο καὶ γι' ἄνθος της τὴ χαρά.

* * *

Μὴν ἱκανοποιεῖσαι ποτὲ μ' ὅ,τι σοῦ προσφέρει ἄκοπα ὁ ἑαυτός σου, ἐξανάγκαζέ τον, κάποτε - κάποτε, νὰ σοῦ παραχωρεῖ τὸ ἀπαντό του.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ

ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

ΑΓΕΦΥΡΩΤΗ ΑΠΟΞΕΝΩΣΗ. - ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ. - ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ. - ΑΠΟ ΤΑ ΒΑΚΧΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΜΗΣ ΩΣ ΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΤΟΥ ΜΑΓΙΟΛ. - ΤΟ ΠΙΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ. - ΟΙ ΠΡΟΜΑΧΩΝΕΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΗΛΙΟ. - ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΦΕΥΡΕΤΕΣ ΤΗΣ ΒΩΔΑΜΑΞΑΣ. - ΤΖΙΤΖΗΚΑΣ ΚΑΙ ΜΕΡΜΗΓΚΑΣ.

Αὔγουστος, 1938.

Κατεβαίνει ἡ νύχτα, ἤ, πιὸ σωστά, ὅπως τὄγραφε ἕνας ποιητής, σηκώνεται ἀγάλια ἀπὸ τὴν ὄψη τῆς γῆς καὶ κυριεύει τὸν ἀέρα. Τὸ χρῶμα σκοτεινιάζει, μιὰ θαλάσσια ἔκταση μαβειὰ πάει νὰ πνίξει, στὰ δεξιά μας, τὴν πορφυρὴ πανήγυρη τοῦ ἀκροούρανου, ὅπου καταστάλαξαν τ' ἀπομεινάρια τοῦ ἥλιου. Τὰ ὅσα ἀπομένουν ἀπὸ τὴ μέρα μας, ἀπὸ τὶς ἀχτιδιὲς τῆς διαδρομῆς μας, ἀπὸ τὰ ἄνθινα φτεροκοπήματα τοῦ ταξιδιοῦ, αὐτὰ ποὺ βλέπαμε τριγύρου, αὐτὰ ποὺ ἀνασαίνανε καὶ πλέανε μέσα μας, ἔχουν τώρα βρεῖ τὸ συγκεντρωτήρα τους πάνω σ' ἐκεῖνο τὸ μακρυνὸ βουνό. Καὶ μᾶς ἔχουν ἐγκαταλείψει. Αὐτὰ ποὺ ἤτανε δικά μας, χέρια καὶ πλεξίδες τοῦ κόσμου μας, τὰ κοιτάζουμε σὰν ἕνα ξένο θέαμα καὶ καινούργιο. Συλλογιζόμαστε πὼς συχνὰ τυχαίνει καὶ γίνεται μιὰ τέτοια ἀποξένωση ἀγεφύρωτη, ἀνάμεσα σ' ἐμᾶς καὶ στὰ πιὸ δικά μας. Μιὰ ἀκατανόητη ἄβυσσο. Γίνεται συχνότατα. Καὶ ξεχειλᾶ τότες ἀγριώτερη, πάνω ἀπὸ τὰ χέρια, τὶς πλάτες καὶ τὴν ἀνέλπιδη κεφαλή μας, χύνεται, σγουραίνει καὶ μᾶς πνίγει ἡ ἀρίφνητη πάχουσία τῆς μοναξιᾶς. Πιὸ ἀληθινή, πιὸ πηρουνιαστὴ μέσα στὴ σάρκα σου ἀπὸ τὸν αἰσχρότερο πόνο. Καὶ τὰ βλέπεις, τὰ νιώθεις αὐτὰ ὅλα σιωπηλός, σὰν τὶς μοιραῖες καταστροφὲς ποὺ ἀνοίγουν, κάτω ἀπὸ τὶς πατημασιὲς τῆς ζωῆς σου, καὶ φτιάνουν τὸ ὁλονύχτιο ὑπόγειο ποὺ σὲ παραστέκει ὡς τὴ στερνὴ κοινοτοπία τοῦ κοινοῦ λάκκου. Ἔτσι, σὰ νᾶσαι κιόλας πεθαμένος, σωπαίνεις ἐμπρὸς σὲ κάτι παρόμοια πανέμορφα καὶ φριχτὰ σύμβολα τῆς ζωῆς σου, τῆς ἀποξένωσης καὶ τῆς ὀρφάνειας σου.

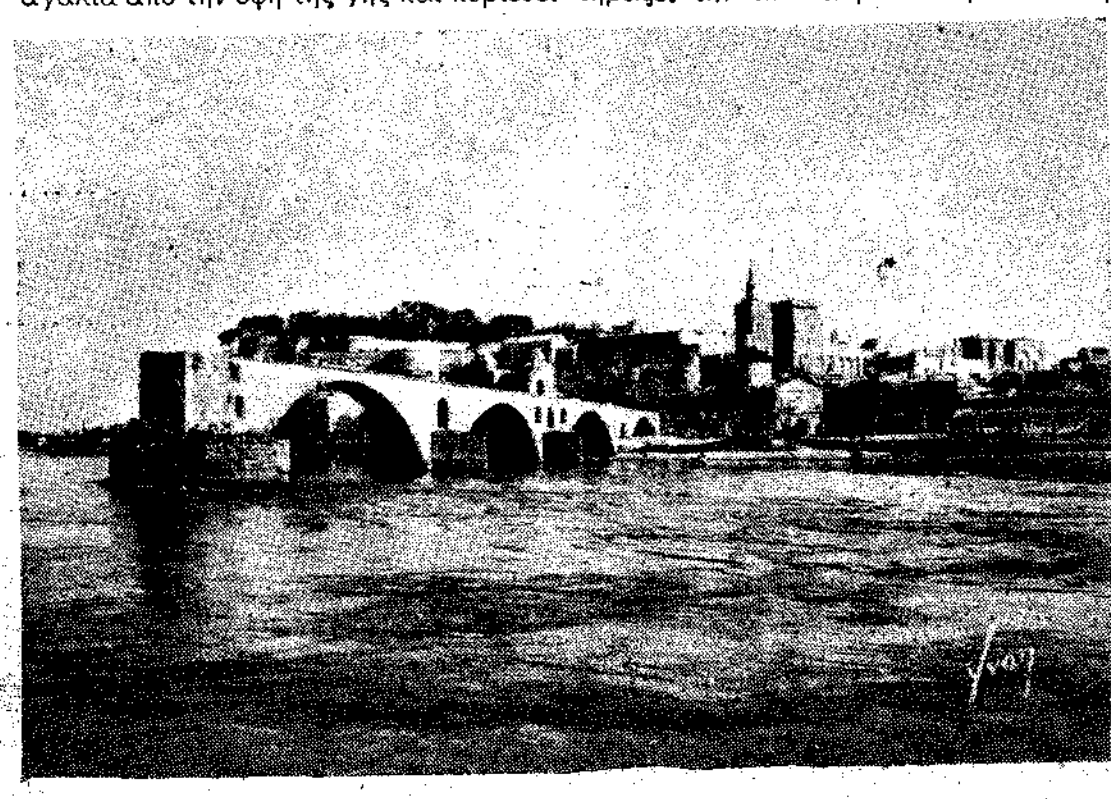

Ἡ μισογκρέμιστη γέφυρα τοῦ Ἀβινιὼν, χοροστάσι τῆς Γαλλίας

Κοιτάζαμε λοιπὸν αὐτὰ τὰ μακρυνὰ κι ἀποσωμένα δικά μας, ποὺ σκηνογραφοῦσαν τὴν ἰμπερατόρικη ἀποθέωση πίσω ἀπὸ τὸ ἀνάσκελο βουνὸ καὶ τὴν ἀδιάκοπη εὐθεῖα τοῦ ὁρίζοντα. Μὲ τὸ στόμα μας πικρό, βουβό, καὶ ποὺ οἱ ἀναγνώσεις, ἡ βιβλιακή μας πόρωση ἀπαγόρευε, ἀκόμη καὶ στὴν ψυχή μας, μιὰ μελάγνολη στροφή. Ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς βιβλιοθήκης, ἀπὸ τὰ παράθυρά της, ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς μόρφωσής σου βγαίνεις μὲ τὴν καρτεριὰ τοῦ προβάτου. Μὲ τὰ μάτια τοῦ μελλοθάνατου βωδιοῦ «ποὺ θέλει ν' ἀγνοεῖ» καὶ στέκει στὸ κατῶφλι τοῦ σταύλου καὶ τηράζει τὴν αἰώνια ματαιότητα καὶ τὴ σφάγια ἀπεραντωσύνη τῆς πραγματικότητας. Καὶ θέλει ν' ἀγνοεῖ, τηράζοντας, ἀδιαφορία ἀνάλογη μὲ τοῦ ζώου. Δὲ μιλεῖς. Ξαίρεις τὴν ἀφεύγατη διασταύρωση τοῦ μακελιοῦ καὶ θέλεις γιὰ τοῦτο ν' ἀγνοεῖς. Εἶναι ἡ μόνη «πόζα» κ' ἡ μοναδικὴ σοφία ποὺ σοῦ ἀπομένει. Ἡ σωτήρια μετεκπαίδευσή σου.

Καὶ μὲ τοὺς νόμους τῆς ἐθελούσιας αὐτῆς ἄγνοιας καταργήσαμε ἀκόμη καὶ τὴν εἰλικρίνεια τοῦ πόνου καὶ λέμε πὼς αὐτὰ ὅλα εἶναι ἄλλες ὑποθέσεις, τὶς ἀρνούμαστε, γυρεύουμε μιὰ χαραμίδα εὐθυμίας, ὅπου νὰ διοχετέψουμε τοὺς μαύρους πανικούς μας. Τὰ μεγάλα ἔργα, γιὰ κάμποσα χρόνια, μοῦ φαίνεται πὼς θὰ μᾶς δίνουνε, σὲ ἡρωϊκὲς ὑπεραληθινὲς μορφές, αὐτὴ τὴ συμβίωση τῆς ἀφεύγατης τραγικότητας καὶ τῆς φευγαλέας φτενῆς εὐθυμίας. Κ' ἡ πιὸ στέρεη σύνθεση θὰ βγαίνει ἀπὸ τ' ὅτι ἔχουμε σήμερα συνείδηση (κι ὁ ἥρωας κι ὁ συγγραφέας) τῆς ἀλληλοδιείσδυσης τῶν δυὸ στοιχείων. Τ' ὅτι πιὰ τίποτε δὲ μᾶς ξεφεύγει. Κλείνουμε τὰ μάτια, μὲ πεῖσμα, κι ὡστόσο τὰ φασματικὰ ὅρια προχωροῦν ὁλοένα καὶ εὐρύνουν τὴν ἄγουρη καὶ τὴν ὑπερώριμη συναισθηματική μας ἐνδοχώρα.

Ναί, αὐτὰ εἶναι ἄλλες ὑποθέσεις.

Τὸ λεωφορεῖο ἔκαμε ἀκόμη ἕνα σταθμό, ὅπου ὁ φίλος μας ἐκεῖνος μὲ τὶς καρτποστάλες ἔτρεξε νὰ τὶς ρίξει στὸ ταχυδρομεῖο.

Πλησιάζουμε πρὸς τὴ Λυώνα. Ὁ ἄλλος, ἐκεῖνος ὁ ἐθελοντὴς τῆς προπαγάνδας, μὲ τὴν ἐνημερωμένη του λογοδιάρροια ἐξηγεῖ στὶς Ὁλλανδέζες, φωνάζει, πάλλεται, θαρεῖς καὶ βγάζει λόγο σὲ μιὰ πλατεῖα ὅπου μυρμηκυάζουν οἱ ἀκροατές του, ἐνθουσιώδεις κι ἀναλφάβητοι:

— Στὴ Λυώνα, στὰ 1506, ἱδρύθηκε τὸ πρῶτο χρηματιστήριο τῆς Γαλλίας. Τὸν

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 3]

PUNCTUM CONTRA PUNCTUM

ΝΑ ΠΛΗΡΩΘΟΥΝ...

[Δίνουμε σημερα μὲ τὸν παραπάνω τίτλο, τὴ συνέχεια τοῦ χρονικοῦ τῶν «Τρομπονιῶν» τοῦ κ. Μ. Κουρήτη ποὺ ἀναγκαστήκαμε νὰ διχοτομήσουμε γιὰ λόγους ἀνώτερης τυπογραφικῆς βίας καὶ ν' ἀναβάλουμε γιὰ τὸ σημερινὸ φύλλο ἀπ' ἀφορμὴ τοῦ εἰδικοῦ τεύχους μας γιὰ τὸν Ψυχάρη].

Ἐκεῖ ὁ ρόλος τοῦ πνευστοῦ ὀργάνου εἶναι νὰ μᾶς δώσει σὲ μιὰν ὁρισμένη στιγμὴ ἕνα ὁόλο, μιὰ διαβατικὴ φράση, νὰ κρατήσει ἕνα ὑποβλητικὸ πεντάλε, νὰ δημιουργήσει ἐν' ἁρμονικὸ φωτοστέφανο γύρω ἀπὸ τὴν κουβέντα τῶν ἐγχόρδων, ποὺ αὐτὰ ἔχουνε τὸν κυριο καὶ πρωταρχικὸ λόγο μέσα σ' ὅλη σχεδὸν τὴ μουσικὴ φιλολογία τῶν αἰώνων. Τὸ ἴδιο δὲ συμβαίνει καὶ μὲ τὴν Μπάντα. Ἐδῶ, ὅλο τὸ ἠχητικὸ πλάνο εἶναι ἐμπιστευμένο σὲ ὄργανα μὲ ἀχάριστη σκαρωσιά, μὲ δύσχρηστους συνδυασμοὺς κλειδιῶν γιὰ τὴν πραγματοποίηση μιᾶς φραστικῆς λεπτομέρειας, μὲ δύσκαμπτη καὶ φτωχὴ σὲ ἔκταση διατονικότητα, μὲ περιωρισμένα κι' ἐντελῶς εἰδικὰ γιὰ τὸ κάθε ὄργανο τὰ ἐντυπωσιακὰ ἐκφραστικὰ στοιχεῖα τοῦ ἤχου των, κι' ἀκόμα μὲ τόσες καὶ τόσες ἄλλες εἰδικὲς ἀπόκρυφες λεπτομέρειες, ποὺ κι' ὁ μορφωμένος μουσικός, δύσκολα μπορεῖ νὰ συλλάβει τὴν ἀχαριστία τους ἂν δὲ βρεθεῖ στὴν ἀνάγκη νὰ κάνει πρακτικὴν ἐφαρμογὴ τῶν θεωρητικῶν του γνώσεων πάνω σ' αὐτές. Ἐδῶ, ἐξαιρετικὰ δύσκολη δουλειὰ τοῦ μαέστρου εἶναι, ὅλη αὐτὴ τὴ διάχυτη καὶ σκορπισμένην εἰδικότητα νὰ τὴν συγκροτήσει σ' ἕνα ἁρμονικὰ συνεργαζόμενο σύνολο, σ' ἕνα σύνολο ποὺ νὰ θυμίζει ὅλη τὴν πλούσια ἠχητικὴ πανδαισία μιᾶς ὀργήστρας συμφωνικῆς, ἀναπληρώνοντας τὰ τέμπρα τῶν ἐγχόρδων, κι' ἀντικαθιστώντας μὲ συμπληρωματικοὺς συνδυασμοὺς τῆς ἀνθρώπινης ἀναπνοῆς, τὴν πλούσια κι' εὐλύγιστη διατονικὴν ἔχτασή τους. Κι' ἀκριβῶς ἐκεῖνο ποὺ μ' ἄφησε μιὰν ἐξαίρετην ἐντύπωση στὴν τελευταία ἐπίδειξη τῆς φιλαρμονικῆς μας εἶναι ἡ σοφὴ καὶ πολύπειρη μέθοδο ποὺ ὁ μαέστρος κ. Δουκάκης μεταχειρίστηκε, γιὰ νὰ πετύχει μέσα σὲ τόσο λίγο διάστημα, μιὰ τόσο ἱκανοποιητικὴ κι' ἀξιοθαύμαστην ἠχητικὴν ἰσορρόπηση. Χρέος μου νὰ ξεχωρίσω καὶ νὰ παινέσω τὸ ἔργο του μὲ ἰδιαίτεση εὐχαρίστηση, γιατὶ εἶναι ἔργο πολιτισμοῦ. Χρέος μου ἀκόμα νὰ τὸν ἐνισχύσω, μὲ ὅλο τὸ φτωχικὸ κῦρος τῆς γνώμης μου, στὴ θαραλέα συνέχιση τῆς ὡσαίας προσπάθειάς του νὰ βγάλει ἀσπροπρόσωπες τὶς ὑπαίθριες συναυλίες τῆς Φιλαρμονικῆς, ἀφοῦ γιὰ τὸν ἐκπολιτιστικὸ σκοπό τους, ὅπως εἶναι φανερό, ξοδεύονται—γιὰ πρώτη φορὰ στὸν τόπο μας — πολλὰ λεφτά, καὶ μεγάλες φροντίδες ἀπὸ τοὺς ἀρμόδιους, καὶ πρὸς τιμὴν βέβαια τῶν ἀρμοδίων.

Τώρα, θὰ μοῦ πεῖτε: Τίποτα δὲ βρῆκες ἄξιο σ' αὐτὴ τὴν ἐπίδειξη τῆς Φιλαρμονικῆς; Καὶ βέβαια βρῆκα. Ἀλλοιώτικα, οὔτε Ρωμηὸς θάμουνα, οὔτε... μουσικὸς κριτικός! Ἂς ἀφήσουμε ὅμως τ' ἀστεῖα. Ἐκεῖνο ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ναυαγτηοίσει κανεὶς σίγουρα γιὰ λάθος, στὴν ἐπίδειξη τῆς Φιλαρμονικῆς μας, ἤτανε τὸ πρόγραμμα περισσότερο σὰν γλωσσικὴ τυπωμένη ἐμφάνιση, καὶ λιγώτερο σὰν μουσικὸ περιεχόμενο. Ἕνα πρόγραμμα ποὺ ποοοεισμός του εἶναι νὰ μοιραστεῖ σὲ μιὰ πλατεῖα μιᾶς Ἑλληνικῆς πόλης, γιὰ νὰ διαβαστεῖ, «κατὰ τεκμήριον» τουλάγιστον, ἀπὸ Ἕλληνες, σωστὸ θάτανε νὰ τυπωθεῖ Ἑλληνικά. Δηλαδὴ μὲ Ἑλληνικοὺς τουλάγιστον χαρακτῆρες, ἂν ὄχι μὲ ἑλληνικὴ μετάφραση τῶν μουσικῶν ὅρων του καὶ — τὸ σπουδαιότερο — ἂν ὄχι μὲ μιὰν ἐκλαϊκευτικὴν ἀνάλυση τοῦ ἐντελούμεγου ἔργου καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ συνθέτη ποὺ τόγραψε. Τί διάολο! Εἴπαμε κι' ἄλλες φορὲς, πὼς μιὰ ἀπὸ τὶς σοβαρώτερες δουλειὲς ποὺ ἔχουνε νὰ κάνουνε ὅσοι πραγματικὰ ὀνειρεύονται νὰ προσφέρουν κοὶὸ στὴ μουσικὴν ὑπόθεση τοῦ τόπου μας, εἶναι νὰ μᾶς ἀπολλάξουνε τὸ γρηνορώτερο ἀπὸ τὶς ὀλέθοιες ανομπιστικὲς παράδοσες τῆς νοοτροπίας ἐκείνων ποὺ, μέγοι ποοχτὲς ἀκόμα, διευθύνανε μονοπωλιακὰ κι' ἀσύδοτα τὶς μουσικὲς τύνες του. Αὐτὸ ὅμως εἶναι κάτι ποὺ διοοθώνεται, καὶ ποὺ εἶμαι σίγουοος πὼς δὲ θὰ

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ Κ' ΟΙ ΛΑΟΙ

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

Μιὰ νέα ἀγγλικὴ βερσιὸν τῆς «Ἀνθρώπινης φωνῆς» τοῦ Κοκτὸ δόθηκε τελευταῖα στὸ θέατρο Γουιέστμίνστερ τοῦ Λονδίνου ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ Μπέτρχολντ Φῆρτελ. Πρωταγωνίστρια στὸν Ἕνα καὶ μόνο ρόλο τοῦ πρωτότυπου αὐτοῦ ἔργου ἦτανε ἡ γνωστὴ ἠθοποιὸς Μπέατριξ Λίμανν ποὺ ἔπαιξε μὲ μεγάλη τέχνη. Ὅπως εἶναι γνωστό, στὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Κοκτὸ μιὰ ἠθοποιὸς μονάχα μιλάει ἀπ' τὸ τηλέφωνο. Οἱ διάφορες παύσεις στὴ συνδιάλεξη κι' οἱ ἀλλαγὲς τοῦ τόνου τῆς φωνῆς ἐπιτρέπουν στὸν ἀκροατὴ νὰ παρακολουθήσει τὴν ὑπόθεση.

Στὸ θέατρο «Ω» τοῦ Λονδίνου παίζεται ξανὰ ὕστερα ἀπὸ δίκα χρόνια τὸ ἔργο «Ντιβρεσιὸν» τοῦ Τζὼν Βὰν Ντροῦτεν, ποὺ εἶχε τρομερὴ ἐπιτυχία ὅταν πρωτοπαρουσιάστηκε στὰ 1928 καὶ ποὺ θεωρεῖται τὸ δυνατότερο ἔργο τοῦ θεατρικοῦ αὐτοῦ συγγραφέα. Τοὺς κύριους ρόλους τοὺς ἀποδόσανται ἡ Τζίνα Μάλο καὶ ὁ Πήτερ Γκλένβιλ.

*

ΔΙΑΦΟΡΑ ΝΕΑ

Στὶς 14 Φεβρουαρίου 1938 μεταφέρθηκαν στὴ Βενεζουέλα οἱ στάχτες τῆς μεγάλης Βενεζουελιάνας πιανίστριας Τερέζας Καρρένιο (ποὺ ἤτανε καθηγήτρια τῆς δικῆς μας Κας Σοφίας Σπανούδη). Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἡ κυβέρνηση τῆς Βενεζουέλας ἐξέδοκε ἕνα εἰδικὸ ἀναμνηστικὸ γραμματόσημο, ὁ ὁποῖο ἀπεικονίζεται ἡ μεγαλύτερη Νοτιοαμερικάνα πιανίστρια.

Στὶς 30 Ἰουνίου δόθηκε ἡ τελευταία συναυλία στὸ Γκράτζιαν Χώλλ τοῦ Λονδίνου. Τὸ συμπαθητικὸ αὐτὸ Χώλλ ἀκολούθησε τὴν τύχη τόσων ἄλλων ἱστορικῶν κτιρίων ποὺ οἱ οἰκοδομικὲς «ἀνάγκες» τῆς ἀγγλικῆς πρωτεύουσας τὰ ἔκαναν νὰ δώσουν τόπο σὲ οὐρανοξύστες ἢ πολυκατοικίες. Ὅπως γράφει ὁ μουσικὸς κριτικὸς τοῦ «Ντοιλῖ Τέλεγκραφ» τὸ Χώλλ αὐτὸ δὲν εἶχε τὸ ταῖρι του σ' ἕναν γίνει στὸ μέλλον. Ὅσο γιὰ τὸ πέρα γιὰ πέρα ξενόπληκτο μουσικὸ περιεχόμενο τοῦ προγράμματος, κι' αὐτὸ βέβαια εἶναι ἕνα σημαντικότατο λάθος, ἕνα λάθος ὡστόσο ποὺ δὲν μπορεῖ κανένας παρὰ νὰ τὸ συγκρέσει τώρα στὴν ἀρχὴ, ὅταν ἀναλογιστεῖ τὴ στενότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ μουσικοῦ ρεπερτόριου, ποὺ γιὰ νὰ μεταγραφεῖ γιὰ μπάντα χρειάζεται μιὰν εἰδικὴ κι' ὄμορφα μελετημένη δουλειά. Ὅσος δμως κόπος κι' ἂν πρόκειται νὰ ξοδευτεῖ σ' αὐτὴ τὴν ἐργασία, δὲ θὰ μπορέσει ποτὲς ν' ἀντισταθμίσει τὸ θετικὸ καλὸ ποὺ θὰ προσφέρει καὶ στὸν Ἕλληνα ἀκροατὴ, καὶ στὸν Ἕλληνα ἀκροατή. Ἡ «Ἕνωση τῶν Φιλαρμονικῶν» τοῦ Ὑπουργείου τῆς Πρωτεύουσης πρέπει, τὸ δίχως ἄλλο, νὰ προχωρήσει μὲ γοργὸ ρυθμὸ σ' αὐτὸ τὸ οὐσιωδέστατο γιὰ τὴ μουσικὴ προκοπὴ μας ἔργο, ἕνα ἔργο ποὺ δοκιμάζω ἀληθινὰ εἰσπτιμα ντροπὴς καθὼς βρίσκομαι στὴν ἀνάγκη νὰ ὀνομάσω τὴν πραγματοποίησή του «καινοτομία»! Ἂς γίνει ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες μιὰ πρόσκληση στοὺς Ἕλληνες συνθέτες νὰ προσφέρουνε τὴ συνθετικὴ τους ἐργασία στὰ γραφεῖα τῆς «Ἕνωσης τῶν Φιλαρμονικῶν». Καὶ... στὴν ἀνάγκη, ἂς πληρωθοῦνε ἐπὶ τέλους κ' οἱ Ἕλληνες συνθέτες! Καιρὸς ἔχει ἴσως, νὰ πληρωθεῖ κάποτε κ' ἡ Ἑλληνικὴ μουσική! Νὰ πληρωθεῖ, γιὰ νὰ ὑπάρξει! Ἀλλοιώτικα, τὰ Ἑλληνικὰ τρομπόνια δίχως τὴν Ἑλληνικὴ μουσικὴ χάνουνε ὅλο τους τὸ δίκαιο.

Μ. ΚΟΥΡΗΝΤΗΣ

ΛΗΘΙΑ :

Στὸ περασμένο χρονικό μας γιὰ τὸν Ψυχάρη σελ. 3 κολόνα 3 (χαμηλά), διαφεύγει ἀπὸ τὴ φρεσκοδούρα κ.τ.λ.» στ' ἡ φρεσκοδούρα κ.τ.λ.». Ἐπίσης ὁ Ψυχάρης δὲν «ἀξιώθη κ ε νὰ τονε φιλοξενήσουν δπως λέει στὴν 4η κολόνα (χαμηλὰ), ἀλλὰ ἐγὼ «ἀξιώθη κ α».

Ἀκόμα, δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω πώς ἀκριβῶς τὸ «κάθε συνηγορεῖ» ποὺ ἀναφέρεται στὴν 5η κολόνα (πάλι χαμηλὰ) μπόρεσε ν' ἀντικατασταθεῖ τὸ δικό μου τὸ «κάθε σωφρον».

ὅλων τὸν κόσμο. Ὁ Ντίκενς, ὁ Θάκερεϊ κι' ὁ Καρλάϋλ ἔδωκαν διαλέξεις σ' αὐτὸ ὅταν ἀκόμα ὀνομαζόταν «Quebec Institute». Στὰ 1870 ὀνομάστηκε «Σπάϊνγουὲκ Χώλλ». Πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια ὅταν ἔγιναν ριζικὲς ἐπισκευὲς στὸ χτίριο ἡ αἴθουσα πῆρε τὸ σημερινὸ της ὄνομα καὶ ἦταν γενικὴ ἡ πεποίθηση πὼς θὰ ζοῦσε ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἀκόμα. Ὁ ρυθμὸς τῆς Λονδινέιας ζωῆς διέψευσε ὅλες τὶς ἐλπίδες αὐτές.

*

ΠΕΘΑΝΕ Ο ΜΥΛΩΝΑΣ ΤΟΥ ΑΛΦΟΝΣ ΝΤΩΝΤΕ

Σαράντα ἕνα χρόνια ὕστερ' ἀπὸ τὸν βιογράφο του, τὸν Ἀλφόνς Ντωντέ, πέθανε τὸν περασμένο μῆνα ὁ Ριμπέ, ὁ ἥρωας τῶν «Λέτρ ντὲ μὸν Μοσλέν», τοῦ ἔργου ποὺ ἐπὶ 72 χρόνια διαβάστηκε ἄπληστα ἀπὸ τοὺς φίλους τῶν γαλλικῶν γραμμάτων.

Ὁ Ριμπὲ ἤτανε 15 χρονῶν ὅταν ἐκδόθηκε τὸ βιβλίο τοῦ Ντωντὲ στὰ 1866 καὶ βοηθοῦσε τότε τὸν πατέρα του στὸ μύλο. Θυμότανε καλὰ τὸν συγγραφέα ποὺ συνήθιζε νὰ περπατάει στὴν περιοχὴ τοῦ Σατὸ τοῦ Μοντομπὰν, ὅπου ἔμενε μὲ τὸν φίλο του τὸν κ. ντὲ Βαλιὲρ καὶ ποὺ καθότανε ρεμβάζοντας ἐπὶ ὧρες στὴ σκιὰ τοῦ μύλου, κυττάζοντας τὸν τόπο καὶ γράφοντας γράμματα, ποὺ ὅπως ἔλεγε ὁ μπάρμπα Ριμπὲ, θαρεῖς καὶ ποτὲς δὲν τὰβαζε στὸ ταχυδρομεῖο.

*

ΟΙ ΕΡΓΟΛΑΒΟΙ ΚΗΔΕΙΩΝ ΚΙ' Ο ΝΤΙΚΕΝΣ

Ὁ νέος πρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ Συνδέσμου Ἐργολάβων Κηδειῶν τῆς Ἀγγλίας κ. Μπρούκς, σὲ δηλώσεις ποὺ ἔκανε τελευταῖα εἶπε πὼς εἶναι λυπημένος (τοὐλάχιστο γιὰ τὴ συντεχνία τους) ποὺ ἔζησε ὁ Ντίκενς καὶ ἔγραψε τὰ ἔργα του. «Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον συγγραφέα διακωμώδησε τὸ ἐπάγγελμά μας. Ἡ εἰκόνα τοῦ ἐργολάβου κηδειῶν τῆς ἐποχῆς του ποὺ ἔδωκε στὰ μυθιστορήματά του εἶναι τόσο ζωντανὴ καὶ ἴσως τόσο πιστὴ, ὥστε πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες του πιθανὸν νὰ νομίζουν πὼς ἀκόμα καὶ σήμερα, 100 χρόνια ἀφοῦ γράφηκαν τὰ ἔργα ἐκεῖνα, τὸ ἐπάγγελμά μας ἐξακολουθεῖ νὰ βρίσκεται σὲ χέρια ἀνθρώπων τῆς ἴδιας κατηγορίας.

«Οἱ ἐργολάβοι κηδειῶν ποὺ περιγράφει ὁ Ντίκενς ἐξέλειψαν γιὰ πάντα. Οἱ σημερινοὶ ἐπαγγελματίες δὲν ἔχουν τίποτε τὸ κοινὸ στὴν ἐμφάνιση ἢ τοὺς τρόπους του μὲ τὸν Mr Sowerberry τοῦ «Ὄλιβερ Τουίστ» ἢ τὸν Mr Mould τοῦ «Martin Chuzzlewit», λέει ὁ κ. Μπρούκς.

*

ΜΙΑ ΝΕΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΚΗΤΣ

Ἡ Βρεττανικὴ Ἀκαδημία τῶν Γραμμάτων ἀπένειμε φέτος τὸ ἀπὸ 100 λίρες βραβεῖο τῆς Ρὸζ Μαϊρο Κρόβσεϋ στὴ βιογραφία τοῦ Τζὼν Κῆτς ποὺ ἔγραψε ἡ Μπόρθυ Χιοὺλετ μὲ τὸν τίτλο «Ἄδωνις». Τὸ βραβεῖο αὐτὸ δίνεται κάθε χρόνο στὴ γυναῖκα ποὺ κατὰ τὴ γνώμη τῆς Ἀκαδημίας ἔχει γράψει στὸ διάστημα τῶν τριῶν προηγουμένων χρόνων ἕνα ἀξιοσημείωτο ἱστορικὸ ἢ κριτικὸ σύγγραμμα μὲ θέμα τὴν Ἀγγλικὴ φιλολογία, καὶ ἰδιαίτερα τὸ ἔργο τῶν Μπάϊρον, Σέλλεϋ καὶ Κῆτς.

*

ΟΟΥΕΝ ΓΟΥ-ΙΣΤΕΡ

Σὲ ἡλικία 78 χρονῶν πέθανε στὸ Νὸρθ Κιντάουν ὁ "Οουεν Γουίστερ ποὺ τὸ βιβλίο του «Ἡ Βιργινία» εἶχε σημειώσει ρεκὸρ πούλησης στὴν ἐποχή του. 1.500.000 ἀντίτυπα πουλήθηκαν ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτὸ, ποὺ ἐπίσης παίχτηκε στὴ σκηνὴ καὶ στὸν κινηματογράφο (σὲ δυὸ διαφορετικὲς ἐκδόσεις).

Ὁ Γουίστερ γεννήθηκε στὴ Φιλαδέλφεια στὰ 1860. Σπούδασε στὸ Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ, ἀπ' τὸ ὁποῖο πῆρε δίπλωμα νομικῆς στὰ 1882. Στὸ Πανεπιστήμιο ἔδειξε κλίση γιὰ τὴ φιλολογία καὶ τὴ μουσική. Τὸ πρῶτο του βιβλίο τὸ ἔγραψε στὰ 1882 καὶ δέκα χρόνια ἀργότερα ἔδωκε στὴ δημοσιότητα τὸ δεύτερό του ἔργο. Στὰ 1902 ἐξέδωκε τὸ ρομάντσο «Ἡ Βιργινία», ποὺ ἀμέσως τὸν ἔκαμε πασίγνωστο. Τὸ βιβλίο αὐτὸ ποὺ σημείωσε τέτοια τεράστια ἐπιτυχία γράφηκε τυχαία. "Οταν ὁ Γουίστερ ἀποφοίτησε ἀπὸ τὸ Χάρβαντ, πῆγε στὸ Παρίσι νὰ σπουδάσει μουσική. Ἡ ὑγεία του τὸν ἀνάγκασε νὰ ἐπιστρέψει καὶ γιὰ ἕνα διάστημα ἐξάσκησε τὸ δικηγορικὸ ἐπάγγελμα στὴ Φιλαδέλφεια. Μιὰ μέρα πῆγε νὰ τὸν ἐξετάσει ὁ δόκτωρ Μίτσελ ποὺ ἤτανε ὄχι μόνο γιατρὸς ἀλλὰ καὶ συγγραφέας βιβλίων ὅπως τὸ «Hugh Wynne», «Free Quakers» καὶ ἄλλων ρομάντσων ποὺ εἶχαν μεγάλη ἐπιτυχία τὰ χρόνια ἐκεῖνα. Ὁ Δρ. Μίτσελ ποὺ συνέστησε νὰ πάει ὁτὸ Γουέστ (στὶς Δυτικὲς Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς) καὶ νὰ πάρει μαζί του κι' ἕνα σημειωματάριο. Ὁ Γουίστερ ἀκολούθησε τὴ συμβουλὴ τοῦ γιατροῦ του καὶ σημείωνε ὅ,τι ἄκουε καὶ ἔβλεπε στὴν τότε μισοάγρια ἐκείνη πολιτεία. Μέχρι τότε ἔγραφε δοκίμια γιὰ μουσικὴ καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὸν Μπετόβεν, ὁτὸ «Ἀτλαντὶκ Μοντλτλὶ». Ἡ ἐπίσκεψή του στὸ Γουέστ τοῦ ἄνοιξε καινούργιους ὁρίζοντες.

Ρομάντσα σὰν τὸ «Ο ἐρυθρόδερμος κι' ὁ λευκὸς» κι' ἄλλα, τὰ ἐμπνεύστηκε ἀπ' τὴν γνωριμία του τῆς Δυτικῆς Ἀμερικῆς. "Οταν γύρισε πίσω, μὲ τὸ σημειωματάριό του γιομάτο σημειώσεις, στρώθηκε νὰ γράψει στὰ σοβαρὰ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἤταν τρία ρομάντσα καὶ μιὰ βιογραφία τοῦ στρατηγοῦ Γκράντ, ποὺ βγήκαν στὰ 1900. Δυὸ χρόνια ἀργότερα τελείωσε τὸ πολύκροτό του ἔργο «The Virginian». Τὸ τελευταῖο του βιβλίο, ποὺ βγῆκε στὰ 1930, ἀνοφέρεται στὴ ζωὴ τοῦ Ροὺζβελτ (τοῦ Θεοδωρου) κι' ἔχει τὸν τίτλο «Ἡ Ἱστορία μιᾶς φιλίας». Ὁ Γουίστερ ἤταν συμπαθητὸς τοῦ Ροὺζβελτ στὸ Χάρβαρντ.

Τὸ στὸλ τοῦ Γουίστερ εἶναι ἐκφραστικὸ καὶ τρυφερό. Στὰ ἄρθρα του μὲ πολιτικὸν χαρακτῆρα ἤτανε ἐν τούτοις πολὺ ἀπότομος καὶ δηκτικός. Ὁ Γουίστερ ἤταν ἀποπνδος ἐχθρὸς τοῦ Γουίλσον.

Ἀπ' τὴ μητέρα του ἦταν ἀγγονὸς τῆς περίφημης ἠθοποιοῦ Φάννυ Κέμπλ.

*

ΜΙΑ ΝΕΑ ΜΟΥΣΙΚΗ ΙΔΙΟΦΥΙΑ

Τώρα ποὺ ὁ Yehudi Menuhin, τὸ «θαυματουργὸ παιδὶ» τοῦ βιολιοῦ πωντρεύτηκε (τὸν Ἰούνιο στὸ Λονδῖνο), δὲν εἶναι πιὰ δυνατὸ νὰ θεωρεῖται ἕνα «παιδὶ θαῦμα», ἀφοῦ σὲ λίγο ἴσως γίνει πατέρας. Τὸν τίτλον αὐτὸν τὸν πῆρε δικαιωματικὰ ἕνα ἄλλο παιδὶ, 15 χρονῶ, ὁ Ζοσὲφ Χασσίντ, Πολωνὸς τὴν καταγωγὴ, ποὺ ἔδωκε τὸν περασμένο μῆνα ἕνα θριαμβευτικὸ ρεσιτὰλ στὸ Λονδῖνο. Οἱ κριτικοὶ ἔγραψαν πὼς «τὸ παιδὶ αὐτὸ ἐχει ὅλα τὰ φυσικὰ χαρίσματα ποὺ ἕνας βιολιστὴς μπορεῖ νὰ ἐπιθυμήσει». Καθηγητής του τοὺς τελευταίους 7 μῆνες ἦταν ὁ μεγάλος παιδαγωγὸς Κὰρλ Φλὲς, ποὺ λέει ὅτι ἡ τεχνικὴ τοῦ μαθητῆ του ξεπερνᾶ τὰ ὅρια τῆς τεχνικῆς τῶν μεγάλων μαέτρ. Ὁ Χασσίντ, ποὺ ἀνήκει σὲ μιὰ φτωχὴ οἰκογένεια, ἐξεδήλωσε τὸ μουσικὸ του ταλέντο σχεδὸν ἀπὸ τὴ βρεφικὴ του ἡλικία. Πέντε χρόνια πρὶν ἄρχισε νὰ σπουδάζει στὸ Ὠδεῖο τῆς Βαρσοβίας. "Ενας ἔμπορος τοῦ Λονδίνου ἀνακάλυψε τὴν ἐξαιρετικὴ προσωπικότητα τοῦ παιδιοῦ αὐτοῦ καὶ τὸν ἀνέλαβε ὑπὸ τὴν προστασία του. "Ετσι ὁ νεαρὸς Χασσὶντ βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ ἔλθει σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν καθηγητὴ Κὰρλ Φλὲς καὶ νὰ πάρει μαθήματα ἀπ' αὐτόν.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

ΚΑΙ ΜΙΑ ΔΗΛΩΣΗ

Ἀξιότιμε κ. Φωτιάδη,

Ἡ ἀγάπη κι' ἡ ἐμπιστοσύνη πρὸς τὸ περιοδικό σας, ποὺ δυὸ χρόνια τώρα ἀγωνίζεται γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάταση τῶν νέων, μᾶς φέρνει στὴ ἐλιβερὴ ἀνάγκη νὰ σᾶς βοηθήσουμε στὸ ξεσκίπασμα μιᾶς περίεργης ἀντιγραφῆς.

Στὸ πανηγυρικό σας τεῦχος γιὰ τὰ πενηντάχρονα τοῦ «Ταξιδιοῦ» τοῦ Ψυχάρη (ἀριθ. 89) εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας ἕνα ἄρθρο μὲ τὸν μεγαλόστομο τίτλο «Κοινωνιολογικὴ θεώρηση τοῦ δημοτικισμοῦ» τοῦ κ. Πάνου Χ. Παμπούκη.

Ὁ κ. Π. δὲ μόχθησε νὰ προσφέρει στὸ παραπάνω ἄρθρο οὔτε κἂν μιὰ «ἔδτα», οὔτε μιὰν «κεραία», ἀπ' τὴν ἀτομική του προσπάθεια.

"Ενα βιβλίο τοῦ Δημοσθένη Δανιηλίδη, ἡ «Νεοελληνικὴ κοινωνία καὶ οἰκονομία», ποὺ κυκλοφόρησε τὸ 34 καὶ ποὺ εἶναι χαρισμένο στὴ Νέα Ἑστιανέ, κι' ἀκόμα ἕνα ἀποσπασματικὸ τεῦχος τοῦ ἰδίου, στάθηκαν οἱ πηγὲς ἀπ' τὶς ὁποῖες ὁ κ. Π. θεώρησε φρόνιμο ν' ἀντιγράψει λέξη πρὸς λέξη.

Καὶ νὰ πῶς :

Γράφει ὁ κ. Δημ. Δανιηλίδης στὴν Νεοελλὴν. Κοινωνία καὶ οἰκ.	Ἀντιγράφει ὁ κ. Π.:
σελ. 152 στίχ. 2 ἀπὸ τὰ κάτω.. .. Καὶ συνέχεια.	στίχος 18 καὶ συνεγίζει μέχρι στίχ. 40.
σελ. 148 στίχ. 2 ἀπὸ τὰ κάτω .. .. Καὶ συνέχεια.	στίχ. 43 — 70.
σελ. 27 στίχ. 10 ἀπὸ τὰ κάτω .. .. Καὶ συνέχεια.	στίχ. 92 συν.
σελ. 28 στίχ. 10 ἀπὸ τὰ κάτω .. .. Καὶ συνέχεια. ("Εδῶ ὁ συγγραφέας τὴ φράση τὴ βάζει σὲ εἰσαγωγικά).	στίχος 1 καὶ συν. ('Ο κ. Π. θεώρησε περιττὰ τὰ εἰσαγωγικά).
ΣΤΗΛΗ 2η :	
σελ. 147 στίχ. 17 ἀπὸ τὰ κάτω .. .. Καὶ συνέχεια.	στίχ. 18 — 35.
σελ. 148 στίχος 2 .. .. Καὶ συνέχεια	στίχ. 35 συνέχεια.
σελ. 152 στίχ. 15 ἀπὸ τὰ κάτω .. .. Καὶ συνέχεια.	στίχ. 55 συνέχεια.
ΣΤΗΛΗ 3η :	
σελ. 153 στίχ. 17 .. .. Καὶ συνέχεια.	στίχ. 26 συν.
ΣΤΗΛΗ 4η :	
σελ. 153 στίχ. ἀπὸ τὰ κάτω .. .. Καὶ συνέχεια.	'Ολόκληρη ἡ τελευταία παράγραφος. Καθὼς βλέπετε τὸ συμπέρασμα συμπίπτει κατὰ λέξη.

«...δὲ μποροῦσε ἀκόμα νὰ ἔχει σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του κάποιο βαθύτατη ἑνότητα ρυθμοῦ ποὺ νὰ εἶναι ἔντεχνη κι' ὄχι μονάχα ἠθικὴ κι' ἀνεξέλιχτη λογικὴ, ἢ ξεκίνη κι' ἀνεξοφεμη».

'Απ' τὸ τεῦχος «Ἀποσπάσματα», (1936). Σελ. 61 στίχος 5 ἀπὸ τὰ κάτω καὶ συνέχεια, ἀντιγράφεται κατὰ λέξη : στήλη 2η στίχος 26 ἀπὸ τὰ κάτω ἴσαμε τὴν 3η στήλη στίχος 3 ἀπὸ τὰ κάτω.

'Ο Δημοτικισμός, ἀπὸ τὸν Ψυλλίδα καὶ τὸ Βηλαρᾶ ἴσαμε τὸ Σολωμό, εἶταν κάθε ἄλλο παρὰ σκέτη γλωσσικὴ μεταρρύθμιση, εἶχεν ἐνσαρκώσει τὸν ἀγώνα κατὰ τῶν πνευματικῶν δεσμῶν καὶ ὅπερ τῶν προκαταλήψεων τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἀνανδημιουργίας, ποὺ ἄρχιζε τότε μὲ τὴν καλλιέργεια τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν φυσικομαθηματικῶν ἐπιστημῶν ὅπως καὶ μὲ τὴ συνειδητὴ στροφὴ πρὸς τὴ Δύση. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὰ ὅσα σχετικὰ διαβάζουμε σήμερα στὰ ἴσαμε τώρα ἀγνοημένα ἀποσπασματικὰ ἔργα τοῦ Βηλαρᾶ, τοῦ Δασκάλου τούτου τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ προδρόμου, ποὺ, ὅπως λέγει ὁ Ποῦλμαν :

..... δὲν ἀκούει νὰ κονταρεχτῆ πῆσει
καὶ μέσ' στὰ μεάρα Γιάννενα τὰ κατασκλαβωμένα,
γιὰ κάποιο μέγα λυτρωμὸ μελλάμενο τοῦ Λόγου.

«Κάθε γλῶσσα, ἔγραφε στὸν «ἐλογιώτατο Ταξιδιώτη» του μιλιέται κατὰ τὸν τρόπο ἀπὸ συνηθέτεια ἀπὸ ὅλο τὸ γένος. Κάθε γλῶσσα ἔχει τοὺς φυσικοὺς της κανόνες.

'Εδῶ σταματάει ἡ δικιά μας ἀποστολή. Σὲ σένα ἀπομένει νὰ συνεχίσεις τὴν τίμια προσπάθειά σου μὲ τὴ βεβαιότητα πὼς κάθε τέτοιο σου βῆμα ἀργὰ ἀλλὰ σταθερὰ ξεσκονίζει ἀνάμεσα στοὺς νέους τὴν πνευματικὴν ἀναπηρεία ἐπισχύει κείνους ποὺ τὴν πνευματική τους ἐργασία χαρακτηρίζει ἡ ἐλικρίνεια καὶ στέκεται βλαστάρι μελλοντικῆς καρποφορίας.

Μὲ ἐκτίμηση :

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΘΕΟΧΑΡΗΣ, ΠΛΑΤΩΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΑΤΡΑΚΙΔΗΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΛΑΣΚΑΣ.

('Ο κ. Π. Παμπούκης μᾶς ἦταν ἀγνώστος. Τὴ συνεργασία του τὴν πήραμε μὲ τὸ ταχυδρομεῖο. Τὸ ἄρθρο, πραγματικὰ καλογραμμένο, μὲ χαρὰ μας τὸ δημοσιεύομε, ἀφοῦ προέρχονταν ἀπὸ ἕνα νέο, παρ' ὅλο ποὺ κι' ὁ πιὸ ἐλάχιστος χῶρος τοῦ περασμένου φύλλου μᾶς ἦταν πολύτιμος.

Πάντως, ἡ παραπάνω ἐπιστολή, καθὼς καὶ τὰ κείμενα ποὺ μᾶς προσκομίσανε καὶ ποὺ ἀπ' αὐτὰ πειοθήκαμε πὼς μερικὰ σημεῖα ἀπὸ δσα ἀναφέρονται στὴν ἐπιστολὴ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ πιστὴ ἀντιγραφὴ ἀπὸ ἔργα τοῦ κ. Δημοσθ. Δανιηλίδη, μετέτρεψαν βέβαια, τὴν παραπάνω χαρά μας, σ' ἀπογοήτευση.

Παρ' ὅλ' αὐτά, καὶ ἐπειδὴ δὲν θέλουμε νὰ καταδικάσουμε κανέναν ἀναπολόγητο, εἴμαστε πρόθυμοι νὰ δημοσιέψουμε μίαν ὁποιαδήποτε ἀπάντηση τοῦ κ. Π. Παμπούκη.

"Ομως, δσο κι' ἂν ἡ ἐκδήλωση αὐτὴ εἶναι λυπηρή, δὲν μᾶς ἀπογοητεύει. Θὰ ἐξακολουθήσουμε, ὅπως καὶ πρίν, νὰ ὑποστηρίζουμε κάθε ἀξιο ἐργασία νέου, παίρνοντας τὴν παραπάνω περίπτωση σὰν μιὰ θλιβερὴ μονάχα ἐξαίρεση.

Ἀνόμια νομίζουμε πὼς θάπρεπε νὰ τονίσουμε, πιὸ γενικά, ὅτι ἡ κορυφαία ἀρετὴ τῶν νειάτων, αὐτὴ ἀκριβῶς ποὺ τὰ κάνει νὰ ξεγωρίζουν ἀπὸ ὅσους ἀδύναμους χαρακτῆρες κατέτρψε ὁ χρόνος, εἶναι ἡ πίστη τους σὲ κάποιες ἄγραφες ἀρχὲς καὶ σ' ἕναν ἠθικὸ νόμο.

«Ν. Γ.»).

ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΙΖΕΤΕ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΟΣΙ ΤΟΥ

"ΝΕΟΥ ΚΟΣΜΟΥ,,

ΘΑ ΒΟΗΘΗΣΕΤΕ ΕΤΣΙ ΝΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΕΙΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΑΚΟΜΗ ΚΑΛΛΙΤΕΡΟΣ

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ

ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 1)

προηγούμενο αἰώνα, οἱ Ἰταλοὶ φέραν τὴ μεταξουργία, ποὺ ἔφταση στὸν κολοφώνα της στὸ δέκατο ἕβδομο καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ δέκατου ὄγδοου. Ἀλλ' ἂς ἀρχίσουμε ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια, ὅπου ξεκίνησε ἡ διάσημη αὐτὴ πολιτεία. Στὰ 43 πρὸ Χριστοῦ, συνέπεια τῆς στρατιωτικῆς ἐπιτυχίας τοῦ Καίσαρα, ποὺ κυρίεψε τὴ Γαλατία, εἶναι ἡ ἵδρυση τῆς ἀποικίας τοῦ Λουγδουνου. Οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες ἀργότερα τῆς δίνουν τὴν αἴγλη τῆς δύναμης καὶ τῆς μεγαλοφυΐας τους, ἐπειδὴ εἶτανε μεγαλοφυεῖς παρ' ὅλες τὶς νευροπάθειες καὶ τὶς μελαγχολίες τους. Ἂς εἶναι. Ἂς ἐπανέλθουμε στὴ Λυώνα ὅπου, στὰ μέσα τοῦ Β' αἰώνα, πρωτοεμφανίζεται γιὰ μᾶς ὁ Χριστιανισμὸς κι ἀπλώνεται καὶ κυριεύει ὁλόκληρη τὴ Γαλατία. Ἔνεκα τούτου, στὴ Λυώνα ἐπίσης ἀποθνήσκουν θάνατον μαρτυρικὸν ὁ Ἅγιος Ποθίνος καὶ ἡ Ἁγία Βλανδίνα. Ὑπῆρχαν καὶ τότε, καθὼς βλέπετε, μερικὰ τέτοια συνήθεια ἐσπευσμένων θανάτων. Στὰ 197, οἱ Ρωμαῖοι, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι δὲ θέλανε ν' ἀναγνωρίσουν τὸ μέγα πνεῦμα τους καὶ τοὺς γελωτοποιοῦσαν τὸ κατὰ δύναμιν, ἀφανίζουν τὴν πολιτεία μὲ τὴ φωτιὰ καὶ μὲ τὴ μάχαιρα. Στὰ 1312, ἡ Λυώνα ἑνώνεται μὲ τὴ Γαλλία. Στὰ 1793, στὴν Ἐπανάσταση, καίεται πάλι καὶ ρημάζεται. Τέλος στὰ 1802 ὁ Ναπολέοντας τὴν ξαναχτίζει, ἡ βιομηχανικὴ της δύναμη αὐξαίνει, ὁ λαός της ξυπνᾶ, παίρνει συνείδηση ἀγάλια ἀγάλια, καὶ σήμερα, μὲ δήμαρχό της τὸν Ἐριώ, ἡ Λυώνα εἶναι στὶς κοινωνικὲς προόδους, ἕνα ὑπόδειγμα πρωτοπορίας.

Πραγματικά, τὰ λόγια τοῦ ἐθελοντῆ τῆς προπαγάνδας, τὰ βλέπεις νὰ γίνονται ζωή, καὶ δυνατὰ σώματα ἐργατειᾶς, καὶ χτίρια πρόνοιας, περπατῶντας στοὺς δρόμους τῆς Λυώνας. Τὰ βιομηχανικὰ προάστεια, μὲ τὰ καθάρια σπίτια, τοὺς κήπους, τοὺς φροντισμένους πολυσύγχαστους δρόμους, ὅπου δουλεύουνε καὶ χαίρονται ἡ δυνατὴ τους θέληση χιλιάδες ἀνθρῶποι, εἶναι ὅλα γραμμὴ τὰ προάστεια σὰν κάστρα ποὺ σημαδεύουν αἰώνιες νίκες τῆς ἀνθρώπινης τιμῆς.

Κι ὅπως πάντα συμβαίνει, παράλληλα μὲ τὴ λαϊκὴ ἐνηλικίωση καὶ τὴ δημοτικὴ στοργή, οἱ τέχνες παίρνουν τὴν πρεπούμενη θέση.

Τὸ Ἀνάκτορο τῶν Τεχνῶν, ποὺ στὰ σκοτεινὰ χρόνια εἶταν τὸ Μοναστῆρι τοῦ "Αγιου Πέτρου, τοῦ Τάγματος τῶν Βενεδικτίνων, περικλείει τώρα τὸ Δημοτικὸ Μουσεῖο τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Στὶς 69 αἴθουσές του κρατᾶ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς πιὸ σπάνιους θησαυροὺς, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ βαϊκικὰ μωσαϊκὰ τῆς ρωμαϊκῆς παρακμῆς καὶ τὶς ξυλουργίες τῆς Σχολῆς τῆς Ὀβέρνιας, περνῶντας ἀπὸ τὴν Ἀναγέννηση καὶ φτάνοντας ὡς τὴν Ἐδᾶ τοῦ Ρουτέν, τὸν Ἡρακλῆ τοῦ Μπουρντὲλ καὶ τὴν Ἀφροδίτη τοῦ Μαγιόλ. Στὸν κύκλο τῆς ζωγραφικ

(ΔΟΚΙΜΙΟ)

ΦΥΓΗ

ΤΟΥ κ, ΚΛ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ

Όταν εχει διαβάσει κανείς παιδι μερικα μαγικά θιβλία καὶ ἔνοιωσε τι εἶναι ἡ φυγή, ξέρει ὅτι-μεγάλος ποτὲ δὲ θὰ μπορέσει νὰ τὴν ξαναύρει. Μεγάλοι διαβάζουμε βιβλία μὲ ἀνώτερη λογοτεχνικὴ ἀξία, ἀλλὰ πόσο στενὰ εἶναι τὰ περιθώριά τους, τὶ μικρὰ τὰ διαστήματα ἀνάμεσα στὶς ἀράδες! Τώρα πιὰ ξέρουμε, μαντεύουμε ἀπὸ πρίν, τὴν πορεία τῶν γεγονότων, ἐνδιαφερόμαστε νὰ δοῦμε πῶς θὰ ἐκμεταλλευτεῖ τὸ θέμα του ὁ συγγραφέας, ἡ φαντασία ἔχει γίνει μιὰ πολύκηπη μαραμένη ποὺ πασκίζει τὸ κάνει ν' ἀνοίξει τὰ φτερά της. Τ' ἀνοίγει, μὰ δὲν ὑπάρχει ὁ ἀέρας ποὺ θὰ τὰ τεντώσει καὶ θὰ τὰ φέρει πλατειὰ ἁπλωμένα, ἀχερταγα, στοὺς τόπους τοῦ θαύματος καὶ τοῦ ὀνείρου.

Τὴ γεύση τῆς μαγείας ποὺ τὴ βρίσκουμε κάθε στιγμὴ στὰ παιδικά χρόνια μας, ποὺ ζεῦμε στὴν ἀτμοσφαίρα της, τίποτε δὲν μὲ κάνει νὰ τὴν ξαναισθανθῶ τόσο ἔντονα ὅσο ἡ ἀνάμνηση μερικῶν μυθιστορημάτων τοῦ Ἰουλίου Βέρν. Τὸ καλοκαίρι εἶχα τοὺς περιπάτους στὶς ἐξοχές, τὰ λευτρά, τὸν ἀπέραντο παραθαλάσσιο κήπο, τὸ θέατρο. Ἀλλὰ τὸ χειμώνα! Ὅταν ἡ θάλασσα, ἡ ἄγρια Μαύρη Θάλασσα γινότανε ἕνας θολός, σκετενὸς ὄγκος ποὺ βούζε καὶ θογγυοῦσε, ὅταν ὁ ἄνεμος οὐρλιαχτὲ σὰν πλάσμα ζωντανὸ, σὰν κανένα πνεῦμα κατκραμένο, ὅταν τὸ χιόνι στρώνονταν τόσο πυκνὸ ὥστε χρειάζενταν ν' ἀνοίγουμε μὲ φτιάρια πέρασμα στὴν αὐλή μας, τότε, ὦ! πῶς νὰ μὴν ἀπεζητοῦσα τὰ μυθιστορήματα τοῦ Ἰουλίου Βέρν! Στὴ μεγάλη τραπεζαρία, μὲ τὰ διπλὰ παράθυρα, μὲ τὰ μακρυυλὰ μαξιλάρια, τὰ θαλαμένα στὸ κάτω μέρος τοῦ τζαμιοῦ, γι' ἀκόμα μεγαλύτερη προφύλαξη ἀπ' τὸ κρύο, ἐνῶ τὰ ξύλα ποὺ τριζοβολοῦσαν ἔστελναν μιὰ ρόδινη φεγγοβολὴ στὸ τετράγωνο πορτάκι τῆς πήλινης σόμπας, ἀφοῦ τελειώνα τὴ μελέτη καὶ τὰ γραφήματα τοῦ σχολείου, στρωνόμουν στὸ διάβασμα. Μικρὸ ἀγόρι μακρυνὸ ποὺ ἤσουν τόσο λίγο ὅ,τι εἶμαι τώρα καὶ ποὺ ἤσουν ἐλεκλήρος ἐγώ, πόσο σὲ θλέπω καθαρὰ, σὰ νὰ χωρίστηκα χτὲς μόλις ἀπὸ σένα! Ἤσουχος γιατὶ εἶχα κάνει τὰ σχολικὰ χρέη μου ἄνειγα τὸ μαγικὸ θιβλίο. Ἤμουν πάντα σχεδὸν μονάχος στὴν κάμαρα, καθισμένος μπρὸς σ' ἕνα μεγάλο τραπέζι, μὲ τὴ λάμπα κοντὰ μου ἀναμμένη,—γιατὶ πάντα εἶχε θραδυάσει ὅταν διάβαζα—καὶ τότε ἄρχιζε ἡ γοητεία. Τί κόπος τώρα γιὰ νὰ ξελασκάρουν λίγο τὰ πανιὰ ποὺ μὲ δένουν μὲ τὴ γύρω πραγματικότητα! Τότε, αὐτὸ γινόταν ἀμέσως καὶ ὁλοκληρωτικά. Μὲ τὶς πρῶτες λέξεις ποὺ διάβαζα, κθέναν κάθε ἐπαφὴ τῶν αἰσθήσεών μου μὲ τὰ πράγματα ποὺ μὲ τριγύρισαν καὶ ἐμπαινα στὸ ταξιδι. Πῶς νὰ πῶ τὸ ἀνείπωτο, πῶς νὰ ἱστορήσω μὲ λόγια ποὺ ἔχουν ὅλα τὸ θάρος τοῦ πραγματικοῦ, τὴν τερπιλάνγη σε περιοχὲς ποὺ μένο μὲ ὅ,τι θλέπουμε στὰ ἔνειρα μπορεῖς νὰ τὶς παρομοιάσεις: Πλάσματα τῆς πραγματικότητας ἤρθαν ποτέ πιὸ κοντά μου, ἔπιασαν περισσότερο τόπο στὴν ψυχική μου ζωή, παρ' ἔσο μερικὰ πρόσωπα τῶν μυθιστορημάτων τοῦ Ἰουλίου Βέρν, καὶ μοῦ ἔδωσαν ποτὲ τὰ τοπεῖα ποὺ εἶδαν τὰ μάτια μου, τὴν εὐτυχία ποὺ μοῦ ἔδιναν οἱ θαλασσες, οἱ ἀπέραντες πεδιάδες, τὰ μυστηριώδη θαθύσκια δάση, τὰ γεμάτα φίδια θυρσοις καὶ δρσοιές, οἱ ἀτέλειωτες παγωμένες ἐκτάσεις ποὺ γνώρισα σ' ἐκείνα τὰ θιβλία;

'Ανάμεσα σ' ἄλλα, ἕνα μυθιστόρημα τοῦ Ἰουλίου Βέρν ἔχει χαραχτεῖ στὴ μνήμη μου μὲ ἰδιαίτερη ζωηρότητα: «Αἱ Διετεῖς Διακοπαὶ». Τὸ διάδασα σὲ μιὰν ἀνάρρωση καὶ γι' αὐτὸ, ἴσως, μοῦ ἔχει ἀφήσει μιὰ ἀνάμνηση τόσο γλυκειά. Βλέπω ἀκόμα τὸ ὑπνοδωμάτιο, τὸ φωτεινὸ, μὲ τὸ παράθυρο ἀπ' ὅπου φαινότανε ἡ θάλασσα, τὸ κρεββάτι ὅπου μὲ τὸν ἀγκώνα μου στηριγμένον στὸ προσκέφαλο θυθιζόμουν ἀνυπόμονα στὴ μελέτη. Ἤταν χειμώνας ἡ ἤταν οἱ πρῶτες μέρες τῆς ἀνοίξης; Νεμίζω μᾶλλον τὸ δεύτερο, γιατὶ θυμοῦμαι καλὰ—ἢ τέλεια αὐτὸ τὸ θυμοῦμαι, καλά!—ἔτι τέλεια πιὰ γιατρεμένος τὴν πρώτη μέρα ποὺ ἐγθῆκα ἔκανα ἕνα μακρυνὸ περίπατο ἐ ἀμμῆς στοὺς ἐξοχικοὺς δρόμους τῆς πόλης. Ἤταν ἕνα πρωϊνὸ μὲ ἥλιο. μὲ μιὰν ἀτμοσφαίρα ποὺ ἡ χλιαράδα της εἶχε μιὰ θαθειὰ γλύκα ποὺ ἔμπαινε ἀπὸ παντοῦ μέσα μου σὰ νὰ τὴν ἀνάπνεα, καὶ μαζὶ μου ἤτανε ἡ μητέρα μου. Ὦ πρόσωπο λουσμένο στὸ χαμόγελο, στραμμένο ὅλο στοργὴ πρὸς ἐμένα!

Ἄν δὲν ἤταν ἐκείνη φυγὴ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ἀν δὲν ἤταν ἐκείνο περιπλάνηση σὲ ὅ,τι πιὸ μυσικὸ μπορεῖ ν' ἀτενίσει ἡ φαντασία, τότε ποιὸ εἶναι; Οἱ μαθητὲς ἑνὸς λύκειου ξεκινοῦν νὰ περάσουν κάπου τὶς θερινὲς διακοπὲς τους, τὸ καράβι τους ναυαγεῖ καὶ σώζονται σ' ἕνα νησί, ὅπου μένουν δυὸ χρόνια. Ἡ ἱστορία τοῦ Ρόθινσώνα σὲ πολλὰ πρόσωπα. Μὰ τί ἔχει νὰ κάνει ἐδῶ ὁ Ροθινσώνας, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ τὴν ἴδια τὴν ὑπόσταση τοῦ ταξιδιοῦ, γιὰ τὴν ἴδια τὴν περιπέτεια, γιὰ τὴν πιὸ θίαιη ἔξοδο ἀπὸ τὸ κανονικὸ καὶ τὸ προσδιορισμένο; Καὶ ἤταν νησί, ὁ τόπος ἐκείνος ὅπου θγήκαν οἱ ναυαγισμένοι μαθητὲς ἢ ὁ πιὸ μαγικὸς παράδεισος, ὅπου μοῦ δόθηκε ὡς τώρα νὰ τριγυρίσω; Θυμοῦμαι ἀκόμα ὁλόκληρη τὴν πρώτη παράγραφο τοῦ θιβλίου: Πρῶτοι, ἰσόβαθμοι ἐκ εφυο, ὁ Λουδοβίκος Κλεδιὲν καὶ ὁ Ρογῆρος Χινσδέλ, ἀπηγγειλε με στεντεριὰν φωνὴν ὁ δεύσβυντης 'Ιουλιανὸς "Αρδαγ. Καὶ ξῆτω θροντωδέστατα καὶ εὔρρα ἠχηρότατα...» Θυμοῦμαι σὰ νὰ τὸν ἔχω τώρα ἔμπρος μου—στάση, κίνησεις, ἔκφραση προσώπου—καὶ τὸ συμμαθητὴ ποὺ μίλησα μ' αὐτὸν μιὰ μέρα, γιὰ τὸ θιβλίο. Βλέπω τὸ δρόμο, θλέπω τὴ θέση' ἤταν κοντὰ σὲ μιὰν ἐκκλησιά...

Ἐκεῖ λοιπὸν μόνε, μακρυὰ, στὰ παιδικὰ χρόνια, μπορεῦμε νὰ νοιώσουμε σὲ ὅλη της τὴν ἀλήθεια καὶ σὲ ὅλο τὸ πλάτος, τὴ τέχνη, τὶ εἶναι ἡ φυγή. Οἱ μεταπολεμικοὶ συγγραφεῖς τὴ μονοπώλησαν σὰ νὰ τὴν εἶχαν ἐφεύρει. Μὰ τόσο ἀκθειὰ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι αἰώνια καὶ μπορεῖ νὰ μὴ τὴν αἰσθάνεται πιὸ ἔντονα ὁ ἄνθρωπος στὴν ἡλικία ὅπου πιὸ ζωηρὰ καὶ πιὸ ἀναμπόδιστα παίρνει τὸ πέταμά της ἡ φαντασία: Παχυματικὸ καὶ φανταστικὸ συγχέονται μὲς στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, ἡ γνώση δὲν ἔχει ἀκόμα σὲ τίποτε τὸ στερνὸ σύνορό της, ὁ κόσμος γεννιέται, ἀνακαλύπτεται μέσα μας κάθε στιγμὴ, δὲν ἔχεις νὰ τρυπήσεις κανένα τοῖχο σκληρὸν, ἀδιαπέραστον, γιὰ νὰ θρεθεῖς, ἀφήνοντας ὅ,τι ὑπάρχει γύρω σου, τὸ ἀπτὸ καὶ τὸ θρατὸ, σὲ ὅ,τι ἀντικρύβει μόνο ἡ φαντασία.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μᾶς ἔδωσαν ἕνα ἀπὸ τὰ ὡραιότερα θιβλία φυγῆς, τὴν «Ὀδύσσεια». Καὶ ἤταν πολὺ φυσικὸ νὰ τὸ δώσουν. Λαὸς ποὺ ἡ θετικὴ γνώση ἄρχισε τόσο νὰ τὸν στεγνώσει, λαὸς μὲ πλούσια φανταισία καὶ ποὺ ἔζησε τέσσε ἔντονα τὸ μῦθο, λαὸς θαλασσινὸς καὶ ποὺ ἔνοιωσε ἀφότου ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του στὴ Μεσόγειο, τὴν ἀνάγκη καὶ τὴ λαχτάρα τοῦ ταξιδιοῦ, δὲν ἤταν δυνατὸ νὰ μὴν ἐκφράσει τὴ λαχτάρα αὐτὴ σ' ἕνα ποίημα. Σὲ κανένα ἔργο τῆς ἀρχαιότητας δὲν πιάνει τόσο χῶρο τὸ καθαρὰ φανταστικὸ στοιχεῖο ὅσο στὸ θελκτικότατο καὶ τυπικὸ, θάλεγε κανείς, ρεπερτεριῶδες αὐτὸ μυθιστόρημα. Στὴν ἴδια ατμοσφαίρα, μᾶς μπάζουν καὶ οἱ μῦθοι τοῦ ἀργοναυτικοῦ κύκλου. Τὸ ἀγνωστο, τὸ μακρυνὸ, μὲ τὶ γοητεία κ' ἐκεῖ ποὺ πασκουσιάζονται καὶ πόσο ὑποθλητικὰ καὶ μὲ τὶ ἀνεξέλεγκτη πνευματικότητα, ἐνεργεῖ στὴ φαντασία μας ἡ Ἀργώ! Μὰ πολὺ ἐντονότερα τὴν κεντοῦν οἱ περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσέα. Τῆς πλαταίνει ἀδιάκοπα ἡ συμβολική σημασία τους, μὰ εἶναι τόσο πλούσιο τὸ καθαρὰ μυθικὸ της στοιχεῖο, ποὺ καταντᾶ ἀνεξάρτητο. Τὸ ταξίδι ποὺ δὲν τελειώνει, τὸ ταξίδι γιὰ τὸ ταξίδι' ἡ περιπέτεια, ἡ ἀδεσθιότητα γιὰ τὸ τί θὰ ζήσουμε, ἢ θ' ἀντιχτύσουμε, ὕστερα ἀπὸ λίγες στιγμές, ποιὰ νέα τρομερὴ ἢ μαγικὴ ἀφη της θὰ θάλει ἡ ζωὴ μπρὸς στὰ μάτια μας. Δὲ χρειάζεται τίποτε ἄλλο γιὰ νὰ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ μαγικὰ θιβλία ἡ «Ὀδύσσεια».

Οἱ νεότεροι χρόνοι, οἱ προρομαντικοὶ, γνώρισαν ἕνα περίφημο θιβλίο φυγῆς, τὸν Ρέμπινσον Κρεῦσε. Κ' ἐδῶ ἡ φυγὴ πραγματώνεται μὲ τὸ ταξίδι κ' ἐδῶ ἀκόμα τὴ συγὴ τὴ δίνει ἡ ταξιδιωτικὴ περιπέτεια, τὸ ἀπροσδόκητο, ἐκεῖνο ποὺ μᾶς θγάζει ἀπὸ τὸ προσδιορισμένο καὶ τὸ κανονικὸ, εἶναι ἕνας ἀγνωστος μακρυνὸς τόπος. Μὰ ἐδῶ, πολὺ πιὸ φανερὰ παρὰ στὴν «Ὀδύσσεια», κρύβεται ἕνα νόημα ἠθικὸ, τὸ ἴδιο στὴν οὐσία ποὺ ὑπάρχει καὶ στὸ ἑλληνικὸ ποίημα: ἡ ὀδυσσία ποὺ κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ μὴ λυφᾶ ὅταν θρεθεῖ καὶ στὶς πιὸ σκληρὲς περιστάσεις, παρὰ νὰ πολεμᾶ μὲ θόρρος, μὲ ψυχραιμία, μ' αὐτὸ τὸ πεποίθηση. Τὶς ἀρετὲς αὐτὲς τὶς ἀνακαρκώνει ὁ Ρέμπινσον Κρεῦσε, ὅπως καὶ ὁ Ὀδυσσέας, μόνο ποὺ στὴν πρῶτο θρίσκουμε καὶ τὸ ἀπεικιστικὸ ἔνστικτο τοῦ "Αγγλου, ἐνῶ στὸν δεύτερο τὴν μεγάλη πνευματικὴ εὐστροφία τῆς φυλῆς του.

⁂

"Αν ἡ φυγὴ εἶναι μιὰ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς αἰώνια, ὡστέσο, σὲ ὁλο της τὸ πλάτος, τὴν ἐνειωσαν πρῶτοι καὶ τὴν ἔζησαν οἱ ρωμαντικοί. Αὐτοὶ χωρίστηκαν ὅσο ποτὲ ἄλλοτε θίαια ἀπὸ τὴν ὑλικὴ καθημερινὴ πραγματικότητα, αὐτοὺς πλήγωσε, ὅσο κανένας ἄλλος, ὡς τὴν ἐποχή τους, ἡ πραγματικότητα ἡ δυυηρὰ. Μερικοὶ Ἕλληνες φιλέσεφοι, ἰδεαλιστὲς καὶ μυστικοὶ, χωριστηκαν θίαια κ' ἐκεῖνοι ἀπὸ τὴν ὑλικὴ πραγματικότητα, πολὺ πιὸ θίαια καὶ ἀπόλυτα μάλιστα, παρ' ὅσο οἱ ρωμαντικοί. Μὰ ὁ Παρμενίδης, ὁ Πλάτωνας, ὁ Πλωτῖνος ἤμειναν στὴν περιοχὴ τῆς σκέψης, ἐνῶ οἱ ρωμαντικοὶ μετάφεραν τὸν χωρισμὸ καὶ στὴν καθημερινὴ τους ζωή. Διαφορὰ σημαντικὴ καὶ πολὺ χαρακτηριστικὴ ποὺ τὴ νοιώθουμε ὅταν λαθεψμε ὑπ' ὄψιν κυρίως τὸ πιὸ μεγάλο ἀπὸ τὰ γεγονότα ποὺ μεσολάθησαν, τὸν χριστιανισμό.

"Ολοι σχεδὸν οἱ ρωμαντικοὶ, οἱ ἄγλοι καὶ οἱ Γάλλοι ἰδίως, ἀπὸ τὸν Μπάϊρον καὶ τὸν Σατωθριάνδο ὡς τοὺς ρωμαντικοὺς τοῦ τελλους τοῦ 19ου αἰώνα, ὡς τὸν Μπαρρές καὶ τὸν Λετι, εἶναι ταξιδιῶτες. Στὰ ταξίδια γυρεύουν τὴ φυγὴ ἀπὸ τὸ γνωστὸ, ἀπὸ τὸ θιωμένο πρὸς τὸ ἀδοκίμαστο ποὺ εἶτε θὰ τοὺς δώσουν τὰ πράγματα, εἶτε ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός τους, καθὼς θὰ ἔρθει σὲ ἐπαφὴ μὲ καινούργια πράγματα, κ' αἰώνιοι ἀνικανοποίητοι τόσο γλήγορα τὸ χορτάιεναν, ὥστε καταντεῦνε νὰ ζεῦν σὲ μιὰν ἀδιάκοπη μετάτοπιση, ἀκριθῶς ὅπως καὶ μερικοὶ ψυχασθενεῖς ποὺ μόνο ἡ μετάτοπιση μπορεῖ νὰ τοὺς ἀνακουφίσει. Ἡ μετάτοπιση τοὺς κρατᾶ σ' ἕνα ἀδιάκοπο πυρετὸ, ἐνεργεῖ ἀπάνω τους, ὅπως σ' ἄλλους, τὰ ναρκωτικά. "Αλλωστε, καὶ οἱ ρωμαντικοὶ, ἂν τοὺς δοῦμε ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς «ὑγείας» καὶ τῆς «ἰσορροπίας», δὲν εἶναι ψυχοπαθεῖς;

Μὲ τὶ ἀλγεινὴ ἐξύπτια ἐκφράζει τὸ κάλεσμα τοῦ ταξιδιοῦ σ' ἕνα περίφημο κομμάτι τοῦ ἡμερολογίου του ὁ Μπωντελὲρ: «Αὐτὰ τὰ ἀμπαρρίκια καὶ μεγάλα πλοῖα, τ' ἀδιόρατα ταλαντευόμενα πάνω στὰ ἡσυχα νερά, τὰ ρωμαλέα αὐτὰ πλοῖα, μὲ τὸ ὕφος τὸ ἀνεργο καὶ τὸ νοσταλγικὸ, δέ μᾶς λένε σὲ μιὰ θυσθή γλῶσσα: Πότε φεύγουμε γιὰ τὴν εὐτυχία;» Ἀλλὰ ὑπάρχει πουθενὰ στὸν γηΐνο ἀνθρώπινο κόσμο εὐτυχία; "Ενας ἄλλος ρωμαντικός, ὁ Μυσσέ, δέν τὸ πίστευε. «Παντοῦ, λέει,

Οἱ ἰδιοι ἠθοποιοὶ καὶ ἡ ἴδια κωμωδία,
Καὶ ὅ,τι κι' ἂν ἀνακάλυψε τοῦ ἀνθρώ-
(που ἡ ὑποκρισία,
Μονάχη ἀλήθεια, κάτου ἀπ' ὅλα τοῦτα,
(ὁ σκελετός.

Μὰ καὶ ὁ Μπωντελὲρ, μὲ ἀνώτερο λυρικὸ τόνο, ξαναλέει τὰ ἴδια τοῦ Μυσσέ, μόνο ποὺ ἀνεῖγει μιὰ σχισμάδα πολὺ θαυμὴ πρὸς τὰ πέρα ἀπ' τὸν τάφο. «Ἀδερφοὶ ποὺ θρίσκετε ὀρκὸ ὅ,τι ἔρχεται ἀπὸ μακρυνὰ». Ἐκεῖ ποὺ νεμίζαμε ὅτι θ' ἀντικρύζαμε ἕνα Ἐλδοράδο, θλέπουμε, στὰ φῶτα τῆς αὐγῆς, ἕνα θράχο ξερό. «Πικρὴ γνώση αὐτὴ ποὺ ἀποκομίζουμε ἀπὸ τὸ ταξίδι! Ὁ κόσμος, μονότονος καὶ μικρὸς—σήμερα, χτὲς, αὔριο, πάντα, μᾶς δείχνει τὴν εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ μας: Μιὰ ὄαση φρίκης σὲ μιὰν ἔρημο ἀνίας.»

Μιὰ φυγὴ μένει: ὁ θάνατος. Ὅταν σωθεῖ ὁ χρόνος ποὺ μᾶς τάχτηκε καὶ ὅταν, τέλος, ἀπιθώσει τὸ πόδι του στὴ ραχοκοκκαλιά μας, θὰ μπορέσουμε νὰ ἐλπίσουμε καὶ νὰ φανάξουμε: Ἐμπρός! Μὲ τὰ μάτια κορρωμένα στ' ἀνειχτὰ τοῦ πελάγους καὶ ἀκόμα ἀνεμισμένα, θ' ἀρμενίσουμε στὴ θάλασσα τοῦ Ἐρέβους, χαρουμενεσι σὰν ἕνας νεκρὸς ταξιδιώτης. «Ἀκοῦστε τὶς φωνὲς αὐτὲς, τὶς θελκτικὲς καὶ πένθιμες, ποὺ τραγουδοῦν: «Ἀπὸ δῶ! σεῖς ποὺ θέλετε νὰ φάτε τὸν εὐωδερὸ λωτό! Ἐδῶ τρυγοῦν τοὺς θαυμαστοὺς καρποὺς ποὺ λαχχταρᾶ ἡ καρδιά σας. Ἐλάτε νὰ μεθύσετε ἀπὸ τὴν παράξενη γλύκα τοῦ ἀπεγέρατος αὐτοῦ ποὺ δὲν τελειώνει ποτέ». Ὁ θάνατος εἶναι τόσο ἐπιθυμητὸ, γιατὶ θὰ μᾶς θγάλει ἀπὸ τὸν κόσμο αὐτὸν, ὅπου θαειλεύει ἡ πλήξη, γιατὶ στὸ θάθος τοῦ "Αγνώστου ὅπου θὰ μᾶς κυλίσει,—Παράδεισε, Κόλαση, ἀδιάφορο—ὑπάρχει ἡ ἐλπίδα νὰ θρεῦμε τ ὀ ν έ ο.

Δὲ δίνει ὁ Μπωντελὲρ, ἰδίως καθὼς τελειώνει τὸ ποίημά του, μὲ τὴ ρηχὴ καὶ κάπως εὐτελὴ δίδαχ γιὰ τὸ καινούριο, δίψα σχεδὸν ἀνθρώπου ποὺ θέλει νὰ πεχάρει γιὰ μπλαχξὲ, ὅλο τὸ πλάτος τοῦ στοιχείου μὲ τὸ ὁποῖον ἐπλοΰτισε ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους αὐτὸς τὴν ἔννοια τῆς φυγῆς. Μᾶς τὸ δίνει πιὸ ἔμμεσα, πολὺ θαθύτερα ὅμως, σὲ ἄλλα του ποιήματα. Καλὰ καλὰ, δὲ θὰ ταίριαζε, ὡστόσο, νὰ μιλήσουμε γιὰ πλάτος, μὲ γιὰ μιὰ ἀληθινὰ νέα δίδαχση, τὴ μεταφυσικὴ, ποὺ ἤτανε σωστὸ νὰ τὴν πάρει ἡ λαχτάρα τῆς φυγῆς, ἀφοῦ μεταφυσικὲ εἶναι καὶ τὸ ἐκσικὸ κίνητρό της. "Οχι μόνο στὸ θάνατο ἄλλωστε, στὴν ὕστατη καὶ πιὸ ὁλοκληρωτικὴ, ἀλλὰ καὶ σ' ἄλλες μορφὲς τῆς φυγῆς, τὸ μεταφυσικὸ αὐτὸ στοιχεῖο θρίσκεται φανερὰ ἀνακατωμένο: στὴ θεοπείσηση, λόγου χάρη, τοῦ ἐρωτικοῦ πάθους.

Τίποτε ἄλλο, μετὰ τὸ ταξίδι, δὲν ἔδωσε στοὺς ρωμαντικοὺς τόσο εὔκολες μορφὲς φυγῆς, ὅσο τὸ πάθος. Τὸ ἀνεξήτητσον ἄλλο, τὸ θεοπείσαν, τὸ ἔκανεν ὑπέρτατες καὶ ἀδιείσλεγες ρυθμιστὴ τῆς ζωῆς τους, γιὰ τὶ τοὺς ὁμόρφαινε στὶ ἴδια τους μάτια, τοὺς μεταμόρφωνε σὲ ὄντα ἐξαιρετικὰ, ὅσο τίποτε ἄλλο, μὰ καὶ γιατὶ μὲ αὐτὸ προπάντων, μὲ ἕνα σπάνιο, μοναδικὸ, «ἔκνευρον», ἔχει, ἔσπαχαν τὰ κοινωνικὰ πλαίσια, τὰ ἀστ ικά, τὰ οἰκογενειακά, τὰ κεινὰ ἀνθρώπινα, ὅπου αὐτοὶ, σὰν ὄντα ἐξαιρετικὰ, δὲ μπορεῦσαν νὰ μείνουν κλεισμένοι. Πέσε, ὅμως, πέρα ἀπὸ τὸ πρῶτο αὐτὸ κάρρε ρηχὸ στρῶμα ὑπῆρχε στὸ πάθος ἕνα ἄλλο στρῶμα, πολὺ πιὸ βαθύ, ὅπου δὲν πραγματοποιεῦνταν μόνο οἱ ἐρωτικὲς ἐπιτυχίες τῆς ψύσης, σ' ἀντίθεση μὲ τὶς κοινωνικὲς, μὰ ἀνεῦγονταν καὶ γιὰ τὴ φυγὴ ἔνας ἀπὸ τοὺς πιὸ δελεαστικοὺς χώρους. Ὅταν διαθάσει κανείς τὴν «Ἐξομολόγηση ἑνὸς παιδιοῦ τοῦ Αἰώνα» τοῦ Μυσσέ, μερικὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα μυθιστορήματα τῆς Σανδῆς, ἀκόμα καὶ ἕνα-δυὸ ρωμαντικὰ τοῦ Μπαλζάκ, ὅπως ἔξαφνα τὸν «Κρίνο στὴν Κοιλάδα», αἰσθάνεται τὴ θαθειὰ ἱκανοποίηση, τὴ ἐκθυμία χορτασμὸς τῆς ἀνάγκης τῆς φυγῆς, στοιχῆσε γιὰ τοὺς ρωμαντικοὺς τὸ πάθος; Καὶ ποσὸ, ὅμως, ἀκριθῶς, τὸ πάθος τὸ ἐρωτικὸ τοῦ ἔφερνε συχνὰ ὡς τὸ σύνορο τοῦ μετεφυσικοῦ, κάποτε τοὺς ἔμπαζε κιόλα μέσα στὴν ἴδια τὴν περιοχὴ τοῦ μεταφυσικοῦ, ξυπνώντας μέσα τους τὴ λαχτάρα τῆς φυγῆς, στὴν ὕστατη καὶ πιὸ ὁλοκληρωτικὴ της μορφή: τὸ θανάτου. Τί εἶναι, γιὰ δυὸ ἐρωτευμένους, τὰ κοινωνικὰ ἐμπόδια, μπρὸς σ' ἐκεῖνα ποὺ τοὺς δημιουργεῦν τὰ ἴδια τὰ ἄτομά τους, χωρίσματα σάρκινα ποὺ μόνο ἀν κατταυθεῦν μπορεῦν εἰ δυὸ ψυχὲς νὰ ἑνωθεῦν στὴν τέλεια, στὴν ἀπόλυτη ἕνωση τοῦ πεθεῦνε, καὶ ἡ ἀποία εἶναι, σύγχρονα, καὶ τὸ θεῖσμα μὲς στὸ μέγα πᾶν, μὲς στὴν ἄπειρο, ὁ λυτρωμὸς ἀπὸ τὰ σύνορα καὶ ἀπὸ τὰ θάσανα τοῦ ἐγώ, ἀπ' τὴν «ἀνείπωτη σιχκιὰ τοῦ ἀορίου», κθὼς ἔλεγε ὁ Ἐρνέστος Ἕλλο;

Ἐδῶ, ἀγγίζουμε τὶς μεταφυσικὲς ρίζες τοῦ αἰσθήματος τῆς φυγῆς. Ἄν καὶ στὶς πιὸ ἔξαλλες καὶ στὶς πιὸ ἀψηλὲς στιγμὲς τοῦ πάθους τοῦ, νοιώθουμε στοὺς ρωμαντικοὺς μιὰ πίκρα, κάτι σὰ ράγισμα, εἶναι γιατὶ καὶ τότε ἀκόμα σκοντάφτουν στὸ σύνορο, θλέπουν ὅτι καὶ ὁ μεγαλύτερος βρωτὰς δὲ μπορεῖ νὰ σθῆσει τὴ δίψα τοῦ ἀπείρου ποὺ τοὺς φλογίζει. Στὴν ἔρωτα δὲ πάρχει ἕνα ἀντικείμενο ποὺ στραμτᾶ τὴ φυγή, ἐνῶ αὐτὴ στὴν εὐσία

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 15]

ΠΙΝΔΑΡΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΕΜΜΕΤΡΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΠΑΝ. ΛΕΚΑΤΣΑ - ΑΘΗΝΑΣ 1938

ΤΟΥ κ. ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΡΔΑΤΟΥ

Χαρᾶς Εὐαγγέλια! Ὁ Πίνδαρος, ὁ πιὸ μεγαλόστομος σὲ λυρικὴ ἔξαρση ποιητὴς τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητας, γάρη στὸν Παναγῆ Λεκατσᾶ, μεταφράστηκε ὁλόκληρος καὶ ἐκδόθηκε ἀπὸ τὸν Ἐκδοτικὸ Οἶκο Δ. Δημητράκου, σὲ ἄρτια καὶ φροντισμένη ἔκδοση. Ἡ μετάφραση αὐτή, κατὰ τὴ γνώμη μας, ὄχι μόνο πρέπει νὰ χαιρετισθεῖ σὰν ἕνας μεγάλος ἄθλος, μὰ καὶ πρέπει ν' ἀπασχολήσει πολὺ τοὺς φιλολογοῦντες καὶ γενικὰ ὅλους ὅσους ἐνδιαφέρονται νὰ γνωρίσουν τοὺς κλασσικοὺς μας, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ μᾶς δίνει νὰ ἀπολαύσουμε τὴν ποίηση τοῦ μεγαλυτέρου λυρικοῦ ποιητὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἐποχῆς καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη γιατὶ βάλλει μερικὲς νέες βασικὲς ἀρχὲς στὸ πρόβλημα «πῶς πρέπει νὰ μεταφράζονται οἱ ἀρχαῖοι». Ὁ Λεκατσᾶς δηλαδὴ δὲν ἀχολούθησε οὔτε τὸν Α.Πάλλη οὔτε τὸν Γρυπάρη."Ανοιξε καινούργιο δρόμο καὶ ὑποστηρίζει πὼς τὰ πινδαρικὰ μέτρα, ἡ ἐσωτερικὴ πλοκὴ καὶ ἡ μορφικὴ σύνθεση ἑνὸς ἀρχαίου κειμένου—καὶ μάλιστα τοῦ ἔμμετρου λόγου—πρέπει νὰ κρατήσουν ὅσο εἶνε βολετὸ, ὅλα τους. Τὰ τεχνικὰ στοιχεῖα. Γι' αὐτὸ καὶ δὲ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὰ πινδαρικὰ μέτρα καὶ τὴν ἐσωτερικὴ ὑφὴ τοῦ πινδαρικοῦ στίχου.

Εἶνε σωστὲς οἱ τέτοιες ἀντιλήψεις; Γιὰ νὰ δώσουμε ἀπάντηση πρέπει πρῶτα νὰ κατοστοπισθοῦμε πάνω στὸ ζήτημα τί ἐννοοῦμε λέγοντας «μεταφραστικὸ πρόβλημα». Εἶνε γνωστὸ πὼς σὲ μᾶς ἀπὸ χρόνια τώρα καὶ ἀπὸ τὴν ὕπορξη τῆς διγλωσσίας καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους λόγους,ὑπάρχει ἕνα μεγάλο πρόβλημα, τὸ πρόβλημα τῆς μετάφρασης—ἀπόδοσης τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν κειμένων στὴ νεοελληνική μας γλῶσσα. Προσπαθεῖες ὡς τὰ τώρα ἔγιναν πολλὲς μὲ πρωτοπόρο τὸν Α. Πάλλη καὶ μὲ τὴν ἀξιοπρόσεχτη μεταφραστικὴ ἐργασία τοῦ Γρυπάρη καὶ ἄλλων. Μὰ τὸ ζήτημα ἔμεινε στὴ βάση του ἄλυτο. Δὲν μᾶς χρειάζονται ὅλοι καλὲς—ἀκριβεῖς ἀλλοκληρωμένες μεταφράσεις, μᾶς χρειάζονται μαζὶ καὶ σχόλια, εἰσαγωγές, γραμματικὲς παρατηρήσεις ἱστορικὲς σημειώσεις πάνω στὸ ἀρχαῖο κείμενο, γιατὶ μόνο ἔτσι μπορεῖ νὰ ξωντανέψουν καὶ νὰ μετουσιωθοῦν οἱ ἀρχαῖοι. Ὁ Λεκατσᾶς δὲν παραγγνώρισε καθόλου τὴν ἀνάγκη αὐτή. Γι' αὐτὸ μᾶς παρουσίασε μιὰ ἐργασία ἀχι μόνο ἀξιοθαύμαστη, μὰ καὶ μᾶς δίνει ἀπροσχεῖρα τὴν πιὸ ἱκανοποιητικὴ λύση στὸ μεταφραστικὸ μας πρόβλημα.

Μ' αὐτὰ λόγια, ὁ Λεκατσᾶς ἔφανε ἕνα

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ο ΣΟΜΑΛΗΣ

ΤΟΥ Λ. ΠΡΑΣΙΝΟΥ

**[ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ: Ο Σομάλης, ὕστερα ἀπὸ μιὰν ἐκδρομὴ στὸ Ἀνθονήσι, ἄκουν γνωρίζει δυὸ νέες κι ἀγέλαστες, γυρίζει στὸ σπίτι του στὰ περίχωρα τοῦ Παρισιοῦ. Ἐκεῖ τὸν περιμένει ἡ ἀπὸ καιρὸ κατάκοιτη γυναίκα του, ποὺ τὴ φρόντιζε ἡ ἀνύπαντρη ἀδελφὴ της Βασίλλη. Ἀλλὰ ἡ γυναῖκα του χειροτερεύει καὶ τέλος πεθαίνει. Στὸ δεύτερο μέρος, ἕνα χειμωνιάτικο ἀπόγευμα, ὁ Σομάλης συναντᾶει στὸ λεωφορεῖο τὴ Νέλλα, τὴ μιὰν ἀπὸ τὶς κυπέλλες ποὺ εἶχε δεῖ στὴν ἐκδρομὴ του στὸ Ἀνθονήσι, καὶ γνωρίζεται μαζί της. Μιὰ φλοῦτα συγγενῆς τῆς γυναίκας του τοῦ γράφει νὰ τὴς στείλει, στὴν ἐπαρχία ὅπου μένει, τὴ Βασίλλη, γιὰ νὰ ἐξοφαλίσει κοντά της τὰ γεροπειά της. Ὁ Σομάλης, μὲ βεγάλη του λύπη, ἀποφασίζει νὰ τὴν ἀποχωριστεῖ, καθὼς καὶ τὴν κόρη του, ποὺ πάει μαζί της. Ἀφήνοντας τὴν μονοῦσα τὴ γιὸ του. Σὲ λίγον καιρό, ἡ συγγενῆς του τοῦ γράφει πὼς ἕνας καλὸς νέος ἀγάπησε τὴν κόρη του καὶ θέλει νὰ τὴν παντρευτεῖ]:

10

Ἀφοῦ διάβασε τὸ γράμμα, ὁ Σομάλης, στάθηκε σὰν ἄνθρωπος ποὺ πολεμᾶ νὰ καταλάβει τί τοῦ γίνεται. Θυμήθηκε ἀπ' τὰ πολύ ἀλαργινὰ παιδικά του χρόνια τὸν ἦχο μιᾶς στρατιωτικῆς σάλπιγγας, ποὺ βαροῦσε τὴν ἀναπαψὴ κάθε νύχτα, τὴν ἴδια ὥρα. Ξεσκίζε ξαφνικά τ' ἀραχνιάσματα τῆς σιωπῆς κι' ἀνέβαινε, ἀνέβαινε μέσα στὸν παγωμένον ἀέρα σὰ ρουκέτα, μὲ γοργὰ στριφογυρίσματα καὶ τοῦ τρυποῦσε τὴν ψυχή, ἐνῶ φαντάζουνταν τὸ σκοτεινὸ μπροῦντζινο στόμα δρθάνοιχτο κατὰ τὸν ἄγνωστο οὐρανό. Σὰ νάλλαζε τότε κέντρο ὁ κόσμος, ἔτρεμε ἡ γνώριμη πραγματικότητα, ἔτοιμη νὰ γκρεμιστεῖ, καὶ ξένες κρύες μορφὲς ἀλυχτοῦσαν μέσα στὸν ἀνεμο. Τοῦ φαίνηκε πὼς ἄκουε τώρα τὸν ἴδιο ἦχο νὰ σπαράζει, περνώντας τὶς καταχνιὲς τόσων καὶ τόσων καιρῶν. Σὰ νὰ στρίγγισε ἀνεπάντεχα, ξεκολλώντας τοὺς σκουριασμένους ἁρμοὺς της, κάποια πελώρια παμπάλαια μηχανὴ ἀκίνητη ἀπὸ αἰῶνες κάπου... μέσα στὴν ἀπεραντοσύνη τοῦ κόσμου του. Ποιά εἶταν ἡ ἀλήθεια μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ ποῦ εἶταν; Ὅλα γλυστροῦσαν καὶ κατακάθιζαν μὲ μιὰ βοὴ κούφιου χωμάτου, ἀλληγορίες καὶ μῦθοι. Κομμὶ ἀλήθεια, ζωντανὴ ἀλήθεια, πιστή, φλογερὴ ἀλήθεια ὥς τὸ τέλος, ὡς ἐκεῖ ποὺ σβύνοντ' τὰ μάτια, ζωντανὴ καὶ πιστὴ ὡς ἐκεῖ. Ἀλήθειες μονάχα ποὺ λυώνουν πρὶν ἀπ' τὰ μάτια. Τί νὰ δοῦνε τὰ μάτια στὸν τόπο τους, ὅταν ἐκεῖνες λείψουν κι' αὐτὰ μένουν ἀκόμα;

Ἕνα τραῦνο κλαούριζε βαθειά, πολὺ βαθειά, πνιγμένο μέσα στὴ βροχή, ὅπου κατοπνιτζουνταν ἡ γῆς. Ἡ κάμαρα εἶτανε κρύα, τ' ἀντικείμενα τᾶ ἴδια κι' ἀναλλαχτα, σὰν ἀπὸ καιροὺς ἀμνημόνευτους κοιμόνταν γύρω ἡ κάτι φαίνονταν νὰ κοιτάζουν καὶ μονάχα ἀπάνω σ' ἕνα τραπεζὶ τὸ ξυπνητῆρι τοῦ Σομάλη ἄθειαζε ρυθκιὰ καὶ μ' ἀνάφελη ἐπιμονὴ τὴ σιωπὴ ποὺ ξανάμπαινε ἀπὸ παντοῦ σὰν πλημμύρα.

Ε'.

Ὕστερα ἀπὸ ἕνα μικρὸ εὐγενικὸ γράμμα, ὅπου τοῦλεγε τὸν ἐρχομό του στὸ Παρίσι καὶ τὴν ἐπιθυμία νὰ τὸν νιώσει καὶ νὰ τοῦ μιλήσει, ὁ νέος ἤρθε μιὰ Κυριακὴ πρωὶ νὰ βρεῖ τὸ Σομάλη στὸ σπίτι του. Ἐκεῖνος τὸν περίμενε. Εἶχε σηκωθεῖ πολὺ νωρὶς ἀπ' τὸ κρεββάτι, ἀφοῦ πέρασε τὴ νύχτα ἄγρυπνος νὰ συλλογιέται. Ἀργά, πολὺ ἀργὰ καὶ μὲ δυσκολία μεγάλη παραδέχονταν πὼς ἡ ζωὴ εἶναι μιὰ ἀδιάκοπη ἀλλαγή, ποὺ φαίνεται πιὸ βιαστική ὅσο περνᾶ ἡ ἡλικία. Ἔφτανε, ὄχι πιὰ ἀπὸ συμπεράσματα λογικά, μὰ μὲ τὴν αἴσθησή του πὼς ἡ ἴδια νὰ νοιώσει τὸ μηχανισμὸ τῆς ψυχῆς, νὰ κατέβει ὡς τὴν πρώτη πηγὴ τῆς ἱστορίας τούτης τοῦ ἀνθρώπου. "Ὅλα, ἀγάπες, μίση, πάθη, ὁ καιρὸς τὰ γεννᾶ κι' ὁ καιρὸς τὰ παίρνει. Τίποτα ἀληθινὰ δὲν εἶχε ὑπάρξει, ὅλα πλάνες καὶ συντυχίες, πλάσματα τοῦ ἀνύπαρκτου καιροῦ; δίχως σκοπὸ καὶ δίχως αἰτία. Μὰ εἶτε φλοσοφία, εἴτε γνόση τὸν ἔφεραν στὴ λύση τοῦτη, ὁ δυστυχισμένος πατέρας δὲν ὑπόφερε λιγότερο. Ἡ ἀλήθεια πολὺ ἀγγίζει, ἂν εἶταν ἡ ἀλήθεια, ἀντὶ νὰ τὸν παρηγορεῖ, τὸν ἔκανε ἀπεναντίας νὰ νοιεῖ σκληρότερα. Ρωτοῦσε τὸ λόγο τῆς ζωῆς πεισματερά καὶ δὲ μποροῦσε νὰ τονὲ βρεῖ ἄλλοῦ, παρὰ στὸν πόνο, στὴ δοκιμασία. Κι' ἔτσι ἀνοίγονταν μπροστά του τὸ πρόβλημα ἑνὸς θεοῦ. Ἡ πίστη ὅμως τοῦ ἀρνιόταν τὴ θύρα της. Ὁ θεὸς του δὲν ἤθελε πίστη, μὴ ἔχοντας τίποτα ἀνθρώπινο, ὄντας μιὰ ἄγνωστη δύναμη, ποὺ ἡ λογικὴ τοῦ Σομάλη ἀδύνατοῦσε νὰ τῆς δώσει διαθέσεις ἢ ἐνέργειες σόυ. φόνες ἢ ἐνάντιες στοὺς πόθους τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ὑπαοξὴ του ἔχανε τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον τοὺς στύλους της. Τώρα θὰ χωρίζονταν κι' ἀπὸ τὴν κόρη του. Εἶτανε γραφτό, εἶτανε καὶ φυσικό. Τδξερε, δὲν τὸ συζητοῦσε πιά. Δὲν ἀνακατώνουνταν στάλα ἐγωϊσμοῦ στὴ μεγάλη του λύπη. Ὑπόμενε τὸν κατηφὸ του σιωπηλά, σὰ ζῶο ποὺ τοῦ κόψανε ἕνα ποδάρι, σὰ ζῶο ὑποταχτικὸ κι' ἄδυνατο, ποὺ δὲν καρτερεῖ ἔλεος ἀπὸ κανένα. Μὰ τὸν καημὸ του τὸν ἴδιο ἐὲν τοῦ βολοῦσε νὰ τὸν νικήσει, δὲν ἔβρισκε οὔτε μέσα του, οὔτε ἔξω ἀπ' τὸν ἑαυτό του τὸν τρόπο, ἴσια ἴσια γιατὶ τοῦλειπε ἡ ἀντίδραση τοῦ ἐγώ, ἡ θαυμαστὴ δύναμη τῆς ζωῆς, ποὺ ζητᾶ νὰ βασταχτεῖ καὶ νὰ καρπίσει, ὅποια κι' ἂν εἶναι τὰ ἐμπόδια, κι' εἶναι τοῦτο τὸ πιὸ ὡραῖο καὶ τὸ πιὸ ἅγιο δικαίωμά της.

Ὁ Σομάλης δ'ιχτηκε τὸ νέο μέσα στὴ δική του κάμαρα. Ἐκεῖ αἰσθάνονταν τὸν ἑαυτό του πὶ βέβαιο, πιὸ στερεωμένο ἀπάνω στὰ τόσα γνωρίσματα ποὺ τὸν τριγύριζαν, Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς χάνονταν στὸ παραμικρὸ ξάφνιασμα. Τδξερε καὶ φοβόνταν. Φοβότανε πάντα μήπως οἱ ἄλλοι τὸν πάουσνε γιὰ ἀνόητο, καὶ τονὲ βροῦνε γελοῖο. Καὶ θυμότανε μ' ἀπορία τὶς λιγοστὲς φορὲς ποὺ τοῦτυχε νὰ φανεῖ τολμηρὸς σῆ ζωή του, τὶς θυμότανε σὰν ἀπίστευτα κι' ἀνεξήγητα περιστατικά. Οἱ πράξεις οἱ πιὸ ἁπλὲς κ' οἱ πιὸ συνηθισμένες τοῦμοιαζαν ἐπιχειρήσεις ποὺ τῆς συλλογιζόταν πρὶν τὶς ἀφοφασίσει, ὅταν βρισκότανε μονάχος μέσα σὲ ἕνους. Κ' ἴσως αὐτὴ ἡ βεβαιότητα γιὰ τὴν ἀνεξιότητά του νὰ τὸν κατοντοῦσε ἀληθινὰ ἀδέξιο καὶ παράξενο, ἂν ὄχι κωμικὸ ὅπως τὸ πίστευε. Μονάχα ἡ παρουσία κάποιου δικοῦ του μποροῦσε νὰ τονὲ γλυτώσει ἀπ' τὴν τυραννικὴ τοῦτη αὐτοπαρατήρηση. Τότε μονάχα δὲν ἔβλεπε τὸν ἑαυτό του.

Ἡ συμπάθεια ποὺ νοιώθαν ἀμέσως γι' αὐτὸν ὅσοι τὸν πλησιάζανε, ἐγκαρδίωσε γλήγορα τὸ νέο. Τοῦ ἐξομολογήθηκε ἁπλᾶ καὶ μὲ θάρρος τὴν ἀγάπη του καὶ τοῦ ἀνοίξε τὸ σκοπό του. Ὁ Σομάλης τὸν ἄκουε σιωπηλός; δὲν ἔκοψε οὔτε μὲ λόγο, οὔτε μὲ καμμιὰ χειρονομία τὴν ὁμιλία του. "Ἤξερε πὼς ἡ κόρη του τὸν ἀγαποῦσε, ἡ γριὰ θεία εἶχε ἐγγυηθεῖ γι' αὐτόν, ἡ δική του ἐντύπωση εἶταν πολὺ καλή. Δὲν ἔκαμε λοιπὸν καμμιὰ ἐπιφύλαξη. Δέχτηκε. Ἡ ζωή κυλοῦσε καὶ τὸ κύλισμά της τὸν ἐζάλιζε. Τὰ πάντα ἄλλαζαν, τόσο γλήγορα τώρα ποὺ δὲν πρόφταιναν νὰ δέσουν οἱ συνήθειες. Τίποτα δὲν ἔμενε τὸ ἴδιο ἀπὸ μέρα σὲ μέρα. Ἡ κόρη του δὲν εἶτανε χτῆμα του. Ἀργὰ ἡ γωρίς, ὅπως θὰ τόφερνε ὁ καιρός, ὁ δρόμος της θὰ μάκραινε ἀπ' τὸ δικό του. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Σομάλης μίκραινε, μίκραινε, χάνοντανε. γυρνοῦσε στὸν κατοπτρόπλα. Ὁ σκοπὸς του εἶχε τελέψει. Τραβιόταν σὰν ἴσκιο, παλιὰ ψυχή, μορφὴ περασμένη πιά, ἔτοιμη νὰ λυθεῖ, μέσα σὰς μυριάδες ποὺ γεννοῦσε ἀκατάπαυστα μιὰ τύχη, ἴσως σοφή, ἴσως καὶ νόμος καὶ πρόνοια, πάντα ὅμως ἀνεξήγητη στὸ νοῦ. Τίποτα δὲν εἶναι δικό μας, οὔτε καὶ τὸ κορμί μας τὸ ἴδιο, συλλογίζονταν ὁ Σομάλης, ὅσο ὁ νέος τοῦ διηγόταν τὴ γνωριμία του μὲ τὴν "Ἀνδη, τοῦ ἀράδιαζε τὰ σχέδιά του. Τίποτα. Τί μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νάχει πιὸ δικό του ἀπ' τὸ παιδί του; Λότὸς εἶναι ἡ αἰτία τῆς ὅπαοξής του, αὐτὸς ἀπ' τὴ στιγμὴ ποὺ ὀρχισαν οἱ μέρες του, κι' ἀπὸ τότε καὶ κάθε στιγμὴ ποὺ ἀκολουθοῦσε, χωρὶς διακοπή, χωρὶς παρόλειψη ἀγρύπνισα ἀπάνω στὴ ζωή του, ἀνήσυχος ὅσπου νὰ μεστώσει, ἐξέχασε σὲ τοῦτη τὴν ἔγνοια τὴ δική του τὴ ζωή, ὄχι γιατὶ ἔγινε συμφέρον, οὔτε γιατὶ ξεπλήρωνε χρέος, ὄχι ἀπὸ συμπόνια, οὔτε ἀπὸ διάτα τῆς θρησκείας ἢ τῆς ἠθικῆς, μὰ γιατὶ δὲ μποροῦσε νὰ πράξει ἀλλοιῶς, γιατὶ τίποια ἀνάγκη γροικοῦσε, σὰ νὰ εἶταν αὐτὸ τὸ πλάσμα κάτι πιὸ στενό του ἀκόμα κι' ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, τόσο ὥστε νὰ πονεῖ ἢ ν' ἀναγαλλιάζει περσότερο στὸ παιδί του, παρὰ στὸ δικό του κορμί, στὴ δική του τὴν οὐσία. Κι' ὅμως, μὲ τὸν καιρό, ἀργὰ μ' ἀδιάκοπα, κάτι φριχτὸ ἑτοιμάζεται κι' ἀρμιάζει μέσα στὰ κούφια καὶ στὰ σκοτεινὰ τῆς πρωτόλουστης ζωῆς λεῖ μὲ φλόγα γιὰ τὴ μελλούμενη ἀδριμη γιὰ καινούργια συνταριάσματα. Ὁ ἄνθρωπος στὴ μοναξιὰ του ζητᾶ τὸ Θεό του, διψᾶ τὴν πρόνοια καὶ δὲν τὴ βρίσκει πουθενά.

Κ' ἐκεῖ ποὺ ὁ νέος, στὸ γλυκοχάραμά του ἄκομα, ἐξακολουθεῖ νὰ λαοσκοτεινὰ τῆς πρωτόλουστης ζωῆς λεῖ μὲ φλόγα γιὰ τὴ μελλούμενη ἀνεξαρτησία της. Τὸ εὐτυχία του, ὁ πατέρας θυμόνταν ἀπ' ἔγνοια, ἐμποδίζεται. "Ολα τ' ἄλλα, οἱ λύπες, οἱ πόνοι κ' οἱ σπαραγμοὶ καημὸς τῆς φολιᾶς ἀπ' τὸ πρῶτο πλάσμα κάτι πιὸ στενό του ἀκόμα κι' ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, τόσο ὥστε νὰ πονεῖ ἢ ν' ἀναγαλλιάζει περσότερο στὸ παιδί του, παρὰ στὸ δικό του κορμί, στὴ δική του τὴν οὐσία. Κι' ὅμως, μὲ τὸν καιρό, ἀργὰ μ' ἀδιάκοπα, κάτι φριχτὸ ἑτοιμάζεται κι' ἀρμιάζει μέσα στὰ κούφια καὶ στὰ σκοτεινὰ τῆς πρωτόλουστης ζωῆς λεῖ μὲ φλόγα γιὰ τὴ μελλούμενη ἀδριμη γιὰ καινούργια συνταριάσματα. Ὁ ἄνθρωπος στὴ μοναξιὰ του ζητᾶ τὸ Θεό του, διψᾶ τὴν πρόνοια καὶ δὲν τὴ βρίσκει πουθενά.

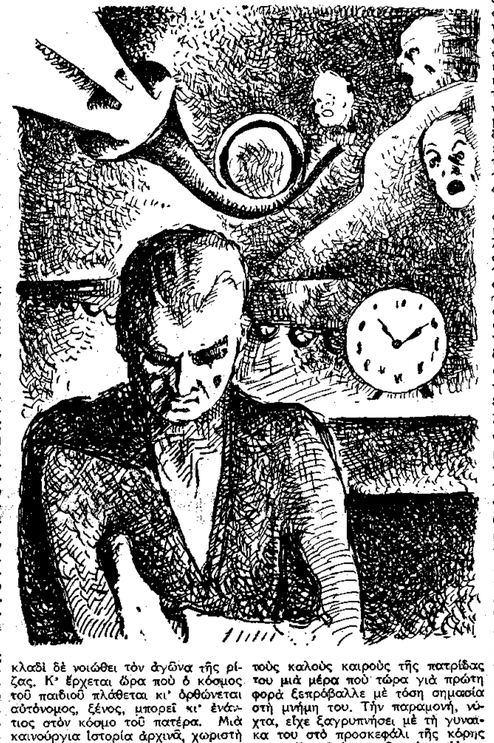

κλαδὶ δὲ νοιώθει τὸν ἀγῶνα τῆς ρίζας. Κ' ἔρχεται ὥρα ποὺ ὁ κόσμος τοῦ παιδιοῦ πλάθεται κι' ὀρθώνεται αὐτόνομος, ξένος, μπορεῖ κι' ἐνάντιος στὸν κόσμο τοῦ πατέρα. Μιὰ καινούργια ἱστορία ἀρχινᾶ, χωριστὴ ἀπ' τὴν ἱστορία τοῦ πατέρα, μιὰ καινούργια ἱστορία, ὅπου τοῦτος φανιτάζει ἀπὸ ἕνα ἀπ' τ' ἄπειρα σημάδια τοῦ ὅλου μονάχα. Τί μπορεῖ νὰ ξέρει τὸ παιδί, ἀπ' τὴν ψυχὴ τοῦ πατέρα του; Κι' ἂν μποροῦσε πάλι νὰ ξέρει κάτι, τί θὰ τὸ ὠφελοῦσε στὸ σχηματισμὸ τῆς δικῆς του, κομμάτι παράταιρο κι' ἄλλοτινό; Τὸ παιδὶ δὲν αἰσθάνεται μέσα του τὸν πατέρα, ὅπως τὸ αἰσθάνεται ὁ πατέρας δὲν εἶναι μέρος τοῦ κόσμου του, ὅπως εἶναι τοῦτο γιὰ τὸν κόσμο τοῦ πατέρα. Κ' ἔτσι ἡ ἀγάπη τοῦ γονιοῦ εἶναι ἀληθινὴ γιατὶ εἶναι ἀπελπισμένη, ὅπως κάθε ἀληθινὴ ἀγάπη. Ἡ οἰκογένεια, ἔλεγε ὁ Σομάλης, εἶναι μιὰ προσωρινὴ κατασκήνωση μέσα στὴν ἄπειρη ἐρημιὰ τῆς ζωῆς. Κανένα ὁ ἄνθρωπος νὰ γνώσει ἀπὸ λότερα ὁ ἄνθρωπος νὰ γνώσει ἀπὸ νωρὶς τὴν ἀλήθεια τῆς μοναξιᾶς του. Θὰ ἐπόφερε λιγότερο ὅταν θάφτανε ἡ ὥρα τῆς γύμνιας. Μὰ ἴσως ἡ ὀμορφιὰ τῆς ζωῆς, ἔλεγε πάλι, νὰ στέκεται στὴν ἀσταμάτητη ἀλλαγή της, στοὺς χωρισμοὺς ποὺ πρέπει νὰ σφάξουνε τὴν καρδιὰ ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, γιὰ ν' ἀξιωθεῖ τέλος ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀτάραχη γαλήνη τοῦ θανάτου, γυμνὸς κι' ἁπλὸς ὅπως ἤρθε στὸν κόσμο.

Τέτοιος εἶταν ὁ νόμος. Νὰ μὴ σπέκει ἡ ζωὴ σ' ὅ,τι γίνηκε πιά. Ἀλλοῦ νὰ πηγαίνει ἡ φροντίδα κ' ἡ στοργή της. Στὸ πλάσμα τῆς νὰ διαφέρει ὁ σπόρος, ἡ ἐλπίδα ἄλλης γέννησης. Κι' ἂν ὁ σπόρος δὲν θυσιαστεῖ, ἡ ἐξακολούθηση τοῦ γένους, μόνη τῆς τοὺς καλοὺς καιροὺς τῆς πατρίδας του μιὰ ἡέρα ποὺ τώρα γιὰ πρώτη φορὰ ξεπρόβαλλε μὲ τόση σημασία στὴ μνήμη του. Τὴν παραμονή, νύχτα, εἶχε ξαγρυπνήσει μὲ τὴ γυναῖκα του στὸ προσκεφάλι τῆς κόρης τους, ἡ ὁποία τὸ ἔφτανε ὅταν πανταῖα εἶτανε γιὰ ὑπνοδωμάτιο τῆς κόρης τους, ἡ ὁποία τὸ ἔφτανε ὅταν πανταῖα εἶτανε γιὰ ὑπνοδωμάτιο τῆς κόρης τους, καὶ νὰ ἀκούει τὴν ἀναπνοή τῆς κόρης του, ἡ ὁποία ἀκόμη ἄδειο δωμάτιο. Ἐκεῖ ἔγινε ἡ πρώτη ἐπίσημη συνάντηση τοῦ Δασκάλου μὲ τὸ ὡραῖο φόλο τῆς Μυτιλήνης. Ἀργότερα οἱ γνωριμίες δὲ πῆρξαν πολὺ πιὰ στενές. Τοῦ ἄρεσε μάλιστα τοῦ Δασκάλου νὰ περνᾶ γιὰ ἐρωτευμένος μὲ μιὰ κακόσχημη παραβρέπτρια στεγνὴ σὰ ρέγκα, ποὺ ὁ Δάσκαλος τῆς εὕρισκε πὼς εἶχε ὡραῖα δάχτυλα. Τὴν Ἔλεγε μάλιστα «δαχτυλάτη».

Ἐκπρόσωπος τοῦ ὡραίου φόλου τὴ μέρα ἐκείνη τῆς πρώτης γνωριμίας εἶτανε ἡ ὑπηρέτρια τοῦ ἰδιοχτήτη. Καθὼς ἔβγαινε νὰ τὸ δίσκο τοῦ γλυκοῦ στὸ χέρι, ὁ Δάσκαλος τῆνε πῆρε γιὰ τὴ νοικοκρά. Μὰ τὸ δίκιο του ἐννοεῖται ὁ ἄνθρωπος, γιατὶ ἡ νοικοκρὰ δὲν εἶχε φανεῖ ἀκόμα. "Ὅσπου νὰ ἐτοιμαστεῖ, ρώτεται, μᾶς ἐστειλε τὸ γλυκό, γιὰ νὰ διασπάσει τὴν ἀνία τῆς ἀναμονῆς της. Σηκώνεται, λοιπόν, ὁ Ψυχάρης, κάνει μιὰ ὑπόκλιση καὶ τῆς κράζει :

— Ἀρχόντισσά μου, σὲ προσκυνῶ!

Μᾶς πιάνουν τὰ γέλοια καὶ τοῦ ἐξηγοῦμε ἀμέσως τί γίνεται. Μὰ εἶναι σὰν ἀρχόντισσα, λέει ὁ Δάσκαλος. Μὲ τὴν ἀπάντηση τὴ πρᾶμα κολάζεται. Δὲ θυμοῦμαι πὼς ἔγινε ἡ γνωριμία μὲ τὴ νοικοκρά, τὴ γριὰ μάνα τοῦ ἰδιοχτήτη. Φαίνεται ὅμως πὼς ἡ ὁποδ'ηχὴ ποὺ τῆς ἔκανε ὁ Δάσκαλος δὲν θάτανε μὲ τὸν ἴδιο ἐνθουσιασμό. Λίγοι θὰ τὸ θυμόμουν τὸ περιστατικό.

Δίκιο εἶναι νὰ ποῦμε, πὼς ἀπ' τὸ Δάσκαλο, σ' ὅλη τὴ ζωή του, δὲν ἔλειψε κάποια λοξέτισα. Χωραταχτῆς, σπρτόξος καὶ μπερμαντάκος, ἔχει κι' ὁ δίκιος συνείδηση τῆς ζευξεκαίος του ἐτο'ητης καὶ κάποτε περιφανέβεται γι' αὐτήν. Εἶμαι, γράφει κάπου, σοαλιάρης, ζεβζέκης, ὅ,τι θέλετε πέστε. μου, μὰ σᾶς ἀγαπάω, Ρωμιοί. Τοῦ ἀρέσουν τ' ἀστεῖα, οἱ φάρσες, τὰ παρατσούκλια. Τὸ μναλὸ αὐτὸ ποὺ τὴ μεγαλήτρη ἔνταση δούλευε τόσα χρόνια, φωτίζοντας καὶ διδάσκοντας τὸ Ρωμαῖικο, τὄβρισκε πᾶς γιὰ ξεκούραση νὰ λυτρώνεται κάποτε μὲ μιὰ φάρσα, μὲ τὴν παραδοξολογία. Πολεμώντας ἀμείλιχτα τοὺς δασκάλους ποὺ ἀντιπροσωπεύανε,— ὑποτίθεται,— τὴν καλὴ συμπεριφορά, τὴν εὐπρέπεια, τὴ λογική, τὸ μέτρο, τὴ φρόνηση. εἶταν φυσικὸ νὰ τὰ βάζει κάποτε καὶ μ' αὐτά, ποὺ εἶταν καὶ ποὺ εἶναι πάντα ἀντιπαθητικά καὶ νελοῖα, ὅταν τὰ ἐκφράζει καὶ τὰ σεὶς κι' ἔξαφνα μὲ μια σατανική μασκαρία συνέδεε τὴν παρέκβαση μὲ τὰ πραγματούμενα καὶ γύριζε στὸ κύριο θέμα. Μάστορας τοῦ βήματος δὸ κανείς. Τὴν ὥρα, νὰ ποῦμε, ποὺ βρισκόταν στὸ πιὸ κρίσιμο σημεῖο τῆς ὁμιλίας του, ἔμπαινε μὲς στὸ θέατρο μιὰ κυρία. Θόρυβος, σούσουρο, ἀνωμαλία.

— Κυρία μου σὲ προσκυνῶ, φώναζε μὲ συγκινημένη φωνὴ καὶ παλμωδικὴ, διακόπτοντας τὴν ὁμιλία. Εἶσαι γλυκειὰ καὶ ὡραία σὰν ὁ φωτεινὸ ἀγαλμα τῆς ἰδέας, τῆς ἰδέας ποὺ πρχεται αὐτὴ τὴ στιγμὴ νὰ μᾶς ἐπιδοκιμάσει καὶ νὰ μᾶς δώσει κουράγιο. Ἡ κυρια βέβαια δχ· μονάχα δὲν εἶτανε ἡ Ἰδέα, μὰ οὔτε ἰδέα καλὰ καλὰ εἶχε τί πᾶει νὰ πεῖ Ψυχάρης. Αὐτὸς ὅμως κατόρθωνε νὰ μὴν ἀφίσει στιγμὴ τὴν ἀκροατὴ ἀπὸ τὸ ὑπόμα του.

Ἔτσι ἐμφανίστηκε τρεῖς φορὲς μπροστὰ στοὺς Μυτιληνιοὺς. Στὶς 13 Αὐγούστου 1925 μίλησε μὲ θέμα τ'Ἀρχὲς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας». Στὶς 16 μίλησε γιὰ τὸ «Ζήτημα τὸ μεγάλο». Στὶς 20 πάλι ἔλαβε μέρος καὶ μίλησε μ' ἄλλους μαζί —δὲ θυμᾶμαι ποιους— στὸ φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ ἥδυνε γιὰ τὸν Ἐφταλιώτη, Δελῆ καὶ Ἀλβανό, παλιοὺς Μυτιληνιοὺς δημοτικιστές, καὶ γιὰ τὸ Βεοναρδάκη, ποὺ μερικοὶ Μυτιληνιοὶ σῶνει καὶ καλὰ τὸν θέλανε γιὰ δημοτικιστή. Εἶτανε πολὺ συγκινητικὴ μιὰ ἀποστροφὴ ποῦκανε δακρυσμένος μιλώντας γιὰ τὸν Ἐφταλιώτη. «Χρυσέ μου Ἀργύρη, ἔκανε (μὲ μιὰ φωνὴ ἥμερη καὶ χαμηλὴ σὰν νάτανε δίπλα τοῦ ὁ Ἀργύρης) εἶναι κάτι πουλιὰ ποὺ ἀκολουθοῦν σὰν θάλασσα τὰ καράβια, καὶ λέν οἱ Γάλλοι γι' αὐτὰ τὰ πουλιά, πὼς εἶναι ψυχὲς ἐκεινῶν ποὺ δὲ χαρήκανε στὴ ζωή τους. Τέτια πουλιὰ οἱ ψυχές μας δὲν θὰ γίνουν ποτέ, γιατὶ ἐμεῖς χαρήκαμε διπλᾶ τὴ ζωή μας». Δὲ θυμᾶμαι γιατὶ ἀκριβῶς ἐξήγησε πὼς τὴ χαρήκανε διπλᾶ τὴ ζωή τους. Ἡ φωνή του εἶτανε ἥμερη καὶ χαμηλὴ σὰν νὰ κουβέντιαζε μὲ τὸν πεθαμένο τὸ φίλο του, ἐκεῖ κάτω στὸ Βασίλειο τοῦ ἀνάτου. Εἶτανε μιὰ στιγμὴ πολὺ ἁπλὴ καὶ μεγάλη.

Πάντα μοῦκανε ἐντύπωση, μελετῶντας τὸ ἔργο του. ὁ τρόπος ποὺ ἀντίκρυζε ὁ πολύτροπος αὐτὸς "Ἑλληνας τὸ πρόβλημα τοῦ θανάτου. Ἡ σπουδάσες φιλολογία. Μπροῦσε νὰ μόνιμη συνείδηση πὼς κάθε στιγμὴ τῆς ζωῆς του εἶναι γόνιμη καὶ ἀποδοτική, δημιουργοῦσε μεσα του ἕνα συνεχῆ ἐνθουσιασμὸ —τὴ χαρὰ τοῦ πολεμιστῆ ποὺ μεθάει ἀπ' τὴν πάλη (Ἔνταση τῆς ζωῆς) κι' ἀντικρύζει χωρὶς φόβο τὸ θάνατο. Ὁ Λεοπάρντι μελετώντας τὸ θάνατο συνεχῶς, κατάντησε νὰ περιφρονεῖ τὴ ζωή ποῦχε πιασμένο στὸ ξενοδοχεῖο ἡ ἐπιτροπὴ τῆς ὑποδοχῆς γιὰ τὸ Δάσκαλο, τοῦ παραχωρήσανε γιὰ κατοικία του κάποιο σπῆτι. Ἡ νοικοκερὰ Ἐλένε στὴν ἐξοχὴ κι' ὁ γιός της, νέο παιδί, δι.θεσε μὲ μεγάλη εὐκολία τὸ σπῆτι τῆς μάνας του. "Οταν ὅμως ἡ γριὰ Μυτιληνιὰ ἔμαθε πὼς, μέσα στὸ ξέστρωτο σπῆτι της, μπήκανε ξένοι καὶ μάλιστα πρόσωπα ἀφηλά, ἔγινε ἔξω φρενῶν. Λίγο καὶ νὰ τῆς ἔρτει νταμπλᾶς. Παραγγέλνει λοιπὸν στὸ γιό της γ' ἀδειάσει ἀμέσως τὸ σπῆτι της, γιατὶ ἄλλοιῶς κατεβαίνει 'στὴ χώρα καὶ.... Θαρῶ μάλιστα πὼς φοβήθηκε ἡ γυναῖκα μὴν τῆς βάλουνε καὶ καμμιὰ φωτιά. Δυὸ ἄντρες καθότανε μέσα. (Ὁ Ψυχάρης κι' ὁ ὑπηρέτης του). "Ὅλα μπορεῖ νὰ τὰ περιμένει κανείς. Πᾶνε λοιπὸν μιὰ μέρα κι' εἰδοποιοῦνε τὸ Δάσκαλο πὼς.... μπορεῖ πιὰ νὰ μεταφερθεῖ ἀπὸ ξενοδοχεῖο ποὺ εἶναι πιὸ ἄνετα, πιὸ καθαρά, ποὺ θᾶχει δά κιόλας περιποίηση κι' ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται. Ὁ Δάσκαλος ὅμως εἶταν καλὰ βολεμένος ἐκεῖ καὶ γιὰ νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια ἄντικρυ στὸ παράθυρό του εἶχε καὶ μιὰ γειτονοπούλα λουκούμι.

— Ἐγὼ εἶμαι καλὰ ἐδῶ πέρα, τοὺς ἀπαντᾶ.

— Μὰ ἐκεῖ εἶναι καλλίτερα.

— Δὲ μοῦ χρειάζονται τὰ καλλίτερα.

— Μὰ εἶναι ξεστρωμένο τὸ σπῆτι κι' ἄνω κάτω τὰ ἔπιπλα.

— Δὲ χρειάζουμαι ἔπιπλα, σᾶς λέγω.

— Μὰ ξεῖρεις, Δάσκαλε, τὸ χρειάζεται τὸ σπῆτι ἡ νοικοκερὰ καὶ στεναχωρέθηκε μάλιστα κιόλας ποὺ ναι τὸ σπῆτι της ἀσυγύριστο.

— Ἄστε μὲ διώχνετε λοιπὸν σὰ νὰ λέμε ; ;

Τὸν ἀποδέχομαι· ἔνα πρωὶ σπῆτι μου, πρὶν ξυπνήσω καλὰ καλά, πῶσα καὶ μανία. Κατέβα νὰ μοῦβρεις βαπόρι νὰ φύγω! Μὲ διώχνουν, φωνάζει. Τὸν πῆρα μέσα, τὸν καθησύχασα, παρασδέχτηκα κι' ἐγὼ πὼς τόνε διώχνουνε κι' ἀποφασίσαμε, ὅσπου νὰ βροθεῖ τὸ βαπόρι νὰ πάει νὰ μείνει· στὸ διαμέρισμα τοῦ ξενοδοχείου. Μόλις πάτησε ἐκεῖ ἔξεχασε καὶ τὸ διώξιμο καὶ τὸ φεβγιό. Τὸ ἐπεισόδιο δὲ μπορεῖ νὰ τὸ ξέχασε. Καμμιὰ πρόκληση δὲν μποροῦσε ν' ἀφίσει ἀναπάντητη. Πιάνει λοιπὸν ἀμέσως καὶ σοῦ σκαρώνει ἕνα διήγημα σατιρικό, δὲ μοῦρχεται σὸ νοῦ ὁ τίτλος του, οὔτε κοὶ ἡ ὑπόθεσή του. Θυμοῦμαι μόνο πὼς δημοσιεύτηκε ἡμν ἴδια ἐποχὴ στὴν ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα «Πολιτεία». Θυμοῦμαι πὼς ὑπόψιας τὸ νησί μας «Ἡ νησὶ τῆς Κουτάβας». Οἱ ἥρωές του εἶτανε ὁ Μεγαλέλης καὶ ὁ Μικρέλης. Τὰ σοῦπερασμα ἀμέμπτο : Ὁ Ρωμιὸς σὲ διώχνει ἀπὸ τὴν ὑπερβολική του φιλοξενία.

Μέσα στὴ νέα κατοικία του, τὸ ξενοδοχεῖο τῆς «Μεγάλης Βρεττανίας», ὁ Δάσκαλος πέρασε τὶς πιὸ ἥμερες μέρες στὴ Μυτιλήνη. Μετὰ τὸ ἐπεισόδιο τῆς μετοίκησης οἱ με

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΚΛΩΝΤ ΝΤΕΜΠΥΣΣΥ

ΤΟΥ Π. ΒΑΛΕΡΥ-ΡΑΝΤΟ

II. ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΕΝΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ

Τὸ ἐκλεπτυσμένο του πνεῦμα, πάντα ξύπνια εὐαισθησία του ἐν ἔκαναν νὰ ζητάει σὲ καθετὶ ὑψηλὸ μέτρο, ποὺ εἶναι ἀπὸ τὰ κυριότερα γνωρίσματα τῆς γαλλικῆς νοοτροπίας. Ἀγαποῦσε τὴν τάξη, τὴ διαύγεια. Ἀγαποῦσε στὴ φιλολογία καὶ στὴν τέχνη μιὰ προτίμηση γιὰ ὅ,τι εἶναι ὑπέροχο, λεπτὸ καὶ συμπληρωμένο. Οἱ φιλολογικές του προτιμήσεις εἶταν: ὁ Μαλλαρμέ, ὁ Βερλαίν, ὁ Λαφόργκ, ὁ Π. — Ζ. Τουλέ: οἱ μουσικές του: ὁ Μπὰχ καὶ ὁ Ραμώ.

Αὐτὴ ἡ ἀνησυχία γιὰ τὸ μέτρο τὸν ἔκανε ν' ἀποστρέφεται τὴ δημοσιότητα καὶ τὰ παρασκήνια. Ἀντιπαθοῦσε καθετὶ ποὺ μποροῦσε νὰ περάσει γιὰ συγκαταβαση. Γι' αὐτὸ δὲν ἀποζητοῦσε μήτε τιμές μήτε ἐπίσημες διακρίσεις, προτιμώντας πρὶν ἀπ' ὅλα τὴν ἀνεξαρτησία του: «Ἀγαπῶ πολὺ τὴν ἐλευθερία μου καὶ καβετὶ ποὺ εἶναι δικό μου», ἔγραφε ἀπὸ ἡλεκτρὰ εἰκοσιτριῶ χρονῶν. Ἀδιάφορος καθὼ- εἶταν γιὰ τὴν ἐπιτυχία, λίγο τὸν ἐνιαζε καὶ γιὰ τὴν κακὴ ὑποδοχὴ τοῦ κοινοῦ. Δὲν ἀπαντοῦσε στὶς ἐπικρίσεις τῶν ἀντιπάλων του παοὰ μ' ἕνα ἀνασήκωμα τῶν ὤμων. Ὁ ἀπεριόριστος θαυμασμὸς τῶν ὀπαδῶν του μάλλον τὸν δυσαρεστοῦσε, γιατὶ μισοῦσε πρὶν ἀπ' ὅλα τὴν ὑπερβολή.

Ὅπως ὅλοι σχεδὸν οἱ καλλιτέχνες ποὺ εἶχαν ἐπηρεαστεῖ ἀπὸ τὸ συμβολισμό, περιφρονοῦσε τὸ πλῆθος, «στὸ ὁποῖο, Ἐλεγε, ἡ τέχνη εἶναι ὁλωσδιόλου ἀνώφελη».

Μπροῦσε νὰ τὸν πάρει κανεὶς γιὰ ἀλλαζόνα. Μὰ δὲν εἶταν, κ'Ἐγώ, ἔγραφ· στὸν ἐκδότη του Ζὰκ Ντυραν, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1912, φλέγομαι ἀπὸ τὸν πυρετὸ νὰ βρίσκω ὅ,τι μοῦ λείπει καὶ ἀπὸ τὴν ἀγωνία νὰ τελειώνω ὁτιδήποτε, μὲ κάθε θυσία. Εἶναι μιὰ περίεργη ἀρρώστια, ποὺ τὴν εἶχε καὶ ὁ Λεονάρδο ντὰ Βίντσι. Μόνο ποὺ αὐτὸς εἶχε ἐπιπλέον καὶ μεγαλοφυΐα. Ἐγὼ ἀρκοῦσαι νὰ ἔχω μιὰ ἀκατοπόνητη ὑπομονή, πράγμα ποὺ — ἰσχυρίζεται ἐκεῖνος — μπορεῖ κάποτε ν' ἀντικαταστήσει τὴ μεγαλοφυΐα».

Μερικοὺς μῆνες ἀργότερα ἔγραφε πάλι στὸν Ζὰκ Ντυράν: «Ὁ τίτλος τοῦ μεγάλου καινούργιου ἔσπερνάει κάποιο κάτι. Γιατὶ βρίσκουμαι πολὺ μακριὰ ἀπὰ κεῖνα ποὺ μοῦ συστήσατε, νὰ μεταβάλλω σὲ μιὰ φιλία διαρκείας αὐτὸν τὸν ἔρωτα ποὺ εἶναι, τὸ ἔρω, τρελλός, μὰ ποὺ ἡ τρέλλα του μ' ἐμποδίζει νὰ σκεφτῶ. Ὄχι μόνο ἡ σκέψη μου προγωρεῖ ὁλοένα στὴν τρέλλα, μὰ εἶναι ἔτσιμη κιόλας νὰ παραδεχτεῖ πὼς δὲν ἔκαμα ἀκόμα ὅ,τι γρειάζεται νι' αὐτὴ

Μιὰ σκηνὴ ἀπὸ τὴ «Λυσιστράτη» τοῦ Ἀριστοφάνη ὅπως παίχτη κε τὸρα τελευταία στὸ Λονδῖνο σὲ ὑπαίθρια παράσταση, μὲ τὴ Γκλάντυς Κοῦπερ καὶ τὸν Φίλιπ Μέριβαλ.

τὴν ἀγάπη.

«Ζυγωρῆστε ἐ, κύριε, σᾶς παρακαλῶ. Ξέρετε πόσο λογαριάζω τὴ φιλία σας. Ἀπ' αὐτὴν ἴσα ἴσα θὰ ζητήσω συγγνώμη. Ἂν δὲν εἶχα τὸ Γουσταῦο, ποὺ τὸν ἀγαπῶ τόσο πολὺ καὶ ποὺ ἡ φιλία του μοῦ λείπει τῶρα πολύ, θὰ εἶχα δώσει τὴν παραίτησή μου. Εἶχα τέτιες στιγμὲς ἀπελπισίας, ποὺ χρειάστηκε, σᾶς βεβαιώνω, νὰ βρεθεῖ ὁ ἴδιος κοντά μου καὶ νὰ μοῦ δώσει κάποιο θάρρος. Ἐξάλλου ἐπιτρέψτε μου νὰ σᾶς εἰπῶ πὼς ἡ μόνη παρηγοριὰ μου ποὺ ὑπόφερα εἶναι πὼς αὐτὸς ὁ μόνος μ' ἔκαμε νὰ γνωρίσω καλύτερα καὶ τοὺς δυό σας. Ξέρω πὼς δὲν ἔγω πολλὰ δικαιώματα νὰ σᾶς εἰπῶ πόσο σᾶς ἀγαπῶ, δὲ μπορῶ ὅμως νὰ ἐμποδίσω τὸν ἑαυτό μου ἀπ' αὐτό».

Ἡ μανία του γιὰ τὴν τελειότητα τὸν ἔκανε κάποτε νὰ ἐργάζεται βδομάδες καὶ μῆνες ἀπάνου σὲ μιὰ σελίδα, ποὺ δὲν ἀρνοῦσε νὰ τὴν ξεσκίσει. «Ὕστερ' ἀπ' τὸ θάνατό μου, ἔλεγε συγνά, δὲ θὰ βροῦν οὔτε μιὰ σημείωση ἀπὸ μένα. Καταστρέφω καθετὶ ποὺ δὲν μὲ ἱκανοποιεῖ». Γιὰ νὰ γράψει τὸν «Πελλέὰ καὶ τῆ Μελισάνδη», τοῦ χρειαστῆκαν δέκα χρόνια. "Ἐγὼ μπροστά μου τέσσερις σελίδες ποὺ ἔγραψε στὸ φίλο του Ἐρνέστο Σωσσόν, στὶς 2 Ὀκτωβρίου 1893. Σὲ κάθε σελίδα, χαραγμένη σὲ σχεδιάσμα, ἐκφράζεται ὅλη ἡ φινέτσα τῆς ἰδιοσυγκρασίας του:

«"Ημουν ἔτοιμος νὰ γιορτάσω τὸ θρίαμβό μου γιὰ τὸν «Πελλέα καὶ τὴ Μελισάνδη», ὅταν ὕστερ' ἀπὸ μιὰ νύχτα — ἐτεῖνη ποὺ φέρνει σοφώτερες σκέψεις — βεβαιώθηκα πὼς δὲν εἶχα κάμει τίποτ-

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 15]

ΑΠΟ ΤΙΣ ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ «ΠΡΩΤΕΣ»

Φ. ΜΠΑΡΥ: «ΤΑ ΠΑΡΑΣΗΜΑ ΤΗΣ ΓΡΗΟΥΛΑΣ»
Π. ΖΕΡΑΝΛΤΥ: «ΑΝ ΗΘΕΛΑ»

ΚΡΙΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ κ. Μ. Κ.

"Ισως νὰ μὴν ἔπεφτα δέω ἂν ἰσχυριζόμουνα πὼς ἡ κ. Κατερίνα Ἀνδρεάδη μὲ τὶς τελευταῖες παράστασες τοῦ θιάσου της, μὲ τὶς τελευταῖες θαυμάσιες ἑρμηνεῖες της καὶ μὲ τὴν ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια ἀδιάκοπη παρουσιά της σ' ἕνα ἀνώτερο καλλιτεχνικὸ Δραματολόγιο, κέρδισε τὴν ἐχτίμηση καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ θεατρικοῦ μας κοινοῦ ποὺ, δὲν κάνει στὴν οὐσία τίποτ' ἄλλο, παρὰ νὰ τῆς ἀναγνωρίζει τὰ τρία κεφαλαιώδεις προσόντα τῆς σοβαρῆς ὑπηρεσίας ποὺ προσφέρει στὴν προαγωγὴ τοῦ ἐλευτέρου θεάτρου μας: Τὸ πλούσιο καὶ πολύτροπο ταλέντο μιᾶς δυνατῆς προσωπικότητας, ποὺ περιστοιχίζεται ἀπὸ νέους εὔπλαστους κι ἀφοσιωμένους συνεργάτες τὴν εὐσυνειδησία μιᾶς σκηνοθετικῆς ἐπιδεξτικῆς προσδεξιῶν ἐξελίξεων, καὶ τὴν ὀξυδέρκεια μιᾶς ἐπιχειρήσης ποὺ εἶναι σὲ θέση νὰ ἐχτιμᾶ— βαθύτερα ἀπ' ὅ,τι συνηθίζεται— τὴ δίψαλία διάθεση τοῦ θεατρικοῦ κοινοῦ γιὰ τὸ ἀληθινὰ καλὸ θεαρικὸ ἔργο. Ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ τὶς ἀξιολογότατες παραστάσες τῆς Σαιξπηρικῆς κωμῳδίας «Πολὺ κακὰ γιὰ τίποτε» καὶ τ' «Ἀγρίμιαῖο» τοῦ Ἀνουΐγ, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς πρεμιέρας τῶν «Παράσημων τῆς γρηοῦλας» τοῦ Μπάου καὶ τοῦ «Ἂν ἤθελα...» τοῦ Πῶλ Ζεραλντύ, χαίρομαι ν' ἀναγράψω μιὰν ἀκόμη ἐπιτυχία στὸ ἐνεργητικὸ τῆς ἐξαίρετης καλλιτέχνισσας καὶ τοῦ λαμπρᾶ ἐξελισσόμενου θιάσου της.

Τὰ «Παράσημα τῆς γρηοῦλας» εἶναι ἕνα «λεβὲ ντὲ ρεντὸ» συναισθηματικοῦ περιεχομένου ποὺ παρ' ὅλη τὴ ρωμαντικὴ θέση του καὶ τὴν ἀπιθανότητα τοῦ μύθου του, σάζεται ἀπὸ τὸ τεχνικό του τὸ γράψιμο καὶ καταφέρνει νὰ παραιρῶρει καὶ νὰ συγκινεῖ τὸ θεατὴ μὲ τὴν καλοδεμένη ...σάλτσα τῆς φιλολογίας του, ποὺ σὲ μερικὲς στιγμὲς δίνει τὴν ἐντύπωση ἀληθινῆς δραματικῆς δημιουργίας. Νὰ ἡ ὑπόθεση : Ἡ κυρὰ Ντόγουϊ, μιὰ πλαφτωχὴ κι ἔρημη γρηοῦλα ποὺ πέρασε ὁλάκερη τὴ ζωή της «στὰ γόνατα», σφουγγαρίζοντας πατώματα, κατὰ τὸ διάστημα τοῦ μεγάλου πολέμου καὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμία τοῦ συγγραφέα, ἄλλην ἔγνοια δὲν ἔχει (ἡ κακομοιριά της μοιάζει ἰκανὴ γιὰ δαυτὴν ἕνα εἶδος ...πολυτέλειας) ἄλλην ἔγνοια δὲν ἔχει, λέω, παρὰ νὰ στενοχωριέται γιατὶ δὲν ἔχει κι' αὐτὴ ἕναν γιὸ νὰ ...χαροπαλεύει στὸ μέτωπο! Ὡστόσο, αὐτὸ τὸ ...βίτσιο της, ἡ κυρὰ Ντόγουϊ καταφέρνει νὰ τὸ βολεύει, πείθοντας τὴν ἑαυτή της καὶ τοὺς γειτόνους της πὼς ὑπάρχει αὐτὸς ὁ περιπόθητος γιός. Σ' αὐτὸ τηνε βοηθᾶ ἡ τυχαία συνωνυμία της μ' ἕνα παλληκάρι ποὺ ὑπηρετᾶ στὸ «ἔνδοξο μαῦρο οὐτσαγμα τῶν Σκωτσέζων» ! Καμαρώνεται πὼς λαβαίνει γράμματά του, τοῦ στέλνει δῶρα, κι ὅταν κάποτες, ὁ πάστορας τῆς γειτονιᾶς, τῆς φέρνει τὸ μαντάτο τοῦ χωρισμοῦ τοῦ «γιοῦ της» ἀπὸ τὸ μέτωπο μὲ λιγοήμερην ἄδεια, ἡ κυρὰ Ντόγουϊ δὲ διστάζει νὰ τονε δεχτεῖ στὸ φτωχικό της. Ὁ ὑποθετικὸς γιὸς (ποὺ τυχαίνει νἀναι κι αὐτὸς ἕνα παντέρημο ρεμάλι τῆς ζωῆς), μπαίνει στὸ σπίτι της μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τὴν «τιμωρήσει», ποὺ εἶχε τὴν ἀναίδεια νὰ διαδώσει πὼς εἶναι γιός της. Ἡ τρυφεράδα ὡστόσο τῆς γρηοῦλας μολακώνει τὰ ἐκδικητικά του αἰσθήματα, κὰι τὲς γιὰ τὸ κρεββάτι, πὲς γιὰ τὸ ζεστὸ φαΐ, πὲς γιὰ τὴ στοργὴ ποὺ τοῦ προσφέρει, δέχεται ἀπὸ δῶ κι ἀμπρὸς νὰ τὴν ἀναγνωρίζει γιὰ μάνα του. "Οταν ἡ ἄδεια τελειώνει, τὸ παλληκάρι ξανοφεύγει γιὰ τὸ μέτωπο, σκοτώνεται, κι ἡ φιάνα του, σὲ μιὰ σκηνὴ ὑποβλητικὴ σκιοπηλή, χαϊδεύει τὰ παραπήματα τοῦ «γιοῦ τῆς», κοτσαρεῖ τὴν ἐγγλέζικη σημαία στὸ στῆθός κι ἐνῶ ξεκινᾶ μὲ τὸ γουβὰ στὰ χέρια γιὰ τὸ ἀιώνιο σφουγγάρισμα, πέφτ' ἡ αὐλαία ἀπάνω στὴ θλιβερὴ της ὑπαρξη.

Ὅπως εἶπα καὶ πρίν, ἤχουμε νὰ κάνουμε μ' ἕνα ρωμαντικὸ ἔργο, διαποτισμένο ἀπὸ ἕνα εἶδος γεροντοκορίστικους ἐγγλέζικης αἰσθηματολογίας, μὲ θέση ἀδύνατη ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἴδια τὴ φύση της, ποὺ εἶναι δῶρο ἀπὸ τοὺς βαθύτερους νόμους τῆς ζωῆς καὶ τῆς κοινωνίας. Θλίβεται κανεὶς ν' ἀνακαλύφει στὴν τελευταία ἀνάλυση πὼς ἡ κυρὰ Ντόγουϊ, κι ἂν ἀκόμα δὲν εἶνι, μιὰ ψευτιὰ ἐπιστρατεμένη γιὰ νὰ τονώσει τὴν «θελοντικὴ» στρατιωτικὴ διάθεση τῶν ἐγγλέζων, παραμένει ὡστόσο μιὰ ὑπαρξη ποὺ τὸ βαθύτερο τραγικὸ της στοιχεῖο ξερφεύγει ἀπὸ τὴ σύλληψη τοῦ συγγραφέα, ἀφοῦ πάει νὰ μᾶς κάνει ὄχι νὰ πονέσουμε, ἀλλὰ νὰ ὁπεηβανευτοῦμε γιὰ δαύτην! "Ομως ὁ συγγραφέας πίστεψε βαθειὰ τὸ θέμα του, καὶ τὸ χειρίστηκε μὲ τόση μαεστρία καὶ συνέπεια, ὥστε τὰ «Παράσημα τῆς γρηοῦλας» μόλις ποὺ δὲν ἀντέχουνε σὲ μιὰ κριτικὴ ποὺ ζητᾶ ἀπὸ τὸν τεχνίτη νὰ βοηθᾶ τὸν ἄνθρωπο στὸν ἀγῶνα του γιὰ τὸν ἐυτρωμό μας ἀπ' τὴν κακομοιριά, ὡστόσο παραμένουνε ἕνα ἔργο ἐξαιρετικό, ἴσως ἐξαιρετικότατο σὸ ε ἶ δ ο ς τ ο υ.

***

Τὸ «Ἂν ἤθελα...» τοῦ Πῶλ Ζεραλντύ, συγκέντρωσε —σχεδὸν ὁλοκληρωτικὸ— τὸ ἐνδιαφέρον τῆς πρεμιέρας. Ὁ ποιητὴς τοῦ «Τουὰ ἐ μουά», μόλο ποὺ κατοπιάστηκε τόσο λίγο καὶ τόσο ἐβιαστὰ μὲ τὸν θεατρικὸ λόγο, κατάφερε ὡστόσο, μὲ τὴν παραπάνω κομεντί, καὶ μὲ τὸ τρυφερόπατο «Λίμπ» του, νὰ μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσωπευτικότερους δουλευτάδες τοῦ ἁπλοῦ καὶ κομψοῦ ποιητικοῦ λόγου στὸ σύγχρονο γαλλικὸ θέατρο. "Ἕνα ἀβίαστο κι ἀδιάκοπο «ἐλεγκάτο», μιὰ ἁπαλὴ προσγείωση τῶν ἡρώων του στὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα, μιὰ διαδοχὴ πνευματώδικων ἀλλὰ ὄχι ἐξζητημένων θεατρικῶν εὑρημάτων, ὁ ἰσσκέδαση τοῦ αὐτιοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μὲ τὶς παιχνιδιάρικες ἀνησυχίες εὐτυχισμένων ἀνθρώπων, νὰ τὰ προσόντα ποὺ χαρακτηρίζουνε τὸ ἔργο του ποὺ ἀνέβασε ὁ θίασος τῆς κ. Ἀνδρεάδη τὴν περασμένη βδομάδα. Νὰ μὲ λίγα λόγια κ' ἡ ὑπόθεση :

Ἡ Ζερμαίν, δοκιμάζει τῶρα κι ἔντεκα χρόνια τὴν εὐτυχία τοῦ ἔγγαμου βίου. Μιὰν εὐτυχία, ποὺ κανεὶνας δὲ στοχάζεται νὰ τηνε ταράξει, γιατὶ τ' ἀντίσκονο ἡ τὴ στάση του δὲ δίνει σὲ κανένα τὸ δικαίωμα μιᾶς τέτοιας ἀναίδειας. Νὰ ὅμως ποὺ αὐτὴ τὴν ἀμεμπτη συμπεριφορὰ τῶν φίλων τοῦ σπιτιοῦ ἀπέναντί της, ἡ Ζερμαίν τὴνε παρεξηγᾶ, καὶ (μὲ τὴ βοήθεια τοῦ «φαιλόμενου» μιᾶς ἀλαφρόμυαλης φιλενάδας της ποὺ δὲν προρταίνει νὰ ἀντοποκρίνεται στὶς «ἐπιτιχίες» τῆς) τὴν ἀποδίδει στὴν ἀτροφικότητα τοῦ γυναίκειου της θελήντρου! Σύμφωνα μ' αὐτὸ τὸ συλλογισμό, ἡ Ζερμαίν, ἀρχίζει τώρα ν' ἀμφιβάλλει καὶ γιὰ τὰ αἰσθήματα ποὺ κρατοῦνε τὸν ἄντρα της κοντά της. Τόχα τὴν ἀγαπάει μονόχα σὰν γυναῖκα του κι' ὄχι σὰν ἐρωμένη; Ἡ δραστηριότητα τῆς Ζερμαὶν γιὰ ν' ἀνακαλύψει τὴν ἀλήθεια, δίνει τὴν ἐκκαίρια στὸ συγγραφέα νὰ δημιουργήσει μιὰ σειρὰ ἀπὸ πλούσια θεατρικὲς σκηνὲς γιομάτες χαριτωμένη ζωντάνια, καὶ νὰ μᾶς παρουσιάσει καλοχαρακτηρισμένους διάφορους τύπους τῆς ἀστικῆς γαλλικῆς τάξης, μέσα σὲ μιὰν ἀτμόσφαιρα ἁπλῆ καὶ ξεκουστικιά. Στὸ τέλος ἡ αὐλαία πέφτει ἀπανω στὴν ξανανοιωμένην εὐτυχία τοῦ ζευγαριοῦ, μιὰν εὐτυχία ποὺ τὴν ἐξανάνοιωσε ἡ συνειδητὴ γνωριμιὰ τοῦ μὲ τὴν ἀνεξάντλητη χαρὰ τῆς ζωῆς, μὲ τὴ χαρὰ τοῦ ἐρωτισμοῦ.

***

Ἡ κυρία Ἀνδρεάδη μᾶς ἔδωσε μιὰν ἐξαίρετη κυρὰ Ντόγουϊ, μιὰν ἀξέχαστη —παρ' ὅλα τὰ νιάτα της— γρηοῦλα, γιομάτη ἀπὸ αἰσθηματικὰ ξεφνιάσματα καὶ τρυφερότητες, δουλεμένη μὲ σκέψη μαζί καὶ καρδιά, ζωντανὸ δείγμα τοῦ πολύτροπου ταλέντου της σὰν θεατρίνας ποὺ βρίσκεται στὴν περίοδο τῆς ὁλοκλήρωσης τῶν θεατριστικῶν ἀρετῶν της. Περισσότερο ἀκόμα ἀξέχαστη ἡ ἀληθινὰ τριοχαριτωμένη στάθηκε στὴν ἀπόδοση τοῦ ρόλου τῆς Ζερμαίν, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς πὼς ἐορτάνε «γάντι» στὸ εὐγενικὸ καὶ λεπτὰ ἐκφραστικὸ ὁποκριτικό της ταιρεραμέντο. Ἡ ἐμφάνιση, ἡ κίνηση, ἡ ὁμιλία της, ὁποταγμένα ὅλα σ' ἕνα χαρούμενο καὶ πνευματόδικο ρόλο, σκορπίσανε ἐν' ἀδιάκοπο κέφι στὸ κοινό. Στὴν ἀρτιότητα, ὡστόσο τῆς παράστασης, σοβαρότατη στάθηκε ἡ συμβολὴ τοῦ καλοπροβαρισμένου καὶ πειθαρχημένου διαλεχτοῦ θιάσου της, ποὺ γιὰ μιὰν ἀκόμα ἐφορὰ ἐκατόχρονε τὴ συμπάθειά μας, μὲ τὸ λαμπρὸ παίξιμό του. Σημειώνω τὴν ἐπιτυγμένην ἐμφάνιση τῶν κυριῶν Α. Μηλιάδη, Ε. Ξανθάκη καὶ τῆς δ. Σ. Ἰωαρίδου στοὺς ρόλους τῶν τριῶν φιλενόδων τῆς κυρᾶς Ντόγουϊ. Ὁ κ. Κωσταντάρας ποὺ ἔκανε γιὰ πρώτη φορὰ καὶ «ἐκτάκτως», ὅπως λέει τὸ πρόγραμμα, τὴν ἐμφάνισή του στὸν ρόλο τοῦ Κένεθ Ντόγουϊ, πρέπει νὰ μολογήσω πὼς δὲν μὲ ἱκανοποίησε. Ἔχει, φυσικά, μεγάλες σκηνικὲς ἀρετές, καὶ τέτιες βρίσκω πὼς εἶναι τὸ ὀρατὸ τοῦ τὸ παράστημα, τὸ ἐκφραστικό του —γιὰ ζέρ πρεμιὲ— τὸ πρόσωπο καί, πολὺ φεβοῦμαι, τίποτ' ἄλλο. Μιὰ μεγάλη, μιὰν ἀναμφιβήτητην ἐπιτυχία εἶμαι ὁποχρεωμένος νὰ καταχωρήσω στὴν μερίδα τοῦ κ. Φαρμάκη, ποὺ κατάφερε νὰ ζωντανέψει μ' ἕνα χαριτωμένο καὶ ρεαλιστικὸ δημιουργικὸ τρόπο τὸν ἀκαρφὶ μυαλὸ τύπο τοῦ ξαδέρφου τῆς Ζερμαίν, χαρίζοντάς μας ἀληθινὰ ἀπολαυστικὲς στιγμές. Ὁ ρόλος τοῦ Φίλιππου, ἀντρα τῆς Ζερμαίν, ἀποδόθηκε μὲ ζωηρὸ κέφι κι' ἀρκετὴ τέχνη ἀπὸ τὸν κ. Ἀποστολίδη. Θάχε σίγουρα ἀκόμα μεγαλύτερην ἐπιτυχία ἂν στεκότανε κομμάτι πιὸ συγκοπατημένος στὴν προσπάθειά του νὰ «γιομίσει» σκηνὲς ἀφισμένες ἐπίτηδες «ἀγιόμιστες» ἀπὸ ἕναν συγγραφέα ποὺ ὅλο τὸ μυστικὸ τῆς ἀξίας του βρίσκεται στὴν λιτὴ κι ἀπέριττην ἐπεξεργασία τοῦ μύθου του. Θέλεις' ἀφοῦ πὼς ἡ ἴδια προσπάθεια χαρακτηρίζε γενικὰ καὶ τὸ σύνολο τῆς ἑρμηνευθεσίας, ἐκδηλωμένη περισσότερο στὸ φινάλε πού,γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο, στάθηκε τὸ πιὸ δόξνατο σημεῖο ὅλης τῆς ἐχτέλεσης τοῦ ἔργου. Ἐκεῖ πρὶν τελειώσω μὲ τὴν ὡραίαν αὐτὴ παράσταση, γιὰ τὴν ὁποίαν δὲν μπορεῖ φυσικὰ νὰ γίνει λόγος ἀπὸ ἄποψη σκηνογραφικὴ (ἀφοῦ ὅλα τὰ ἐστρά μας παραδοθήκανε δίχως ὀρους στὴ μίμηση τῶν πιὸ χειρότερων σκηνογραφικῶν καλουπιῶν ποὺ θὰ μπορούσανε νὰ βροῦνε, δηλαδὴ τῶν καλουπιῶν τῆς ἐπίσημης σκηνῆς) σημειώνω τὴν καλὴν ἐντύπωση ποὺ μοῦ ἔκαμε ἡ ἐμφάνιση τῆς κ. Α. Ἡσαΐα στὸν ρόλο τῆς Μαρσελ τοῦ «Ἂν ἤθελα...» καθὼς καὶ τῶν κ. κ. Θ. Μοῦσῶν καὶ Κ. Οἰκονομίδη στοὺς ρόλους τῶν Μπερτὲ καὶ Πανὼν τοῦ ἰδίου ἔργου.

Μ. Κ.

ΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ φύλλο κριτικὸ σημείωμα γιὰ τὴ «Λαΐδη Μπέτυ» ποὺ ἀνέβασε ἡ κ. Μ. Κοτοπούλη.

Μιὰ σκηνὴ ἀπὸ τὸ νέο ἔργο τοῦ Μπέρναρ Σῶ «Ἑνεύη», ὅπως παίχτηκε τὴν περασμένη βδομάδα στὸ Λονδῖνο στὸ Μάλβερ Φέστιβαλ.

ΜΑΥΡΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

PENE MAPAN

ΤΟΥ ΠΙΕΡ ΛΟΥΑΖΕΛΕ

Οἱ τεσσερες βασικὲς ἀρετὲς τοῦ συγγραφέα τοῦ «Λιβίγκστον» εἶναι αὐτές: ἀξιοπρέπεια, θαρρος, ἀγάπη στὴν ἔντιμη δουλιὰ καὶ ἐπιείκεια πρὸς τὶς ἀδυναμίες τῶν ἄλλων. Ὁ ἴδιος, ὁ Ρενὲ Μαράν, ἀρχίζει τώρα ν' ἀμφιβάλλει καὶ γιὰ τὰ αἰσθήματα ποὺ κρατοῦνε τὸν ἄντρα της κοντά της. Τόχα τὴν ἀγαπάει μονόχα σὰν γυναῖκα του κι' ὄχι σὰν ἐρωμένη; Ἡ δραστηριότητα τῆς Ζερμαὶν γιὰ ν' ἀνακαλύψει τὴν ἀλήθεια, δίνει τὴν ἐκκαίρια στὸ συγγραφέα νὰ δημιουργήσει μιὰ σειρὰ ἀπὸ πλούσια θεατρικὲς σκηνὲς γιομάτες χαριτωμένη ζωντάνια, καὶ νὰ μᾶς παρουσιάσει καλοχαρακτηρισμένους διάφορους τύπους τῆς ἀστικῆς γαλλικῆς τάξης, μέσα σὲ μιὰν ἀτμόσφαιρα ἁπλῆ καὶ ξεκουστικιά. Στὸ τέλος ἡ αὐλαία πέφτει ἀπανω στὴν ξανανοιωμένην εὐτυχία τοῦ ζευγαριοῦ, μιὰν εὐτυχία ποὺ τὴν ἐξανάνοιωσε ἡ συνειδητὴ γνωριμιὰ τοῦ μὲ τὴν ἀνεξάντλητη χαρὰ τῆς ζωῆς, μὲ τὴ χαρὰ τοῦ ἐρωτισμοῦ.

***

Ἡ κυρία Ἀνδρεάδη μᾶς ἔδωσε μιὰν ἐξαίρετη κυρὰ Ντόγουϊ, μιὰν ἀξέχαστη —παρ' ὅλα τὰ νιάτα της— γρηοῦλα, γιομάτη ἀπὸ αἰσθηματικὰ ξεφνιάσματα καὶ τρυφερότητες, δουλεμένη μὲ σκέψη μαζί καὶ καρδιά, ζωντανὸ δείγμα τοῦ πολύτροπου ταλέντου της σὰν θεατρίνας ποὺ βρίσκεται στὴν περίοδο τῆς ὁλοκλήρωσης τῶν θεατριστικῶν ἀρετῶν της. Περισσότερο ἀκόμα ἀξέχαστη κι ἀληθινὰ τριοχαριτωμένη στάθηκε στὴν ἀπόδοση τοῦ ρόλου τῆς Ζερμαίν, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς πὼς ἑορτάνε «γάντι» στὸ εὐγενικὸ καὶ λεπτὰ ἐκφραστικὸ ὁποκριτικό της ταιρεραμέντο. Ἡ ἐμφάνιση, ἡ κίνηση, ἡ ὁμιλία της, ὁποταγμένα ὅλα σ' ἕνα χαρούμενο καὶ πνευματόδικο ρόλο, σκορπίσανε ἐν' ἀδιάκοπο κέφι στὸ κοινό. Στὴν ἀρτιότητα, ὡστόσο τῆς παράστασης, σοβαρότατη στάθηκε ἡ συμβολὴ τοῦ καλοπροβαρισμένου καὶ πειθαρχημένου διαλεχτοῦ θιάσου της, ποὺ γιὰ μιὰν ἀκόμα ἐφορὰ ἐκατόχρονε τὴ συμπάθειά μας, μὲ τὸ λαμπρὸ παίξιμό του. Σημειώνω τὴν ἐπιτυγμένην ἐμφάνιση τῶν κυριῶν Α. Μηλιάδη, Ε. Ξανθάκη καὶ τῆς δ. Σ. Ἰωαρίδου στοὺς ρόλους τῶν τριῶν φιλενόδων τῆς κυρᾶς Ντόγουϊ. Ὁ κ. Κωσταντάρας ποὺ ἔκανε γιὰ πρώτη φορὰ καὶ «ἐκτάκτως», ὅπως λέει τὸ πρόγραμμα, τὴν ἐμφάνισή του στὸν ρόλο τοῦ Κένεθ Ντόγουϊ, πρέπει νὰ μολογήσω πὼς δὲν μὲ ἱκανοποίησε. Ἔχει, φυσικά, μεγάλες σκηνικὲς ἀρετές, καὶ τέτιες βρίσκω πὼς εἶναι τὸ ὀρατὸ τοῦ τὸ παράστημα, τὸ ἐκφραστικό του —γιὰ ζέρ πρεμιὲ— τὸ πρόσωπο καί, πολὺ φεβοῦμαι, τίποτ' ἄλλο. Μιὰ μεγάλη, μιὰν ἀναμφιβήτητην ἐπιτυχία εἶμαι ὁποχρεωμένος νὰ καταχωρήσω στὴν μερίδα τοῦ κ. Φαρμάκη, ποὺ κατάφερε νὰ ζωντανέψει μ' ἕνα χαριτωμένο καὶ ρεαλιστικὸ δημιουργικὸ τρόπο τὸν ἀκαρφὶ μυαλὸ τύπο τοῦ ξαδέρφου τῆς Ζερμαίν, χαρίζοντάς μας ἀληθινὰ ἀπολαυστικὲς στιγμές. Ὁ ρόλος τοῦ Φίλιππου, ἀντρα τῆς Ζερμαίν, ἀποδόθηκε μὲ ζωηρὸ κέφι κι' ἀρκετὴ τέχνη ἀπὸ τὸν κ. Ἀποστολίδη. Θάχε σίγουρα ἀκόμα μεγαλύτερην ἐπιτυχία ἂν στεκότανε κομμάτι πιὸ συγκοπατημένος στὴν προσπάθειά του νὰ «γιομίσει» σκηνὲς ἀφισμένες ἐπίτηδες «ἀγιόμιστες» ἀπὸ ἕναν συγγραφέα ποὺ ὅλο τὸ μυστικὸ τῆς ἀξίας του βρίσκεται στὴν λιτὴ κι ἀπέριττην ἐπεξεργασία τοῦ μύθου του. Θέλεις' ἀφοῦ πὼς ἡ ἴδια προσπάθεια χαρακτηρίζε γενικὰ καὶ τὸ σύνολο τῆς ἑρμηνευθεσίας, ἐκδηλωμένη περισσότερο στὸ φινάλε πού,γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο, στάθηκε τὸ πιὸ δόξνατο σημεῖο ὅλης τῆς ἐχτέλεσης τοῦ ἔργου. Ἐκεῖ πρὶν τελειώσω μὲ τὴν ὡραίαν αὐτὴ παράσταση, γιὰ τὴν ὁποίαν δὲν μπορεῖ φυσικὰ νὰ γίνει λόγος ἀπὸ ἄποψη σκηνογραφικὴ (ἀφοῦ ὅλα τὰ ἐστρά μας παραδοθήκανε δίχως ὀρους στὴ μίμηση τῶν πιὸ χειρότερων σκηνογραφικῶν καλουπιῶν ποὺ θὰ μπορούσανε νὰ βροῦνε, δηλαδὴ τῶν καλουπιῶν τῆς ἐπίσημης σκηνῆς) σημειώνω τὴν καλὴν ἐντύπωση ποὺ μοῦ ἔκαμε ἡ ἐμφάνιση τῆς κ. Α. Ἡσαΐα στὸν ρόλο τῆς Μαρσελ τοῦ «Ἂν ἤθελα...» καθὼς καὶ τῶν κ. κ. Θ. Μοῦσῶν καὶ Κ. Οἰκονομίδη στοὺς ρόλους τῶν Μπερτὲ καὶ Πανὼν τοῦ ἰ

ΤΟ ΞΕΝΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΝΥΧΤΑ

Σ. Β. ΠΡΙΣΛΕΥ

ΜΕΤΑΦΡ. Κας ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ

[ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ: Μιά παρέα φίλων, ο Γουιλβέρτον με τη γυναίκα του Μάργκαρετ και ο Πέντερελ ξεκινησαν ένα φθινοπορινό βράδυ από το εξοχικό εταρχιακό σπίτι τών "Αλνσλεϊ. Στό δρόμο τούς έπιασε βροχή δυνατή, πού έπειτ' από λίγο έγινε μπόρα, χαλάζωμα. Σ' ένα σημείο ξεχώρισαν φώτα. Ήταν ένα μοναχικό, παράξενο σπίτι, στην έρημιά. Κατέβηκαν και ψήναν νά ζητήσουν ειλοξενία. Τούς άνοιξε ένας μουγγός, τρομοκτικός γίγαντας, ό σπαρέτης τού σπιτιού. Σε λίγο παρουσιαστηκαν δυό άλλοι, περίεργοι άνθρωποι—ό κοντόχορτη κουφή γυναίκα κ' ένας ξερακιανός τύπος—οι αδελφοί Φέμ —πού ύστερα από μεγάλο διστεγμό δέχτηκαν νά τούς φιλοξενήσουν. Ένώ τούς ετοιμάζουν το τραπέζι, γνά νά καθησυχάσουν τήν άνησυχία τού κοσμου αύτού τού σπιτιού, αρχίζουν μιάν ένθουφέρουσα συνομιλία]:

6

— Εὐτυχῶς, εἶπε ὁ Φίλιπ. Ἐμένα μ' ἀρέσει ἡ πραγματικότητα. Ἡ στενή, μιά φωτισμένη περιοχή τῆς ζωῆς, τήν ὥρα ποὺ ὁ Θεὸς ξέρει τί μᾶς καρτερεῖ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά! Γνωρίζω ἀνθρώπους ποὺ μισοῦνε τὸ πρωϊνὸ ξύπνημα, γιατὶ τοὺς ἀναγκάζει ν' ἀφήσουνε τὰ ἐνειρά τους. Μὰ τότες ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ συμβαίνει: εἴτε ἡ συνειδητὴ ζωὴ τους εἶναι κόλαση, εἴτε εἶναι μουρλοί. Ἐγὼ εἶμαι πάντα εὐτυχισμένος σὰν ξυπνῶ, γιατὶ ἔτσι ξεφεύγω ἀπὸ σκηνὲς ὅπου παίζω τὸ ρόλο ἑνὸς ἀξιοσέβαστου κτήνους, ποὺ τρέμει καθώς εἶναι ἀναγκασμένο νὰ κάνει ἀφάνταστες τρέλλες, κάτω ἀπὸ τὸ κράτος ἑνὸς ἀνείπωτου τρόμου. Ἡ καθημερινὴ ζωὴ δὲν εἶναι ἀλλόκοτη. Εἶναι παράδεισος μπροστὰ στὴ φρίκη ἐκεῖνη ποὺ ξετυλίγεται κάθε νύχτα, μέσα στὸ φτωχὸ μας ὑποσυνείδητο. Συμφωνεῖτε;

— "Ὄχι ἀλότελα.

Ὁ Πέντερελ σταμάτησε μιὰ στιγμὴ γιὰ νὰ σκεφτεῖ κ' εἶπε:

— Ἐγὼ μοιάζω πιὸ πολὺ μ' αὐτοὺς ποὺ λές. Βλέπω συχνὰ, σὰν ὅπνο μου, ὁκωμιάκια πράματα καὶ μισῶ τὸ ξύπνημα, γιατὶ τότε πρέπει νὰ προσγειωθῶ στὸν ἐφιάλτη τῆς ζωῆς. Ζωγράφισες περίφημα τὴ ζωὴ ποὺ ζῶ μερικές φορές. Ποιός ξέρει; Μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ὅλα τίποτ' ἀλλὰ ἀπὸ ἕνα ἀπέραντο ἀναπάτωμα. Μπορεῖ τὰ ἐνειρά σου νὰ εἶναι ἡ συνειδητὴ μου ζωὴ καὶ ἀντίστροφα.

— Ὅπως συμβαίνει καὶ στὴν Ἀλίκη στὸ «Μέσα ἀπ' τὸν καθρέφτη» εἶπε ἡ Μάργκαρετ. Τῆς λέει κάποιος πὼς τὴν ἐνειρεύεται ἕνας βασιλιάς — ὁ Κόκκινος ἢ ὁ Λευκός; — κ' ἐκεῖνη ἀρχίζει νὰ κλαίει. Πόσο τὴ λυποῦμαι γι' αὐτό.

— Κι' ἂν ἐμεῖς οἱ τρεῖς, εἴμαστε πρόσωπα τῶν ἐνείρων τοῦ Φέμ ;

Ὁ Πέντερελ μετάνοιωσε ἀμέσως γιὰ τὰ λόγια του αὐτά. Ἡσυφάνηκε πὼς ἡ Μὶς Γουώβερτον εἶχε ριγήσει, σὰ νὰ θυμήθηκε κάποια λησμονημένη λεπτομέρεια. Τί νάτανε ταχυ; Νὰ θυμήθηκε ἁπλῶς τὸ πεῖ βρισκότανε ἢ μὴν εἶχε μάθει τίποτα ἀπὸ τὴν παράξενη γριά, τὴν ὥρα ποὺ ἄλλειψε; Μὴν τυχὸν καὶ γνώριζε ἐκείνο ποὺ αὐτὸς ἀγνοοῦσε ἀκόμα; Τὴν αἰτία τοῦ τρόμου τοῦ Φέμ; Θὰ ἤτανε πεῖρεργο ἄν, πίσω ἀπὸ τὴ μάσκα τῆς εὐδυμίας, εἶχε κρύψει ἕνα τρομερὸ νέο, τὴν εἰκόνα κάποιας φοβερῆς μορφῆς.

Μοῦ φαίνεται πὼς μᾶλλον ἐμεῖς τοὺς ὀνειρευόμαστε, εἶπε ὁ Φίλιπ, χαμηλώνοντας τὴ φωνή. "Αν ὄχι τὸν Φέμ, παρ' ὅλο ποὺ εἶναι ἀρκετὰ παράξενος, τοὐλάχιστο τοὺς δυὸ ἄλλους. Μειάζουν ὁλότελα μὲ τὰ πρόσωπα ποὺ ἐνειρεύομαι, πρὸ πάντων αὐτὸς ὁ μουγγὸς, ὁ Μόργκαν. Εἶν' ὁ χειρότερος ἀπ' ὅλους.

Ἡ Μάργκαρετ δὲν μπόρεσε νὰ μὴ μιλήσει:

— "Ὀχι! Φίλιπ, ἡ χειρότερη εἶν' αὐτή, ἡ Μὶς Φέμ, φιδώρε.

Ὁ Φίλιπ ἔσκυψε στὴ γυναῖκα του:

— Καὶ γιατί;

— Εἶναι φρίχτη.

Ὁ Φίλιπ τὴν κύτταξε στὰ μάτια καὶ προσπάθησε νὰ τὸ ρίξει στὸ ἀστεῖο.

— Πολὺ εὐγενικὸ, ἀλήθεια νὰ μιλᾶς ἔτσι γιὰ τὴν κυρία ποὺ σὲ δέχτηκε!

— "Ὀχι, Φίλιπ, μὴ γελᾶς! Εἶναι πραγματικὰ φρίχτη. Μοῦ κάνει κακό. Δὲ θὰ μποροῦσα νὰ τὴν πλησιάσω μὲ κανένα τρόπο.

Ὁ Φίλιπ γίνηκε σοβαρός:

— Τί σοῦκανε;

— "Ω! Τίποτα δρισμένο. Δὲν πρόκειται γιὰ τὰ τί μοῦκανε, μὰ γιὰ τὸ τί εἶναι. Θὰ σοῦ πῶ ἀργότερα.

Ρύρισε τὸ κεφάλι της κι' εἶδε μπροστά της τὸν Φέμ. Ἔρχονταν νὰ τοὺς πεῖ πὼς τὸ τραπέζι ἦταν ἕτοιμο.

Ἐκεῖ τοὺς περίμενε τὸ πιὸ κρῦο, ἀπ' ὅλα τὰ κρῦα γεύματα. Μερικὰ ἀπομεινάρια ἀπὸ ἕνα μεγάλο κομμάτι ἀδιόνιρ κρέας, πατάτες ποὺ δὲν πήρανε τὸν κόπο νὰ τὶς ξεστάνουν, ψωμί, βούτυρο καὶ τυρί. Ἡ Μὶς Φέμ κάθισε. Τὰ μάτια της τρυπούσανε σὰν καρφίτσες καὶ τὸ στόμα της ἦταν σφιγμένο. Ὁ Φίλιπ καὶ ἡ Μάργκαρετ καθήσανε σὲ μιὰ μεριὰ τοῦ τραπεζιοῦ, ὁ Φὲμ ἀπέναντι στὴν ἀδελφή του καὶ ὁ Πέντερελ ἀπέναντι στοὺς Γουώβερτον, μὲ τὴ ράχη γυρισμένη στὴν πόρτα τῆς εἰσόδου. Ὁ Μόργκαν, πιὸ σκοτεινὸς ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά, πῆγε καὶ στάθηκε πίσω ἀπὸ τὴ Μὶς Φέμ.

Ξαφνιασμένες ἐ Φίλιπ ἔρριξε μιὰ ματιὰ σ' ὅλο τὸ τραπέζι. Ἀπὸ τότε ποὺ ἀφήσανε τὸ αὐτοκίνητο, τὴ νύχτα καὶ τὴ βροχὴ, οἱ αἰσθήσεις του ἤτανε ναρκωμένες. Καθώς μπῆκε μέσα κι' ἔνιωσε τὸν ἑαυτό του κατω ἀπὸ στέγη, στὰ ζεστὰ καὶ σὲ κάποια σχετικὴ ἀσφάλεια, δοκίμασε μιὰν ἀέριστη εὐεξία. Μὰ τώρα οἱ αἰσθήσεις του εἴχανε ξανάβρει ὅλη τους τὴν ἐξύπνηα κι' ἄρχισε ν' ἀναρωτιέται τί γινότανε γύρω του. Ὁ Πέντερελ ἔνιωσε τὸ ἐλεμμα του καὶ γέλασε ἀφωνα.

Ὁ Φίλιπ ἀναλεγίστηκε:

— Αὐτουνοῦ τοῦ ἀρέσει μιὰ νύχτα σὰν κι' αὐτή, μὰ ἐχει καὶ σ' ἐμένα!

Κι' ὁμολόγησε ξαφνικὰ στὸν ἑαυτό του πὼς οὔτε τὸ σπίτι τοῦ ἄρεσε, οὔτε δέξασα κ' ἐκεῖνοι ποὺ καποιοκούσανε μέσα σ' αὐτό. Καθώς ἔλεγαν τὰ ζῆσει πάρα πολὺ μακριὰ ἀπὸ κόσμο τι, εἴχανε γίνει μισότρελλοι.. Τὰ παλιὰ τους μίση κι' οἱ κρυφές τους ὑποψίες δημιουργοῦσανε μιὰν ἀτμοσφαιρα μούχλας. Ἀκόμα κι' ὁ Φέμ, ποὺ ἤτανε κάπως περισσότερο πολιτισμένος ἀπὸ τοὺς ἄλλους δυό, εἶχε ἀπάνω του κάτι τὸ ἀποκρυστικό.. Ἴδραιες σκέψεις, ἀλήθεια, γιὰ ἕναν ἀπροσκάλεστο συνδαιτυμόνα, ποὺ θάλθηκε νὰ ἐλκτιτώσει τὰ λίγα τρόφιμα ποὺ εἶχαν αὐτοὶ ποὺ τὸν φιλοξενοῦσανε!

—Πῆς μου, Φίλιπ, ρώτησε ξαφνικὰ ἡ Μάργκαρετ, γιατὶ τὰ φῶτα τρεμοσβύνουν ἔτσι; Μοῦ χτυπᾶνε στὰ νεῦρα! Δίνουν σ' ὅλα μιὰ τέσο παράξενη ὄψη!

—Φαίνεται πὼς ἔχουνε δική τους ἠλεκτρική μηχανή, ἀποκρίθηκε κείνος, ὅσο πιὸ ἤρεμα μπορεῦσε, γιὰ νὰ τὴν καθησυχάσει. «Κάτι θὰ πάθανε οἱ ματαραίες, εἶπε τὰ σύρματα. Σὲ μιὰ τέτοια νύχτα τίποτα δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξαφνιάζει. Μὴ φοβηθεῖς κι' ἂν ἀκόμα σοῦσουν ὁλότελα τὰ φῶτα».

Ἡ Μάργκαρετ κεύνησε τὸ κεφάλι ἐπιδοκιμάζοντας. Ἡ σκέψη πὼς μπορεῦσε νὰ ἀρεθεῖ μέσα σ' ἀπέλατο σκοτάδι τὴν τρόμαζε. Ἔνοιωσε ρίγος καὶ μαζεύτηκε σὰ νὰ τὴν ξαναγγυῖε ἕνα γλυσιώδικο χέρι. "Αν ἔσβυναν τὰ ἠλεχτρικὰ, δὲ θὰ ξεμάκραινε ἀπὸ τὴν Φίλιπ καὶ τὴ φωτιὰ ἴσαμε τὸ πρωΐ.

Ὁ Φέμ, ἀφοῦ ἄλλαξε λίγα λόγια μὲ τὸν Πέντερελ, θυμήθηκε πὼς ἔκανε χρέη οἰκοδεσπότη κι' ἄπλωσε τὸ χέρι στὸ δίσκο μὲ τὶς πατάτες.

—Στάσου! φώναξε ἡ ἀδελφή του με στρίγγη φωνὴ ποὺ τοὺς ἔκανε ὅλους ν' ἀνατριχιάσουνε...

—Τί κανεις; Δὲν εἶμαστε ἐδῶ πέρα ὅλοι ἀδεοί!

Αὐτὸς ἀποτραπήχτηκε, σταύρωσε τὰ χέρια καὶ κύτταξε τὴν ἀδελφή του σαρκαστικά. "Υστερα γύρισε κατὰ τοὺς ἐχθρεύομένους καὶ τοὺς εἶπε σιγὰ γιὰ νὰ μὴ μπορέσει ἐκεῖνη ν' ἀκούσει:

— Εἶχα ξεχάσει πὼς ἡ ἀδερφή μου, ἔνθερμη χριστιανὴ, πιστεύει τὴ θεία εὐλογία. Τὸ δεῖπνο θὰ μᾶς φανεῖ πολὺ πιὸ νόστιμο, ἄμα ἀκούσει ἐπικαλεστεῖ γιὰ μᾶς τὴν ἐπιθέλεψη τοῦ εἰδώλου τῆς φυλῆς της!

— Ὁράτιε Φέμ, φώναξε ἐκεῖνη, ἐλαστηριάζ! Ἂν δὲ μπορῶ ν' ἀκούσω, μπορῶ ὅμως νὰ ὀλέπω. Διαβάζω τὴ ἐλαστήριαι στὸ πρόσωπό σου!

Ἐκεῖνος γύρισε κάπως πρὸς τὸ μέρος της κι' εἶπε μὲ τὴ συριστικὴ του φωνή:

—"Αγαπητὴ μου Ρεβέκκα, ἔλεγα στοὺς φιλοξενουμένους μας, ποὺ ἀπερρόσανε γιατὶ δὲν τοὺς σερβίραμε ἀκόμα, πὼς ἐπρόκειτο νὰ εὐχαριστήσεις τὸ Θεὸ γιὰ τὴν εὐσπλαγχνία καὶ τὴ μακροθυμία του, γιὰ τὸ πλούσιο κ' ἄφθονο γεῦμα....

—Φτάνει, ἀβρλιακε ἡ Μὶς Φέμ. Μπορῶ νὰ σοῦ ἀρέσει νὰ κοριεδεύεις καὶ νὰ λές φέμματα. Δὲν θὰ σὲ προτιμοῦσα τώρα....

—Γιὰ τὴν ὑγεια, τὴν εὐδαιμονία καὶ τὴν εὐτυχία ποὺ χάρισε σὴν οἰκογένειά μας τὰ χρόνια τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀφθονίας, γιὰ τὶς γαλήνες ἡμέρες καὶ τὶς ἥσυχες νύχτες μας. Νὰ τὸν εὐχαριστήσεις ἀκόμα, ἐχι μονάχα γιὰ μᾶς τοὺς δυό, μὰ καὶ γιὰ τὸν Ρόντερικ καὶ τὸν Σασάν...

—Σῶπα, ἀνέντε!

Καὶ τὸν κατακεραυνοβόλησε μὲ μιὰ ματιά. Ἀμέσως τὸ ἔνστικτο ποὺ ἔσπρωξε τὸν Φέμ νὰ μιλήσει μὲ τόση πίκρα, σβύστηκε. Φάνηκε σκοτισμένος, φοβισμένος καὶ διπλόθηκε στὴν καρέκλα του. Ἀκολεύθησε σιωπή. Ὅλοι εἴχανε παγώσει στὴ θέση τους. Ὕστερα ἡ Μὶς Φέμ ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ σιγομουρμούρισε μιὰ προσευχή. Μετὰ ξανάπε:

—Πιστεύεις πὼς εἶσαι ἀσφαλισμένος, Ὁράτιε, καθὼς εἶναι αὐτοὶ οἱ ξένοι ἐδῶ, καὶ θαρεῖς πὼς ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ λές ἐλεύθερα τὶς κακές σου σκέψεις. Θὰ μετανοιώσεις ποὺ δὲν θουβάθηκες.

Μιλεῦσε πιὸ ἤρεμα ἀπὸ πρὶν καὶ στὸ μεταξὺ ἔβαζε στὰ πιάτα ποὺ εἶχε μπροστά της πατάτες καὶ κομμάτια κρέας.

Ὁ Φὲμ ἔγῆκε ἀπὸ τὴ νάρκη του γιὰ νὰ τῆς ἀ-ντήσει:

— Ναί, μετανοιώνω, Ρεβέκκα, ποὺ ἀνακατώθηκα!

Ὕστερα χάραξε ἕνα ἀλαφρὸ χαμόγελο στὰ χείλη του, καθὼς γύρισε νὰ πεῖ στὴ Μάργκαρετ:

— Σᾶς ξητᾶω χίλια συγνώμες γι' αὐτὴ τὴν ἐκδήλωση... πὼς νὰ τὴν πῶ;... γι' αὐτὲς τὶς ἀγρεστικὲς ἐκκεντρικότητες. Ζεῦμε τέσον καιρὸ ἐδῶ πέρα μονάχοι, ὥστε ξεχάσαμε πιὸ πὼς πρέπει νὰ φερνόμαστε μπροστὰ στοὺς ξένους. Ἀκόμα κ' ἐγὼ, ποὺ ἄρθα ἐδῶ ἀπὸ τὸν κοιρὸ τοῦ πολέμου, ἀφοῦ ἔξησα χρέια μέσα στὸν κόσμο, ἔχασα πιὰ τοὺς τρόπους τοῦ καλοαναθρεμμένου ἀνθρώπου. Γίναμε ὅλοι μας ἀξεστοι γερορεμμίτες τοῦ δουνοῦ. Νὰ μᾶς συγχωρεῖτε.

Ἡ ἴδια νευρικότητα ἐξακολουθοῦσε νὰ πλανιέται στὴν ἀτμόσφαιρα. Ἡ Μάργκαρετ ἔλεβοντας τὶς πατάτες ποὺ πρόσφερνε στὸν κάθένα τους ὁ Φέμ, μαζὶ μὲ τὶς διακοιλογίες του, ἔπαιρνε κάποιο θάρρος. Ὁ Φίλιπ καὶ ὁ Πέντερελ κυττάχτηκαν χωρὶς νὰ ποῦνε λέξη καὶ προσπαθοῦσανε νὰ φαίνουνται πολὺ ἀπασχολημένοι μὲ τὰ πιάτα τους, τὸ ψωμὶ καὶ τὸ μπουκάλάκι τοῦ λαδιοῦ.

—Τί περίφημη ἐφεύρεση, ἀλήθεια, ποὺ εἶναι τὰ γεύματα! ἀναλογιζόταν ὁ Πέντερελ. Βοηθοῦν νὰ διαβάίνουνε τέσα καὶ τέσα!

"Οχι πὼς τὸν ἐνοχλεῦσαν ἰδιαίτερα οἱ μικροσκνηγὲς τῆς Μὶς Φέμ. Ὄχι. Μᾶλλον τὸν διασκεδάζανε. Τοῦ φαινότανε σὰν κηνιδὶ ἠθικολογίας, σὰν ἕνας παράξενος διάλογος, ποὺ ἐπείκιλε τὸ γεῦμα.

Κανεὶς δὲν μιλοῦσε. Μιὰ σιωπὴ ἤταν ἀπλωμένη, ἀπὸ κεῖνες ποὺ δὲν σπάζουν εὔκολα. Μέσα στὸ μυαλὸ γυρίζουνε δυὸ-τρεῖς φράσεις: τὶς ξαναλέῃ, τὶς ἀρήνεις ν' ἡ σιωπὴ ἐξακολουθεῖ. Ἡ Μάργκαρετ ἤτανε σκυμμένη στὸ πιάτο της. Ὁ Φίλιπ κύτταξε ἀόριστα τὴν Μὶς Φέμ, ποὺ γέμιζε μὲ κομμάτια κρέας τὸ πιάτο ποὺ τῆς ἔδινε ὁ Μόργκαν. Φὰ ἤταν καλύτερα ἂν τοῦ ἔδινε ὁλόκληρο τὸ κομμάτι κι' αὐτὸς νὰ τὸκπαιρνε στὰ χέρια καὶ νὰ πήγαινε νὰ τὸ γλύφει σὲ καμμιὰ γωνιά. Ὁ Φίλιπ ἔσκυψε ὕστερα στὸ πιάτο του καὶ ἀναρωτιέτανε ποιὸς θὰ μιλοῦσε πρῶτος.

Πῆρε τὴν ἀπόντηση σὲ μιὰ στιγμή: Τοῦ ἔφυγε πάλι μιλοῦσαν ἄλοι μαζί. Γίνηκε κάτι ποὺ κανεὶς δὲν τὸ περίμενε. Ὅλοι ἀνατινάχτηκαν καὶ κυττάξαν τὴν πόρτα ἄπου ἀκούγοναν χτυπήματα διαστικά καὶ ἀδιάκοπα.

—Τί εἶναι; φώναξε ἡ Μὶς Φέμ. Ἡ πόρτα;

—Ναί, εἶπε δυνατὰ ὁ Πέντερελ, ποὺ εὐχαριστήθηκε ἀκούγοντας τὴ φωνή του. Κάποιος χτυπᾶ.

Ἐκεῖνη μούγκρισε:

—Δὲ θέλω νἄρθει μέσα κανείς!

—Ποιὸς νάναι; ρώτησε ὁ Φὲμ κυττάζοντας τοὺς φιλοξενουμένους. Ἡ φωνή του ἔτρεμε.

Ὁ Πέντερελ τοῦ ἀποκρίθηκε:

—Τίποτα ταξιδιάτες, ποὺ δὲ μποροῦνε νὰ προχωρήσουνε σὰν ἔρθει ἡ Κυρία κύτταξε τὸν Γουώβερτον χωρὶς νὰ λόντας.

—Δὲ θέλω νἄρθει μέσα κανείς, ξαναπῆ ἡ Μὶς Φέμ.

Ὁ Φίλιπ δύμωσε κ' ὕψωσε τὴ φωνή :

—"Οχι, αὐτὸ δὲ μπορεῖ νὰ γίνει. Ἡ ὁ ἄλλο μέσ' στὴς σιωπὴς τους ἀκούγονταν τώρα ἀπ' ἔξω φωνὲς

Ὁ Μίστερ Φέμ κύτταξε διαδοχικὰ τὸν Φίλιπ καὶ τὴν ἀδερφή του. Ἡ χτυπήματα ξανάρχισαν.

Ὁ Πέντερελ σηκώθηκε:

—Οἱ κακόμοιροι, θὰ κοντέψουν ἀσφαλῶς νὰ πνιγοῦν! Δὲ μποροῦνε νὰ τοὺς ἀρήσουμε σ' αὐτὴ τὴ θέσ

—"Οχι θέβαια, πρέπει νὰ τοὺς ἀνοίξουμε, εἶπε ὁ Φέμ, γέρνοντας ἐμπρὸς καὶ κυττάζοντας κατάμα τὴν ἀδερφή του. Καὶ συνέχισε:

—Φυσικὰ πρέπει νὰ μποῦνε, ἀφοῦ ζητοῦνε στέγη. "Ανοιξε Μόργκαν.

Ἡ Μὶς Φέμ τράβηξε τὴν κλαπὰ τῆς καὶ κύτταξε τὸν Μόργκαν.

—Καλὰ, πήγαινε, τοῦ εἶπε, ἀφοῦ χνοντας τὴν πόρτα. Καὶ θέρβω μζὶ σου γιὰ νὰ δῶ ποιὸς εἶναι.

Ὁ Μόργκαν ἀργοσάλεψε κ' τράβηξε σιγὰ-σιγὰ τὴν ἀμπάρα. Ἡ κόμα δεν εἶχε καλὰ καλὰ μισανοιξει γιὰ νὰ μπορέσει νὰ κυττάξει Μὶς Φέμ καὶ κάποιος ἔσπρωξε ἀνατὰ τὴν πόρτα καὶ μπῆκε σκοντώντας καὶ τὴ γριὰ καὶ τὸν Μόργκαν. Ἤτανε μιὰ κοπελλίτσα μ σκεμμένη καὶ λκαπωμένη. Μπῆκε μέσα, σταμάτησε γιὰ νὰ πάρει ἀνασα καὶ ρίχτηκε σὲ μιὰ καρέκλα λέγοντας:

—Νὰ πάρει ὁ διάβολος! τί νύχτα

Πίσω της ἔρχότανε ἕνας χοντρὸς μεσόκοπος ἄντρας, τὸ ὁποῖο ἔρεμμ νος καὶ ἐυστυγμένος στὴ λάσπ Αὐτὸς στάθηκε μιὰ στιγμὴ ἔρβ ἀκίνητος, ἀλαφιασμένος, ἀσαστιμένος. Ὕστερα, καθὼς ἔβγαλε μουσκεμμένο του καπέλλο, φάνη ἕνα στρογγυλὸ, χοντρὸ, ξυρισμένο πρόσωπο.

—Εἰπα πὼς δὲν θ' ἀποφαίζε νὰ μᾶς ἀνεῖξετε. Ποτὲς μου δὲ ξανάδα τέτοια νύχτα! Κάποιο θο νὰ γκρεμίστηκε κι' ἔπεσε πάνω σ αὐτοκινητό μου. Οὔτε καὶ γὼ δὲ μπορέσαμε καὶ σωθήκ με. Ἀναρωτιέμαι ἂν εἶμαστε ἐδῶ ἀσφαλισμένοι. Οὖρ!

Σκούπισε τὸ πρόσωπό του κ κύτταξε τριγύρω του:

—Λυποῦμαι ποὺ μπῆκα μὲ τέτο ἀγένεια μέσα, μὰ δὲ μποροῦσα κάνω κι' ἀλλειῶς. Ποιὸς εἶναι κοινοκύρης;

Ὁ Φίλιπ γνώρισε ξαφνικὰ τὴ κοινουργιφερμένε.

—Μά, φώναξε προχωρώντας κα τὰ, δὲν εἶστε ὁ Σὶρ Οὐίλιαμ Πο τερχάους;... Ἐγὼ εἶμαι ὁ Γουώβ τὸν ξέρετε. «Τρέφηλντ καὶ Γου βερτον, ἀρχιτέκτονες». "Ηρθα μιὰ φορὰ νὰ σᾶς δείτε γιὰ μιὰν ο κοδομή.

—Ἀ, ναί, μάλιστα!

Ὁ Σὲρ Οὐίλιαμ τοῦ ἔδωσε χέρι.

—Σᾶς θυμοῦμαι. Δικό σας εἶ τὸ σπίτι;

Ὁ Φίλιπ τοῦ ἐξήγησε τὴν κα σταση καὶ τὴν σύστησε στοὺς ἄλλ λους. Ἡ νέα εἶπε πὼς τὴ λέγ Μὶς Γκλάντυς ντὶ Κάν. "Εδγαλ μαντὼ τὴς καὶ τὸ καπέλλο τα "Ητανε χαριτωμένη καὶ πολὺ ὡ στιμη, εἶκοσι δυὸ ὡς εἰκοσι τρ χρονῶ, μικροκαμωμένη καὶ κα φτιαγμένη. Εἶχε πικνὰ, ὁλόσγυ μαλλιά, μεγάλα γκρίζα μάτια, ὁλ μα χλωμὸ καὶ χείλη κάπως σαρ δη καὶ κατακόκκινα. Ἡ Μάργ ρετ τὴν κατάταξε ἀμέσως σ' φ κατηγορία ποὺ τῆς προξενοῦσε φ κη. Παράξενο ποὺ τὴ συναντοῦ τέσο μακρυὰ ἀπὸ τὴ Σαϊηφιαμ ρου. "Αφεινιο, ἀπὸ τὰ φῶτα, γ τζὰς, τὰ θέατρα, τὰ κινηματογρ φικὰ προχτορεῖα, ποὺ θ' ἀποτελο σανε τὸ συνειδισμένο της πλαίσ

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΠΟΜΕΝΟ]

[ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 5]

δι' ἐλλειψιν τροφίμων
ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν βίον
ν εὐσρκίαις ἔζησαν, χωρὶς πικρὸν δα κρύων
διάγουσιν εὐδαίμονες παρὰ τῇ Περσεφόνῃ....

Διαβάστε τώρα καὶ τοὺς ἴδιους στίχους μεταφρασμένους ἀπὸ τὸν Λεκατσάς:

Μὰ σ' ὅμοιες πάντα νύχτες οἱ ἀγαθοὶ
καὶ σ' ὅμοιες πάντα μέρες ἡλιον ἔχοντας ἀνέσπερο, μιὰ ζῆση
χαίρονται δίχως βάσανα, μὴ σχίζοντας μὲ χέρι
ποὺ ὁ μόχτος ἔχει ψήσει
τὴ γῆ, μηδὲ τῆς θάλασσας τὸ κύμα
γιὰ μιὰ ψευτοζωή
δὲ δίπλα σ' ὅσους οἱ θεοί, ποὺ ἀνα-γαλιάζαν
τὶς εὐσρκίες των, τίμησαν, τὸ χρόνο
ὁν ἀσσυστον ἀδάκρυτο περνοῦνε—
μ' ὁ ἄλλοι μέσ' στὴς σιωπὴς τους
τὴς ἀπροσῴρατης βαρυιὰ τὰ βάσανα μοχτοῦνε».

Σχόλια σχολιὰ δὲν γρειάζονται. Ἡ καθαρεύουσα δὲν εἶνε ἡ γλῶσσα ποὺ μπορεῖ ν' ἀποδώσει τὸν ἀργαῖο ἔμμετρο λόγο. Καὶ τὸ χειρότερο εἶνε, πὼς ὁ Βάλβης μὲ τὴν ἀττικομανία του, ἐσκύλευσε τὸ πινδαρικὸ κείμενο. Εἶταν ὁ ἀδιοῦσος καὶ ὁ πιὸ ἀκατάλληλος γιὰ νὰ κατασιαστεῖ μὲ ἕνα ἔτσιο ἔργο.

"Ας κάνουμε τώρα τὴ σύγκριση μὲ μεταφράσεις τοῦ Παλαμᾶ καὶ Γρυπάρη, ποὺ στὰ νεοελληνικὰ γράσματα, καὶ μόλιστα στὴ λυρικὴ ποίηση κατέχουν διαλεχτὴ θέση.

Ὁ Παλαμᾶς μετάφρασε τὸ Β' Ὀλυμπιόνικο. Νὰ ἡ πρώτη στροφή :

Ὕμνοι, τῆς λύρας ἄρχοντες, ποιόνε θεὸ
καὶ ποιὸ ἥρωα,
ἔστε, θὰ κελαδήσουμε καὶ ποιὸ ἄν-τρα; Θεὸ τὸ Δία
βεβαιοῦνει τοῦ ἡ Πίσα—καὶ ἥρωα τὸν Ἡ-ρακλῆ τὴ ἐκείνος
ἐφέλωσε μὲ λάφυρα πολέμων τοὺς ἀ-γῶνες
τῆς Ὀλυμπίας κι' ἔπειτα νά! Τὸ Θῆ-βωνα, τὸν ἄντρα
ὁποῦ νίκησε στὸ τέθριππο, νά! διαλαλη-σετέ τον
ἀγαλόφωνα, στήριγμα τῆς Ἀκράγαν-τας, ξένο
ἀπὸ λουλουδοδιάστικο πατέρων ἀκου-σμένων
ὁποῦ ἔρχει νὰ βαστᾶ τὴ χώρα ὀρθή, ψαλλετ' ἐτοῦτον.
Μὲ τὴ συλλογὴ «Πολιτεία καὶ Μεταξύ»

Τὴν ἴδια στροφὴ ὁ Λεκατσάς τὴ μεταφράζει ἔτσι:

Ὕμνοι, τῆς λύρας ἄνκαστες, σὰ ποιὸν θεὸ
καὶ ποιὸν ἥρωα καὶ ποιὸν θὰ κελαδῆ-σουμε ἄντρα τώρα;
Ὁποῦ Διὸς ἡ Πίσα κι' ὁ Ἡρακλῆς τῆς Ὀλυμπίας
τὴ πανηγύρια τ' ἀθλοφόρα
ἔκαμε θεμέλιωσε, λαφύρων
ἀπὸ πολεμικῶν
ἀλλὰ γιὰ τὸν τεθρίππονα νὰ γενεῖ κι' ὁ Θήρων
ἀποντοῦς ὧς τὰ πέρατα τὴ νίκη,
ἀνθὸς στὸ δίκαιο πάντοτε τῶν ξένων,
ἀπὸ τοῦ Ἀκράγα καὶ τῆς πολι-τείας
ἀποθρωτὴς ὁ θλαστανθὸς πατέρων ξα-κουσμένων.
(Στιχ. 1—7 σελ. μετάφρ. 55).

"Αν συγκρίνουμε τὶς δυὸ μεταφράσεις,ἔγοντας βέβαια υπ-ὸψιν μας καὶ τὸ πινδαρικὸ κείμενο. Θὰ ἰδοῦμε πὼς ἡ μετάφραση τοῦ Παλαμᾶ ἔγει πολλὰ πταοαγε-ιστικὰ λέξεις δηλαδὴ καὶ ἀναχρωσεις λέξεων ποὺ δὲν ὑπάρχουν στὸ ἀργαῖο κείμενο ἢ δὲν εἶνε συμφωνες μὲ τὴν ἔννοια τοῦ πρω-τοτύπου. Λ. χ. (ποιοὶ θλιμμα-τα): 1α)=ποῖα θεὸ τὸ Δία, 2)= ποῖ ἥρωα... τὶ ἐκεῖνος. 3)=κι' ἔ-τοιμοι νά! 4)= τὸν ἄνδρα. 5)= τὸ θλιμμα 6)= ψάλλετ' ἐτοῦτον. (Ἀνα-φορικὲς): 1: Πίσο μὲν Διὸς=Θεὸ τὸ Δία—δικὴ τοῦ ἡ Πίσο—2: Ἑστα-νε Ἡρακλέης = καὶ ἥρων τὸν Ἡρακλῆ: τὶ ἐκεῖνος... 3: Ὀοθό-πολιν = ποὺ ἔρεοι καὶ βαστᾶ τὴ χώρα ὀρθή, ἐνῶ ὁ Λεκατσὰς τὸ μεταφράζει: ἀνορθωτὴς πολιτείας. ποὺ εἶνε ταιριαστὸ καὶ τὸ σωστό.

Μὰ καὶ ἀπὸ λογοτεχνικὴ ἄποψη, ἡ μετάφραση τοῦ Παλαμᾶ δὲν μπορεῖ νὰ ἔνει μεγάλες ἀ-ξιώσεις. Τῆς λείπει ἡ μουσικότη-τα, ἡ ἄρτια μορφικὴ σύνθεση καὶ ἡ ἔστω κατὰ προσέγγιση, λυρικὴ ἔξαρση τοῦ πρωτότυπου.

"Ας ἔρθουμε στὸ Γρυπάρη. "Ἐγει κι' αὐτὸς μεταφράσει μερικοὺς Πίνδαρους τοῦ Πινδάρου. Ἀντιγράφουμε ἐδῶ ἕνα μέρος (στίχ. 40—47) ἀπὸ τὸν Α' Πυθιόνικο ποὺ δημοσιεύτηκε τώρα τελευταῖα:

Γιατὶ εἶναι μόνο ἀπ' τοὺς θεοὺς
ποὺ οἱ ἀνθρώπινες ἀξίες φωνιάνουν
καὶ γίνονται ἔτσι ἰσχυ' οἱ σοφοὶ
κι' οἱ δυνατοὶ στὴ γλῶσσα καὶ στὰ χέρια.
Μὰ ἐλπίζω ἐγώ, ποὺ μελετῶ
νὰ θυμήσω τέτοιον ἄντρα.
πὼς τὸ χαλκόστομο κοντάρι μου

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

ΤΟΥ Ε. Δ. ΡΟΪΔΗ

Β'.

Οἱ θρησκομένοι ν' ἀντιτάσσωσιν εἰς πᾶν λογικὸν ἐπιχείρημα, ὅτι ἡ ἐπικράτησις τῶν τύπων τῆς ἀκθαρσυνούσης εἶναι ἤδη γεγονός, φαίνεται ἀπολαβόντες ὅτι αὐτὴ πεφορίζεται εἰς τὰ ἤμισυ μόνον τοῦ λεξικοῦ, καὶ ἐξ ἴσου ἀναντίλεκτον γεγονὸς εἶναι τοῦ ἄλλου ἡμίσεος ἡ ἀγυποταξία, ἀμφοτέρων δὲ τούτων οὐχ ἥττον ἀναντίλεκτον ἀποτέλεσμα ἡ σημερινὴ ἡμῶν ἀγλωσσία, Οὔτε ἀρκοῦσι τῷ ὄντι εἰς τὸν συγγραφέα μόναι αἱ ἀρχαῖαι λέξεις, οὔτε εἶναι παρ' αὐτοῖς ἀνεκτὴ ἡ χρῆσις τῶν ἀνυποτάκτων εἰς τὴν ἀρχαίαν κλίσιν· ὁ δὲ μόνος καρπὸς τῆς ἐργασίας τριῶν γενεῶν λεγίων ἦτο ἡ διαστροφὴ ἐκείνη τοῦ γλωσσικοῦ ἡμῶν αἰσθήματος ἢ μᾶλλον τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐξ ἧς ἀποβαίνει σήμερον δυσχερεστάτη ἡ παραδοχὴ τῆς μονης ὀρθῆς λύσεως, διὰ τὸν λόγον ὅτι προξενεῖ ἡμῖν δυσάρεστον αἰσθησιν ὁ κατὰ τοὺς τύπους τῆς δημώδους μεταπλασμὸς λέξεων. τὰς ὁποίας ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἐσυνειδίσαμεν νὰ θλέπωμεν ἀμεταπλάστους.

Τὴν διαστρεφὴν ταύτην κάλλιστα ἐγνώριζε καὶ σὐδόλως ὑπετίμα ὁ κ. Ψυχαρης. Καὶ οὔτω ἐμοὶ ἐδίκαιοῦτο ἡ ὑποθέση τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ ἱκανωτέρους νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι ἄνευ ἀγῶνος πρὸς ἴσαιν τοῦ τοιούτου ἡμῶν παθήματος, οὔτε γλῶσσαν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν, οὔτε φιλολογίαν. Οὐδὲ δικαιότερον εἶναι νὰ μεμφθῆ τις αὐτὸν ὅτι ὑπέθετε τοὺς λογιωτέρους τεὐλάχιστον ἐκ τῶν ἐπικριτῶν του μὴ ἀγνοοῦντας, ὅτι ἀν πρὸ τινων Ὀλυμπιάδων ἠδύνατο νὰ γίνῃ συζήτησις περὶ τοῦ ἀν πρέπει ἠσύχως νὰ ἐκδίσωμεν ἢ διὰ μιᾶς νὰ πηθήσωμεν εἰς τὴν γλῶσσαν· τεὐλάχιστον τοῦ Πλουτάρχου, τὸ μένον ὑφιστάμενον σύμερον γλωσσικὸν ζήτημα περιφέρεται εἰς τὸ νὰ εἶναι δυνατὴ καὶ κατὰ πόσον δυνατὴ ἡ ἀνάγκη τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν λόγου ἀπὸ τῶν ἐκφραισμῶν, τοὺς ὁποίους εἰσεδίασαν εἰς αὐτὸν λογιώτατοι τῆς παρελθούσης γενεᾶς καὶ Ἀττικιστὰ τῆς παρούσης. Ποὸς ἐκτίμησιν τῆς ἐπελθούσης εἰς τὰς γνώμας μεταβολῆς ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμίσωμεν, ὅτι ὁ κ. Χατζηδάκης δὶς καὶ τρὶς ἐκήρυξεν, ὅτι ἐθεώρει μέγιστον δυστύχημα τὴν ἀναόρφωσιν τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν λόγου μέχρι τῆς Ἀττικῆς ἢ καὶ τῆς ἔπειτα ἀρχαίας· χρυσοῦν δὲ ὄνειρον εἰς τὸ ὁποῖον δὲν τολμᾶ νὰ ἐντρυφῆσῃ, εἶναι ἡ ἐπάνοδος εἰς τοὺς τύπους οὐχὶ τοῦ Ξενοφῶντος, ἀλλὰ τοῦ Ἐρωτοκρίτου. Τοιαύτη περίπου εἶναι ἡ γνώμη καὶ τοῦ κ. Κουμανούδη καὶ τοῦ κ. Βερναρδάκη καὶ τοῦ κ. Πανταζίδη καὶ ἄλλων διακεκριμένων λογίων, ἀγωνιστρούντων μετ' ἀδημονίας τὸ μῆκος τῆς στραφῆς ἐδοῦ, ἐν διέτρεξεν ἡ γλῶσσα ἀπ' ἀρχῆς τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ τῆς δυσχερείας τῆς στροφῆς πρὸς τὰ ὀπίσω πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀγούσης εἰς σωτηρίαν. Περὶ τούτων ὅμως εὐδεῖαι φαίνονται ἔχοντες εἰδησιν οἱ προτιμήσαντες ν' ἀντιτάξωσιν εἰς τὸν κ. Ψυχάρην τὰ λοιδωρήματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Δεύκα καὶ τοῦ Φωτιάδη, φθορᾶς τῆς νεοελληνικῆς, στενοτέραν τῆς τῶν λατινεγενῶν συγγένειαν αὐτῆς πρὸς τὴν μητέρα, διαιρέσεις εἰς διαλέκτους, ἀνάρμοστιαν δουλικῆς γλώσσης εἰς ἐλεύθερον ἔθνος, πρὸ πάντων ὅμως τελείαν ἀνικανότητα νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι αἱ εἰκι δήποτε ἐθνικαὶ περιπέτειαι σχετίζονται πρὸς μένον τὸ ποιεῖν καὶ τὸ νοεῖν τῆς πνευματικῆς παραγωγῆς, πρὸς τὸν ἀριθμὸν ὅηλ. καὶ τὴν ἀξίαν τῶν συγγραφέων, ἐπὶ δὲ τῶν τύπων τῆς γλώσσης τόσην μένην ἔχουσιν αἱ ἐθνικαὶ περιπέτειαι ἐπίδρασιν ὅσην καὶ ἐπὶ τῶν πράσσων καὶ γεγγυλίων. Ἀλλ' ἂν πρὸς πλήρη ἐκτίμησιν δὲν εἶναι ὅλως περιττὰ στοιχειώδεις τινὲς γλωσσολογικαὶ γνώσεις, οὐδεμιᾶς τοιαύτης ἔχει τις ἀνάγκην ὅπως θαυμάσῃ ἐλὴν τὴν πρωτοτυπίαν τοῦ κατωτέρου ἰσχυρισμοῦ : «ἔτι ἡ δημώδης γλῶσσα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνηται ἀσπαστὴ εἰς ἔθνος δεόμενον τῶν καλαισθητικῶν ἀπὸ τῆς καλλιλογίας ἀπολαύσεων. "Ἀνευ τοῦ ἐλαχίστου διστεγμοῦ ἢ ὀφθαν συγκρούσεως πρὸς τὰ πράγματα, δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν τὸν κ. Α. Γ. Η. ὅτι ἀληθὲς εἶναι μόνον τὸ ἀκριβὲς ἐναντίον' ὁ μένος ἐηλ. λόγος δ' ἐν ἀνέγνεται ἀνώμη σὶ Ἕλληνες τὴν καθαρεύουσαν Φίλοτεροὶ τῆς ψυχῆς της οἱ πόθοι
μὲ τὰ λόγια ἀπ' τὸ στόμα της θγαίναν.

«Ὦ κακὸ ποῦ μ' εὐῆρκε μεγάλο!
τὸ παιδί μου, γιατρέ, τὸ παιδί μου.
Ἕνα τόχω δὲν μ' ἐμεινεν ἄλλο.
Σῶσε μου του καὶ πάρ' τὴ ψυχή μου.
κτλ. κτλ.

Τοῦ ἀνωτέρω ποιηματίου ἡ ὑπόθεσις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κοινὸς τύπος, καὶ οὔτε μεταφορὰ τις ὑπάρχει ἐν αὐτῷ, οὔτε εἰκὼν κομψία, μόνον δὲ ποιητικὴν τέχνασμα ἡ ἐπιστήμη καὶ ἀκριθὴς ἀνάγνωσις τοῦ ἐπιστεῖ μου τὴ στέγη εθογυεῦσε» ἡ ἀπηχεῦσα κατὰ ταυτικὰ διελείμματα ὡς κρεῦσμα κώδωνος ἐπιθανατίου. Ποῦ λοιπὸν ἔγκειται τοῦ ἀκαλωπίστου, τοῦ γυμνοῦ τούτου καλλιτεχνήματος ἡ μαγεία; Εἰς τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι μετὰ θαυμαστῆς ἀκριθείας ἐκφράζεται ἐν αὐτῷ αἴσθημα ἀληθὲς διὰ λέξεων, αἵτινες θ' ἀνήρχοντο αὐτοματάς εἰς τὰ χείλη τοῦ κατεχεμένου ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τοῦτου. Πρὸς ἔκφρασιν αὐτοῦ ἀδύνατον εἶναι νὰ χρησιμεύσωσιν ἄλλαι ἢ ν' ἀλλοιωθῶσιν οἱ τύποι τῶν χρησιμων διὰ τῆς προσθήκης ἑνὸς γράμματος ἢ τῆς μετακινήσεως ἑνὸς τόνου. Πῶς τῷ ὄντι νὰ φανταθῇ τις μητέρα ἀπηλπισμένην, ἐρμῶσαν πρὸς τὸν γιατρὸν καὶ κράζουσαν: «Τὸ παιδιΟΝ μου. ΙΑτρέ, τὸ παιδιΟΝ μου!» Συγκίνησις καὶ κατανάλωσις ἠχου περιττοῦ εἶναι πράγματα ἀνεπίδεκτα συμείθασμοῦ καὶ πᾶσα περιττεύουσα συλλαθὴ ἠχεῖ εἰς τὴν ἀκοὴν ὡς ἀφόρητος θαρθαρισμός. Τί ἄλλο ὅμως κατώβρωσαν τῆς γλώσσης οἱ διορθωταὶ, κολλόντες νεκρὰς συλλαθὰς εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν λέξεων, παρὰ νὰ κατασταθῶσιν αὐτὴν εἰς τοιοῦτον θαθμὸν περιττέφυιον, ὥστε ἀδύνατον εἶναι νὰ περιλεθῇ οἷον δήποτε αἴσθημα ἔνδυμα ἀκριθὲς ἀρμόζον, ἀλλὰ μένον νὰ τυλιχθῇ εἰς πλαυτέρον τοῦ δέοντος πολύπτυχον καὶ κακόμορφον σάκκον. Τοῦτον ἀπετίνχαν ἤδη χάριτι θεία οἱ ποιηταὶ. Τί ὅμως δύνανται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι εἶναι τὸ αἴσθημα εἰς πᾶν εἶδος πεζογραφίας περιττὸν ἢ ὅτι δὲν πρέπει καὶ τὴν ἰδίαν νὰ περισφίγγῃ τὸ ἠχηρὸν αὐτῆς ἔνδυμα τόσον ἀκριθῆς καὶ ἀπεριττως, ὥστε νὰ νομίζωμεν ὅτι θαμθούμεθα ὑπὸ τοῦ γυμνοῦ αὐτῆς κάλλους; Εἰς δὲ τοὺς προτιμῶντας τῶν ἐπιχειρημάτων τὰ γεγονότα ἀρκούμεθα νὰ ἐνθυμίσωμεν, ὅτι οἱ μέν στιχουργήσαντες εἰς τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν, ὁ Θηλαχρᾶς, ὁ Χριστόπουλος, ὁ Σολωμὸς, ὁ Βαλλωρίτης, ὁ Παλεκάδας; καὶ ὁ Πράσχος κατώρδωσαν πλειστάκις νὰ μεταδώσωσιν εἰς ἡμᾶς ἀπέλαυσιν αἰσθητικὴν διὰ ποιηματίων, δυναμένων νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰ ἀλλαχοῦ καλὰ τοιαῦτα, ἐνῶ ἐκ τῶν χιλιάδων τόμων τῶν ἀπὸ αἰῶνος πεζογραφούντων λογίων οὔτε μία δύναται ν' ἀπενεκθῇ σαλίς, ἀξία συγκρίσεως πρὸς τὴν σελίδα τοῦ Θεοφίλου Γωτιέ, τοῦ Ρενάν, τοῦ Ἐδγάρδου Πόε, τοῦ Λεσπάρδη, τοῦ "Αἶνε, τοῦ Σοπεγχάουερ ἢ καὶ τῶν μετριοτέρων λογογράφων. Τοῦτο δὲ διὰ τὸν λόγον, ὅτι οὐχ ἥττον τοῦ ποιητοῦ ἔχει ἀνάγκην καὶ ὁ συγγραφεὺς παραστάσεως ζωηρᾶς, ἥτις δὲν εἶναι ἄλλως δυνατὴ ἢ διὰ τῶν λέξεων καὶ τῶν τύπων, τοὺς ὁποίους πρώτους συνεξεύξαμεν μὲ ἀντιλήψεις καὶ συγκινήσεις πραγματικάς. Καὶ ἀληθὲς μὲν εἶναι ὅτι διὰ γλώσσης τεχνητῆς κατερθοῦσιν οἱ Ἕλληνες νὰ συνεννοοῦνται ὅπως δήποτε μεταξὺ αὐτῶν καὶ νὰ συντάσσωσιν αἰνεσίμους διατριθὰς, καταστικὰ ἑταιρειῶν, ἄρθρα ἐφημερίδων, κατασκευτήρια, ἱερὰς ἱστορίας, ἀσκήσεις πεζικοῦ, λογοδοσίας καὶ περιλήψεις πλειστηριασμῶν, δύσκολον ὅμως καταντᾶ νὰ πιστεύσωμεν ὅτι εἰς ταῦτα ἀπέλεπε καὶ περιορίζετο ἡ φιλοδοξία τῶν περιφρονησάντων τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν ἐν ὀνόματι τῆς καλλιεπίας τοῦ Πλάτωνος, τῆς χάριτος τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τῆς δεινότητος τοῦ Δημοσθένους. Ἀπορεῖ δέ τις ἀληθῶς ἂν νὰ δακρύσῃ πρέπει ἢ νὰ γελάσῃ. θλέπων ἐκατονταετεῖς ὑπὲρ κολλαθίας ἀγῶνας καταλήξοντας εἰς δημιουργίαν γλώσσης μένον τὸν διδασκάλων καὶ τῶν διδασκτικῶν κλιντῆρων, δυναμένης νὰ πληρώσῃ τὰς εὐχὰς. Οὐδ' ἦτο δυνατὸν ν' ἀποληῇς εἰς ἄλλο ἀποτέλεσμα ἢ ἀθέτησις τῶν θεμελιωδῶν νόμων, καθ' οὗς διεμορφώθησαν πάντων τῶν ἀνθρώπων αἱ γλῶσσαι. Ἐνῷ πάσης ἄλλης τὸ μὲν ὑλικὸν, ἤτοι τοὺς τύπους, κατέθαλεν ὁ λαὸς, τὴν δὲ χρῆσιν αὐτοῦ ἐκανόνισεν ὁ συγγραφεὺς, εἰς μόνους ἡμᾶς ἐπεφόλαξεν ἡ ἀστοργία τῆς Μοίρας τὴν ἀντικατάστασιν ἀμφοτέρων διὰ διδασκάλων. Μόνον οὗτοι ἠδύναντο νὰ ἠνωμένησωσι τὸ εὐαγγελικὸν : «Οὐκ ἐν ἄρτῳ μόνον ζήσεται ὁ ἄνθρωπος» καὶ νὰ καταδικάσωσι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς ἠηρφαγίαν. Ἐν ἐποχῇ κοθ' ἣν ἡ ἐπίδρασις τῆς τέχνης, καὶ μάλιστα τῆς τέχνης τοῦ λόγου, ὁμολογεῖται καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ αὐτῆς τῆς θρησκείας συντελεστικωτέρα πρὸς ἔξαρσιν τοῦ πνεθματος καὶ ἡμέρωσιν τῆς ψυχῆς, μένοι μεταξὺ τῶν ἐθνῶν οἱ ἀπόγονοι τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Φειδίου ἠγνοίσθησαν καὶ κατόρθωσαν νὰ καταστήσωσι τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἄχρηστον εἰς τὴν τεχνίτην. Εἰς γλῶσσαν ὅμως ἄχρηστον εἰς τοῦτον οὐδὲν ἄλλο ἀρμόζει ὄνομα πλὴν τῆς θαρθάρου, Ἡ μένη τῷ ὄντι μεταξὺ τῆς γλώσσης τῶν θαρθάρων καὶ τῶν ἡμέρων λαῶν διαφορὰ εἶναι, ὅτι τῆς μὲν πρώτης ἐ σκοπὸς περιορίζεται εἰς τὴν συνεννόησιν, ἡ δὲ ἄλλη χρησιμεύει καὶ ὡς ὄργανον ἀπολαύσεως αἰσθητικῆς. Ταύτης ὁ πόθος ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ θερμάνῃ ἡμέραν τινὰ καὶ τοῦ Ἕλληνος τὰ στήθη καὶ ἀδύνατος ἐκ τούτου φαίνεται ἡμῖν ἡ ἐπικράτησις γλώσσης μὴ δυναμένης νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν τοιοῦτον πόθον.

"Οσα ἀνωτέρω ἐμακηγορήσαμεν πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι αὐτόχρημα ἀφόρητον κατήντησε τὸ γλωσσικὸν ἡμῶν καθεστὼς, ἐπιτρέποισιν ἤδη νὰ ἐκφράσωμεν δι' ὀλίγων καὶ σαφῶν λέξεων τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ τοῦ συστήματος τοῦ κ. Ψυχάρη. Κατὰ τῆς παρ' αὐτοῦ προτεινομένης λύσεως, ἥτις συνίσταται κατ' οὐσίαν εἰς τὴν μετάπλασιν κατὰ τοὺς τύπους τῆς δημώδους τῶν λέξεων ὅσας παρελάθομεν ἀναλλοιώτους ἐκ τῆς ἀρχαίας, εὐδεμία ἄλλη ὑπάρχει θάσιμος ἔνστασις παρὰ μένον ἔτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα τοῦ «Ταξιδιοῦ» ἐμοιάζει κατὰ τὴν καθαρότητα καὶ τὴν ἀμίαντον ἀρχαῖον πρὸς τὰς ἐν τοῖς χημειοις διαφανεῖς ἐκείνας ἀποκρυσταλλώσεις οὐσιῶν, τὰς ὁποίας οὐδέποτε τις ἀπαντᾶ ἐν φυσικῇ κατασταθεισι οὔτω ἀσπίλους καὶ ἀμίαντους. Ἡ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος φέα ζὼὴ τὸ θιέλιον του καὶ ἐπὶ λαλουμένη σήμερον γλῶσσα φέρει, δυστυχῶς, σαφῆ ἴχνη τῆς ἀπ' αἰῶνων ἐπιδράσεως τῆς ἐκκλησιαστικοῦ σχολείου. Τὸν τοιοῦτον, τὸν οὐχὶ μὲν σπουδαῖον, ἀλλὰ καὶ οὔτε ἀνεύσθητον μολυσμὸν τοῦ προφορικοῦ λόγου, πρέπει ἄρα νὰ θεωρήσωμεν ὡς γεγονὸς καὶ νὰ ὑποτάξθμεν εἰς τοῦτο, ἢ νὰ μεταχειρισθῶμεθα γράφοντες γλῶσσαν ἱκανοποιητικωτέραν τῆς λαλουμένης ; Ποῦ ἀρμοδιότερον ἡμῶν νομίζομεν τὸν κ. Ψυχάρην πρὸς λύσιν τοῦ περιέργου τούτου γλωσσικοῦ ζητήματος, τὸ ὑποθέλλομεν εἰς αὐτὸν οὐχὶ ὡς ἔνστασιν, ἀλλ' ὡς ἁπλὴν ἀπορίαν, περιορίζομενοι νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἀν ἐγράφομεν ἀκριθῶς ὡς ὁ κ. Ψυχάρης ἐπεχείρησεν ἐν κεφαλαίῳ ἐπιγραφομένῳ «Ἀγάπη» νὰ προσέρῃ ἡμῖν ἀπόγευμα τῆς θεωρίας ἐκείνης τῶν πανθεϊστῶν, ὅτ' ἡῆς συνδιαλλάσσονται καὶ σχεδὸν ταυτίζονται ἐν τῇ ἀγάπῃ ὁ θάνατος μετὰ τῆς ἀθανασίας· κατόρθωσε δὲ καὶ τοῦτο ὅπ' τῶν λέξεων καὶ τῶν τύπων, δι' ὧν ἐκφράζει ὁ αἰγοθοσκὸς τὴν ἰδικήν του ἀγάπην εἰς τὴν πληγώσασαν τὴν καρδιὰ τοῦ Ἀμαρυλλίδα. Οὐδὲ πρέπει νὰ ἐκπλησσώμεθα διὰ τοῦτο. "Οσον τῷ ὄντι μᾶλλον πολύπλοκον, δύσληπτον, μεταφορικὸν καὶ νεφελῶδες εἶναι τὸ νόημα, τὸ ὁποῖον ἀγωνίζεται τις νὰ μεταδώσῃ, κατὰ τοσοῦτον πρέπει νὰ εἶναι ἐκφραστικώτεραι καὶ δημοτικώτεραι αἱ λέξεις τὰς ὁποίας μεταχειρίζεται πρὸς τοῦτο, ὡς κάλλιστα ἐννόησεν ὁ Σοπεγχάουερ. ὁ Ρενάν, ὁ Ταὶν καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν φιλοσοφούντων πυτύχησαν νὰ εἶναι καὶ συγγραφεῖς. Ὀλόκληρον ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ «Ταξιδι» εἶναι πεσικωτάτη ἀνάχρεσις τῆς πλάνης τῶν συγχρόνων τὸ ὕρος μετὰ τῆς γλώσσης, τῶν διαιρούντων ταπεινοὺς καὶ ὑψηλοὺς, εἰς χαίρεταν καὶ ἀγρόικους, οὐχὶ τοὺς συγγραφεῖς, ἀλλὰ τοὺς γραμματικοὺς τῆς ποις. Κατὰ τῆς πλάνης ταύτης εἴχομεν ἤδη ν' ἀντιτάξωμεν τὸ γεγονὸς, ὅτι ἡ σκαιότης, ἡ ἀγροικία ἡ στείρωσις τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἔνδεια αἰσθήσεων καὶ νοῦ ἀπόδειξιν χθησαν πάντοτε ἀκριθῶς ἀνάλογοι τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ ὄγκου τῶν ἀττικισμῶν, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζεται ἕκαστος τῶν παρ' ἡμῖν γραφέντων. Τὴν ἀπόδειξιν καθιστᾷ ἤδη ἀρτιαν ἡ παρὰ τοῦ κ. Ψυχάρη σὐξευξὶς τῶν λέξεων καὶ τῶν τύπων τοῦ γεωργοῦ καὶ τοῦ λεβεντόυχου πρὸς τὰ ὑψηλότατα τῶν νοημάτων καὶ τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς ἐπιτεχνήσεως τοῦ ὕρους.

Ἀφοῦ συγχαρῶμεν τὸν συγγραφέα τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν τόλμην του, νομίσωμεν καθήκον ἡμῶν νὰ κύψωμεν τὸ ὠτίον του καὶ νὰ φιθυρισωμεν μετ' ἀδελφικοῦ θάρρους τὰ ἑξῆς ταῦτα: «Ὦ ἐπιστήμων, ἔχεις πολὺ πρέπει τὰ ἀκριθὲς γράφων ὅπως ἀρμόζῃ πᾶς ὅμως ἀναμορφοῦσαι πλὴν τοῦ ἀπολύτως ἐρθοῦ, ἐν ἀλαθεῖᾳ ἑκάστοτε ὑπ' ἐφὴν τοῦ ἐν τῷ δυναμένου νὰ συντελεῖσῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τὸν ὁ ἐπίθολος ἐπιδίωκει, ἀποφεύγων πρὸ πάντων νὰ ἐπιθάλῃ εἰς τοὺς κατηφεῖς ἀναγκαιον πρὸς σωτηρίαν. ἀρκῇ ἡμῖν, ὡς ἤδη εἴπομεν, ἀστοῦ τὸ Τὸ ἄρτος, κ α ρ κ ι ε ί, Ἑ β ρ ὸ π η, ὁ τύπος τὸν ἐ φ τ ὁ τῆς, ἡ ρ ὸ δ α ἀντὶ τοῦ ἀστικωτάτου τρεχὸς καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα, καίτοι ἐπιστημονικῶς ὀρθα, οὔτε ἀπαραίτητα εἶναι, οὔτε ἀνεστὰ ἡ ἐξ αὐτῶν ὠφέλεια ἀνάγκης τῆς δυσκολίας τῆς καταπόνησις. Στέρξε λοιπὸν παραχωρήσεις ὅπως τοιαῦτα τρεχὸς καὶ ἄλλα τινὰ ἐρδοχρεφικὰς, τοιαῦτα τοῦ ἐρδοχρεφικὰς, τοιαῦτα τοῦ ἐρδοχρεφικὰς, τοιαῦτα τοῦ

ΤΟ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ κ. ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

Ο Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Ἰωάννης Μεταξᾶς ἐπέ τῇ δευτέρᾳ ἐπετείῳ τῆς Ἱστορικῆς μεταβολῆς τῆς 4ης Αὐγούστου ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν τὸ κατωτέρω διάγγελμα :

ΕΛΛΗΝΙΚΕ ΛΑΕ,

Τὴν στιγμὴν ποὺ σημαίνει ἡ ἐπέτειος τῆς μεταβολῆς τῆς 4ης Αὐγούστου ἔνα παρελθὼν κλείεται δριστικῶς καὶ ἡ νέα Ἐθνικὴ μας περίοδος συνεχίζεται.

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ποὺ ἡ χαρὰ τοῦ λαοῦ ἀνεπιφύλακτος ἐρεσπᾶ εἰς μίαν ἀποθέωσιν ηηγαίου ἐνθουσιασμοῦ, ὅδο σημαντικὰ γεγονότα ἤλθον νὰ προστεθοῦν εἰς τὸν ἀπολογισμὸν τῆς γονιμωτέρας ἑλληνικῆς διετίας. Δύο ἐπιτυχίαι τῆς Ἑλλάδος, ὡς παράγοντες εἰρήνης ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸν στίβον τῆς Διεθνοῦς Κοινωνίας καὶ ὡς παράγοντες ἀφ' ἑτέρου τάξεως καὶ ἀξιοπρεπείας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ. Ἡ μία ἐπιτυχία εἶναι ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Συμφώνου μετὰ τῆς Βουλγαρίας, ὑπογραφὴ ἡ ὁποία τόσον ἐδραιώνει τὴν ὑπόθεσιν τῆς Βαλκανικῆς Συνενοήσεως, ἡ ἄλλη ἐπιτυχία εἶναι ἡ κατάπνευξις τῆς οἰκτρᾶς στάσεως ὡρισμένων λειψάνων τοῦ παρελθόντος, ἡ ὁποία διὰ τῆς οἰκειοτέρας τῆς ἰδιαιτέρας καὶ διὰ τῆς Πανελληνίου ἀγανακτήσεως, ἡ ὁποία ἐπηκολούθησεν, ἀπέδειξε πόσον εἶναι καταδικασμένοι μέσα εἰς τὴν ἀτιμόσφαιραν τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς δράσεως τῆς 4ης Αὐγούστου αἱ ἀνατρεπτικαὶ ἕξεις καὶ ἐν γένει αἱ νοσηρᾶι μ'θοδοι τοῦ παρελθόντος.

Μὲ τὰ ὅδο αὐτὰ γεγονότα ποὺ δίδουν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν θέσιν καὶ τὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ἀπόψεως ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς κλείει ὁ ἀπολογισμὸς τῆς Ἱστορικῆς διετίας.

Ἡ συγκίνησίς μου εἶναι μεγάλη κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν ποὺ ἐπικοινωνῶ μαζί σου, Ἑλληνικὲ Λαέ. Ἀναλογίζομαι τὴν Ἑλλάδα ποὺ μᾶς παρέδωσεν ὁ κομμουνισμὸς τὰς κρισίμους ἄρας τοῦ ἐσχάτου κινδύνου, τὴν ἐμπιστοσύνην μὲ τὴν ὁποίαν μὲ περιέβαλες ἀπὸ τῆς 4ης Αὐγούστου μὲ χρι σήμερον καὶ ἔχων πρὸ ἐμοῦ ὅλην τὴν εἰκόνα τοῦ συστελεσθέντος ἐν τῷ μεταξὺ ἔργου, ἐὰν χαιστὸ τὸν Θεόν, τὸν Βασιλέα καὶ Σέ, διότι μοῦ ἔδωσατε τὴν δύναμιν νὰ σώσω τὸ Ἔθνος. Τὸ Ἔθνος πράγματι ἐσώθη καὶ ἀσθηλθεν δριστικῶς εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀναγεννήσεως. Ὁ ἀπολογισμὸς τῆς διετίας πρόκειται ἐνδπίν σας μὲ γεγονότα καὶ ἀριθμοὺς καὶ ὅλοι αἱ ἠθικαὶ καὶ ὑλικαὶ πραγματοποιήσεις τῆς διετίας παραμένουν ἀναφαιβήτητοι διὰ καλῆς πίστεως παρατηρητήν.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος τοῦ ἄνευ προηγουμένου ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις καὶ ἐφέτος ἐπικρατεῖ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἑορτασμὸν τῆς ἐπετείου τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ τῆς ὑπερηφανείας ποὺ αἰσθάνονται ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν δύο τούτων ἐτῶν.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἠθικῶν καταστάσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἔχομεν πρῶτον ὁλοκληρωμένην πλέον τὴν κηρυχθεῖσαν ἐπαναστασιν κατὰ τῶν ἰδίων ἑαυτῶν μας. Ἡ νίκη αὐτὴ εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα ὅλων, διότι θεμελιώνει ἐπὶ ἀκλονήτων βάσεων τὴν νέαν ἐποχήν. Σήμερον ὅπου κλείουν τὰ δύο ἔτη τῆς ἱστορικῆς ἀνόδου τοῦ Ἔθνους, ἡμποροῦμεν μετὰ πεποιθήσεως νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐλυτρώθημεν ὁριστικῶς ἀπὸ τὰς ἀθλιότητας τοῦ παρελθόντος καὶ ὅτι ἐξεκινήσαμεν ὅλοι μαζὶ διὰ μίαν νέαν ζωήν. Τίποτε δὲν θὰ σᾶς κάμῃ τοῦ λοιποῦ νὰ γυρίσετε πρὸς τὰ ὀπίσω. Μία νέα πίστις πρὸς τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ τὰς ἀφυπνισθείσας δυνάμεις τῆς Φυλῆς μας δδηγεῖ πρὸς τὰ ἐμπρός.

Ἐδοὺ διατί τὴν ὑπόθεσιν τῆς 4ης Αὐγούστου τὴν ἔκαμε ἰδίαν σου ὁπόθεσιν, Ἑλληνικὲ Λαέ ! Καὶ ὡς τοιαύτην τὴν ἐξυπηρετεῖς .καὶ τὴν προφυλάττεις ἀπὸ κάθε εἴδους ὑπονόμευσιν καὶ ἀπὸ κάθε μορφῆς κακοποιΐαν.

Τὸ γίνεγμα τῆς 4ης Αὐγούστου ὀπῆρξεν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἡ ὀραιοτέρα ἐπανάστασις τῆς συνειδήσεως ἐνὸς λαοῦ, ἐπανάστασις ἡ ὁποία μετέβαλε τὴν νοοτροπίαν μιᾶς κακῆς ἐποχῆς καὶ ἔθωσε πάλιν ὅλον των τὸ περιεχόμενον εἰς τὰς ἠθικὰς ἀξίας ποὺ δίεπουν ἀπὸ αἰώνων τὴν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ "Ἔθνος διὰ τῆς Λεωφόρου τῆς 4ης Αὐγούστου εἰσῆλθεν εἰς μίαν περίοδον ὡριμότητος. Μετὰ τὴν ἠρωϊκὴν ἐποχὴν τοῦ 1912—13, μετὰ τὴν στιγμιαίαν ἀφύπνισιν ἐκείνην, ἤλθον τὰ ἔτη μιᾶς μακρᾶς πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς κρίσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ χώρα ἐνδησεν βαρ'ος. Τὴν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτὴν κρίσιν ἐπλήρωσαιεν ἀκριβᾶ. Ἐξ αὐτῆς ὅμως ἐπήγαεσν καὶ ἡ θέλησις τῆς σωτηρίας. Καὶ ἰδοὺ ὅτι ἀκολουθοῦμεν σήμερον ἕνα σύστημα νειθαρχίας καὶ τάξεως, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιτρέπει νὰ σκεπτόμεθα. Νὰ ἀποφασίζωμεν καὶ νὰ οἰκοδομοῦμεν στερεά.

"Ὅλα ὅμως αὐτά, πάντοτε μὲ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ. Οὐδεμία ὁλικὴ δύναμις δύνασαι νὰ στηρίξῃ ποτὲ μίαν κατάστασιν στερουμένην ἠθικῆς βάσεως. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἠθικὴ καὶ Ἐθνικὴ σκοπιμότης ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς 4ης Αὐγούστου δι' αὐτὸ ἡ λαϊκὴ ἐμπιστοσύνη περιέβαλε ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τὸ ἔργον μας.

Τοῦτο εἶναι ἀναμαιβήτητον. Ἡ λαϊκὴ θέλησις ἐξεδηλώθη ἀπροκαλύπτως εἰς κάθαν δοθεῖσαν μ'ηφρι τοῦδε εὐκαιρίαν. Ἡ λαϊκὴ θέλησις ἐξεδηλώθη παντοῦ ὅπου ἡ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεφανίσθη. Παντοῦ δ' ὅπου ἐξετέθη ὁπ' αὐτοῦ ἡ παρεία τοῦ Κράτους. Ἡ λαϊκὴ ἐπιδοκιμασία ἐξεδηλώθη δι' ὅλων τῶν ψηφισμάτων τὰ ὁποῖα ὡς ἔνδειες ἐθνικοῦ ὁμοφρονοῦν τὰ ὁποῖα ὡς ἔνδειες ἐθνικοῦ μετάνοιας ὅπου ἐπιστέλλονται αὐθορμήτως πρὸς τὴν Κυβέρνησιν. Ἡ λαϊκὴ θέλησις ἐξεδηλώθη διὰ τῶν συνεδρίων, διὰ τῶν ψηφισμάτων τῶν Δημοτικῶν καὶ Κοινοτικῶν ἀρχῶν. "Ἡ θέλησις τῶν ἐργατικῶν καὶ ἀγροτικῶν μαζῶν καὶ ἡ ἀπόλυτος ἐμπιστοσύνη αὐτῶν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐξεδηλώθησαν ἐξ ἅπαντα τὰ ἐργατικά, ἀγροτικὰ καὶ ἀστυγενεματὶνὰ σύνεδρια, εἴτε γενικὰ εἴτε τοπικά, ποὺ ἐγένοντο καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

Δὲν θὰ ἤτο ἄλλως τε δυνατὸν χωρὶς τὴν εὐρυτάτην αὐτὴν λαϊκὴν ἐνστολὴν, χωρὶς τὴν ἐνθουσιώδη ἐπιδοκιμασίαν τοῦ Λαοῦ διὰ τὸ ἔργον τῆς Κυβερνήσεως, νὰ λύσωμεν τὰ τεράστια προβλήματα τὰ ὁποῖα εὑρομεν ἄλυτα ὅταν ἀνελάβομεν τὴν ἀρχήν. Προβλήματα ἐξ ἐκείνων ποὺ δὲν ἀντιμετωπίζονται ἐὰν δὲν αἰσθάνεται μία Κυβέρνησις ὅτι ὁ Λαὸς πιστεύει εἰς αὐτὴν καὶ εἶνε εἰς τὸ πλευρόν της.

Μὲ αὐτὴν τὴν λαϊκὴν ἐμπιστοσύνην καὶ μὲ τὴν πίστιν μας πρὸς τὴν Ἑλλάδα τῆς ἀδρίου προχωροῦμεν εἰς τὸ ἔργον μας. Τὸ ἔργον αὐτό, τὸ παρουσιάζομεν μὲ ὑπερηφάνειαν ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου, τὴν ὅραν κατὰ μὴν ὁποίαν δύο ἔτη συμπληροῦνται ἀφ' ἧς ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Βασιλέως καὶ ἡ ἔκδηλος διάθεσις τῆς δημοσίας γνώμης μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ ἀναλάβωμεν τὸν μεγάλον ἀγῶνα τῆς Κοινωνικῆς καὶ Κρατικῆς ἡμῶν ἀνασυγκροτήσεως.

Τὸ ἰδανικὸν μας εἶναι νὰ ἀφήσωμεν δπισθεν ἡμῶν μίαν Ἑλλάδα ἰσχυράν, μὲ ὀργανωμένας τὰς ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς της δυνάμεις. Ἐδώσαμεν εἰς τὴν Θεάν 'Αθηνᾶν τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα ποὺ θὰ τῆς ἐξασφαλ'ση τὴν ἀμυναν καὶ τὴν δύναμιν. Ἔτσι ὁ "Ἑλλην πολίτης ἡμορεῖ σήμερον νὰ ὁπολογίζῃ τὰς ὑποθέσεις του, χωρὶς τοὺς φόβους καὶ τὰς ἀνησυχίας τοῦ παρελθόντος.

Ἐτακτοποιήσαμεν ἀκολούθως τὰ οἰκονομικὰ τῆς χώρας. Ἐκόπησαν αἱ ἀνομοι χεῖρες, ποὺ ἀφήρουν κατὰ διαφόρους τρόπους τὸ χρῆμα τοῦ Λαοῦ. Αὐτὸ τὸ χρῆμα τὸ διεθέσαμεν εἰς Ἔργα κοινῆς ὠφελείας. "Ἔργα ποὺ θὰ κάμουν παραγωγικοὺς τοὺς ἀγροὺς τῆς Ἑλλάδος, ποὺ θὰ ἀυηψώσουν τὸ ἐπίπεδον τῆς ζωῆς τῶν χωρικῶν μας, ποὺ θὰ δώσουν πλοῦτον, ὑγείαν καὶ χαρὰν εἰς τοὺς ἀγρότας καὶ τὰ παιδιά των. Καὶ ἐκρατήσαμεν τὴν ἑλληνικὴν δραχμὴν σταθερὰν μὲ θυσίας καὶ μέτρα αὐστηρά, χωρὶς νὰ διατάσωμεν. Τὸ ἄλμα ποὺ ἔκαμεν ἡ χώρα εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς Κρατικῆς καὶ Κοινωνικῆς δραστηριότητος εἶναι ἀξέιον θαυμασμοῦ. Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι χαρακτηριστικοὶ καὶ ἀποδεικνύουν ὅτι παντοῦ ὅπου ἔγινεν ἐργασία εἴχομεν καὶ αὔξησιν τῆς ἀποδόσεως. Ὑπῆρξε τόσον γενικὴ ἡ κινητοποίησις τῆς παντοτέας τοῦ τόπου δραστηριότητος, ὥστε νὰ μὴ μείνῃ κλάδος οἰοσδήποτε ἄνευ προόδου.

Ἰδοὺ διατί θὰ προχωρήσωμεν ἀκαμπτοι καὶ ἀποφασιστικοὶ εἰς τὸν δρόμον ποὺ ἐχαράξαμεν τὴν 4ην Αὐγούστου, ὄχι μόνον μὲ διαρκῆς αὔξησαν δύναμιν κοὶ πίστιν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν θέλησιν νὰ κάμωμεν πᾶσαν ἀνευλαβῆ γεῖρα, ἡ ὁποία θὰ ἐτόλμα νὰ ἁγγίσῃ τὸν ἀγῶνα τῆς Κοινωνικῆς καὶ Κρατικῆς ἀναγεννήσεως.

Εἰμεθα ὁ λαϊκώτερον καθεστὼς τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Θὰ τὸ ἐπαναλάβωμεν ἀσάκις εἰ δυνιόλαεις τῆς κρανιᾶς θὰ τολμοῦν νὰ ὁμιλοῦν περὶ πολιτισμοῦ, οἱ ἐθνικοὶ χρεοκόποι θὰ πρέβάλουν τὴν ἀθλίαν των χεῖραν βεβαίως ἀσάκις οἱ θρυαλλαεις τῆς γνωμοῦ θὰ ἐπιχειρήσουν νὰ ὁμιλοῦν περὶ ἐπιχειρήσεων ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ἀγαθῶν.

Ἡ Ἑλλὰς ὁλόληρος ἐπὶ ποδός! Ἐορτάζομεν ἡσὴν ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν τὴν 4ην Αὐγούστου. Καὶ ἐφέτος ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς χώρας παψλᾶζει ὁ λαϊκὸς ἐνθουσιασμός.

Διότι ὁ ἑορτασμὸς τῆς 4ης Αὐγούστου δὲν ἔχει τὴν συμβατικότητα κοιμῶν ἑορτῶν ἐορτῆς. Διότι αἱ λαϊκαὶ μᾶζαι ἐνθιμοῦνται ὅτι μίαν τοιαύτην ἡμέραν μᾶς ἐαναθυμήθηκεν ὁ Θεός· ..αὶ ἐλευρώθημεν ἀπὸ τὴν τρομερὰν δουλείαν ποὺ ἐκυρίαρχεν ἐπὶ τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ μεσάζοντος, τοῦ διεθνοῦς ἐμπορισμοῦ.

Κάθε χρόνον τὴν ἡμέραν αὐτὴν ὁ ἑορτασμὸς θὰ προσλαμβάνῃ τὰς διαστάσεις ἑνὸς πανελληνίου δημοψηφίσματος. Δημοψηφίσματος πηγαίου καὶ ἀβιάστου, διότι ἡμπορεῖ εἰς τὰς λεγομένας ἐλευθέρας ἐκλογὰς νὰ σύρωνται δῶρο ἐνὸς ἑυρόντο ἄλλοτε ἀπὸ τὸν κοιμᾶστὸν γῆ μᾶλαι εἰς τὰς κάλπας καὶ νὰ ψηφίζουν, ἀλλὰ καμμία δύναμις, καμμία δῖα, κανένας δελεασμὸς δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ἕνα λαὸν ὁλόκληρον. ἐὰν εἶνε δοῦλος καὶ δυστυχῆς νὰ χορεύῃ καὶ νὰ τραγουδῇ ἐπὶ ἡμέρας εἰς τοὺς δρόμους.

Ἡ μορφὴ τὴν ὁποίαν ἐπῆρε ἡ ἑορτὴ τῆς 4ης Αὐγούστου, ἀνταποκρίνεται ἀπολύτως πρὸς τὰ αἰσθήματα τῆς χαρᾶς, τῆς ἱκανοποιήσεως, τῆς εὐγνωμοσύνης, τὰ ὁποῖα αἰσθάνεται ὁ λαὸς ὁλόκληρος πρὸς τὴν σταρεωτὴν, τὸν πατριώτην, τὸν πολιτικὸν, τὸν δημιουργὸν, ποὺ δὲν ἐδίστασεν εἰς τὰ 65 του χρόνια νὰ ἀναλάβῃ τὸν τεράστιον ἄθλον τῆς δημιουργίας μιᾶς νέας ἑλληνικῆς περιόδου.

Δι' αὐτὸ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τραγουδεῖ καὶ χορεύει καὶ ἐφέτος ἀπὸ πρωΐας εἰς πόλεις καὶ νήσους καὶ χωριά, εἰς σπίτια, καταστήματα καὶ πλατείας, δι αὐτὸ ἡ Ἑνωλησία δοξολογεῖ, δι' αὐτὸ τὸ Κράτος ἀναπετάσσει τὰς σημαίας του δι' αὐτὸ ὁ στρατὸς ἀγρωπνεῖ, δι' αὐτὸ ἡ Νεολαία φρίσσει, πιστεύει, ὀργανώνεται, δι' αὐτὸ οἱ ἐχθροὶ μισοῦν καὶ ἀπελπίζονται.

Εἰμεθα ὁ λαϊκώτερον καθεστὼς τῆς

ΑΝΩ ΣΧΩΜΕΝ ΤΑΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ κ. Θ. ΝΙΚΟΛΟΥΔΗ

Ὁ Ὑφυπουργὸς τοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ ὡμίλησε διὰ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ ἐθνικοφίᾳ τῆς 4ης Αὐγούστου. Ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Νικολούδη ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἡ Ἑλλὰς ὁλόληρος ἐπὶ ποδός! Ἑορτάζομεν ἤσὴν ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν τὴν 4ην Αὐγούστου. Καὶ ἐφέτος ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς χώρας παψλᾶζει ὁ λαϊκὸς ἐνθουσιασμός.

Διότι ὁ ἑορτασμὸς τῆς 4ης Αὐγούστου δὲν ἔχει τὴν συμβατικότητα κοιμῶν ἑορτῶν ἐορτῆς. Διότι αἱ λαϊκαὶ μᾶζαι ἐνθιμοῦνται ὅτι μίαν τοιαύτην ἡμέραν μᾶς ἐαναθυμήθηκεν ὁ Θεός· ..αὶ ἐλευρώθημεν ἀπὸ τὴν τρομερὰν δουλείαν ποὺ ἐκυρίαρχεν ἐπὶ τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ μεσάζοντος, τοῦ διεθνοῦς ἐμπορισμοῦ.

Κάθε χρόνον τὴν ἡμέραν αὐτὴν ὁ ἑορτασμὸς θὰ προσλαμβάνῃ τὰς διαστάσεις ἑνὸς πανελληνίου δημοψηφίσματος. Δημοψηφίσματος πηγαίου καὶ ἀβιάστου, διότι ἡμπορεῖ εἰς τὰς λεγομένας ἐλευθέρας ἐκλογὰς νὰ σύρωνται δῶρο ἐνὸς ἑυρόντο ἄλλοτε ἀπὸ τὸν κοιμᾶστὸν γῆ μᾶλαι εἰς τὰς κάλπας καὶ νὰ ψηφίζουν, ἀλλὰ καμμία δύναμις, καμμία δῖα, κανένας δελεασμὸς δὲν ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ἕνα λαὸν ὁλόκληρον. ἐὰν εἶνε δοῦλος καὶ δυστυχῆς νὰ χορεύῃ καὶ νὰ τραγουδῇ ἐπὶ ἡμέρας εἰς τοὺς δρόμους.

Ἡ μορφὴ τὴν ὁποίαν ἐπῆρε ἡ ἑορτὴ τῆς 4ης Αὐγούστου, ἀνταποκρίνεται ἀπολύτως πρὸς τὰ αἰσθήματα τῆς χαρᾶς, τῆς ἱκανοποιήσεως, τῆς εὐγνωμοσύνης, τὰ ὁποῖα αἰσθάνεται ὁ λαὸς ὁλόληρος πρὸς τὸν σταρεωτὴν, τὸν πατριώτην, τὸν πολιτικὸν, τὸν δημιουργὸν, ποὺ δὲν ἐδίστασεν εἰς τὰ 65 του χρόνια νὰ ἀναλάβῃ τὸν τεράστιον ἄθλον τῆς δημιουργίας μιᾶς νέας ἑλληνικῆς περιόδου.

Δι' αὐτὸ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τραγουδεῖ καὶ χορεύει καὶ ἐφέτος ἀπὸ πρωΐας εἰς πόλεις καὶ νήσους καὶ χωριά, εἰς σπίτια, καταστήματα καὶ πλατείας, δι αὐτὸ ἡ Ἑνωλησία δοξολογεῖ, δι' αὐτὸ τὸ Κράτος ἀναπετάσσει τὰς σημαίας του δι' αὐτὸ ὁ στρατὸς ἀγρωπνεῖ, δι' αὐτὸ ἡ Νεολαία φρίσσει, πιστεύει, ὀργανώνεται, δι' αὐτὸ οἱ ἐχθροὶ μισοῦν καὶ ἀπελπίζονται.

Εἰμεθα ὁ λαϊκώτερον καθεστὼς τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Θὰ τὸ ἐπαναλάβωμεν ἀσάκις εἰ δυνιόλαεις τῆς κρανιᾶς θὰ τολμοῦν νὰ ὁμιλοῦν περὶ πολιτισμοῦ, οἱ ἐθνικοὶ χρεοκόποι θὰ πρέβάλουν τὴν ἀθλίαν των χεῖραν βεβαίως ἀσάκις οἱ θρυαλλαεις τῆς γνωμοῦ θὰ ἐπιχειρήσουν νὰ ὁμιλοῦν περὶ ἐπιχειρήσεων ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ἀγαθῶν.

Ἡ Ἑλλὰς ὁλόληρος ἐπὶ ποδός! Ἑορτάζομεν ἤσὴν ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν τὴν 4ην Αὐγούστου. Καὶ ἐφέτος ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς χώρας παψλᾶζει ὁ λαϊκὸς ἐνθουσιασμός.

Ἐξεμέθα λοιπὸν τὸ λαϊκώτερον καθεστὼς τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ὁ Ἰωάνης Μεταξᾶς μὲ τὴν ἀπλῆν, βαθεῖαν ἀπέραντον ἀγάπην τῆς μᾶζης. Ἄν ὁ ναγκωσθῇ θεβαίως ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔταξε τὴν ζωήν του καὶ τὴν εὐτυχία του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἔθνους ἐφανῇ σκληρὸς διὰ τοὺς δυσσοδομοῦντας κατὰ τῆς λαϊκῆς εὐτυχίας καὶ ἰσχύος τοῦ Κράτους, θὰ τὸ κάμῃ, ἐπὶ ἡμορεῖ πέντε, δέκα ἑκατὸν κακοὶ Ἕλληνες νὰ χαλοσθοῦν.

Ἀλλ' αὐτὸ δὲν θὰ εἶνε τυραννία. Θὰ εἶνε καθαρμὸς καὶ λύτρωσις ἑνὸς λαοῦ ὁλοκλήρου, ἀποφασισμένου νὰ ζήσῃ μὲ ἀν νέαν ζωήν.

Ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ ἐπιείκεια τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς 4ης Αὐγούστου παρεξηγήθησαν καὶ δέκα ἑβδομάδες πρόσσοπα ἐνόσων ὁτι ἠθύνανο νὰ ὑψωσουν προχῆς εἰς τὰ Χανιὰ χεῖρα δέβηλον κατὰ τοῦ Κράτους τῆς 4ης Αὐγούστου. Τὰ ἀπαιτέλεσματα εἶνε γνωστά. Ἐτάφησαν ἡ ὑπὸ τὴν πανελλήνιον ἀγανάκτησιν κὰν τὸν πανελλήνιον ἐλευσασμόν.

Τὸ Ἔθνος, αἰφνιδιασθὲν διὰ μίαν στιγμὴν, συνεχίζει τὸν ὡραῖον, ἀνοδικὸν δρόμον τῆς ἀναγεννήσεως. Ἐπαναλαμβάνω ποτὲ ὁ ὅλιδεὸς πεταμένος τιμῆς, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶνε τὸ αἰσθάνεται ἡ τύχη, ἑνὸς λαοῦ εἶνε κρᾶξις καὶ ἀνὴ ἡθική.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ δημοψήφισμα πανελλήνιον ἑορτασμὸ τῆς 4ης Αὐγούστου ἀναβαπτίζει τὴν Κυβέρνησιν Μεταξᾶ εἰς τὴν λαϊκὴν ἐμπιστοσύνην. Τὸ τεράστιον ἔργον τῆς ἐθνικῆς ἀνοικοδομήσεως θὰ συνεχισθῇ μὲ χεῖρα σταθερά.

"Ἀνω σχῶμεν τὰς καρδίας!

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

"ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ"

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΑΤΗΣΙΩΝ 8

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ :
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ :
Διὰ ἕνα χρόνο Δραχ. 190
Διὰ ἑξῆ μῆνες » 100
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ :
Διὰ ἕνα χρόνο Λίρα 1

Ὑπεύθυνος Διευθυντὴς
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ
Ἑλληνικὸ, Δ' Στάσις

Διευθυντὴς Τυπογραφείου
ΔΗΜΟΣΘ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ
ὁδὸς Ἀρίστοκλος — Πειραιὰς

Διὰ τὸ περιεχόμενον τῶν διαγραμμάτων τὰ «Π. Γ.» δὲν ἔχουν καμμιὰ εὐθύνη.

Θέατρο Μαρίνας Κοτοπούλη

Στὸ θέατρο τῆς κ. Μαρίκας Κοτοπουλῆ ἐξακολουθεῖ νὰ παίζεται μ' ἐπιτυχία κωμῳδία τοῦ Σόμερσετ Μὶρμ «Ἡ λαίδη πάτσιν ἐξοχεῖ». Μετὰ ὁ θέασος θ' ἀνεβασθῇ τὴ νέα κωμῳδία τοῦ κ. Θ. Συναδινοῦ «Κοῦλς ἤλθες».

Θέατρο Κατερίνας Ἀνδρεάδη

Στὸ θέατρο τῆς κ. Κατερίνας Ἀνδρεάδη ἐξακολουθεῖ νὰ παίζεται μ' ἐπιτυχία ἡ μουσικοπαιγνία τοῦ Μπάρρ «Τὰ παράσκηνα τῆς γυναικός» κ' ἡ κωμῳδία τοῦ Ζερκλαν «Ἐν ἥσυχα».

Βασιλικὸ Θέατρο

Στὸ ἐφετεινὸ ρεπερτόριο τοῦ Β. Θεάτου συμπεριλήφθηκε τὸ νέο ἔργο μὲ βαθυστοχαστὴ ἀποδοχὴ «Ὁ σταυρὸς καὶ τὸ σπαθὶ» τοῦ ἑλλαδικοῦ συνεργάτη μας κ. Ἀγγελοῦ Τερζάκη.

Ὑποείθριος ἑορτὴ

Ἡν παρουσίφη Κυριακὰ στὰ γραφεῖα τοῦ σωματείου ἠθοποιῶν ἔγινε σύσκεψη ἠθοποιῶν τοῦ θεάτρου γιὰ νὰ συζητήσουν τὸν τρόπο τῆς ἐνέργειας τῶν ἀπόρων καλλιτεχνῶν.

Στὴ σύσκεψη αὐτὴ, ποὺ μετοῦ τῶν ἄλλων παρευρέθηκαν οἱ κυρίες Μαρίκα Κοτοπούλη, Μιράντα Μυρσᾶ, Κατίνα Παξινοῦ κ.λ.π. κ. Θ. Συναδινὸς, Μάρκος Ρόκας, Ν. Λάσκαρης, Π. Ἀλεξανδρῆς, Ἀλ. Βελάκης, Ρούζαν Σαμαρίτη καὶ Χατζηαποστόλου, ἀποφασίσθηκε ἡ ἵδρυσις ἑορτῆς ὑπὲρ τῶν ἀπόρων καλλιτεχνῶν. Στὴν ἑορτὴ αὐτὴ, ποὺ θὰ γίνῃ τὸν Σεπτέμβριο θὰ συμμετάσχουν οἱ γνωστοὶ καλλιτέχνες τοῦ θεάτρου.

Τὸ Β' Πανιόνιον Συνέδριον

Ἀνοιγεται ἀπὸ πρόσκλησιν τῆς Ἑταιρίας Ἑλληνικῶν Μελετῶν, τῆς ὁποίας προεδρεύει ὁ διευθυντὴς τῆς Βιβλιοθήκης κ. Κ. Σαλβάτορε, τὸ Πανιόνιον Συνέδριον. Τὸ Συνέδριο θὰ ἀσχοληθῇ μὲ ἐξέτασιν προσωπικῶν ἔργων τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ θὰ γίνουν ἐνδιαφέρουσες ἀνακοινώσεις γύρω ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ αὐτὰς ἐκφράσεις ἀναφέρομεν τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ Ἀθ. Ἀγγελόπουλου «Ἡ ἀνάγκη καὶ τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρίας τῶν Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων, τὴν τῶν Ἐπιστημονικῶν Μελετῶν κ.λ.π.

Ἀπὸ τὴν ΚΕΡΚΥΡΑ-ΙΟΝ ΒΗΜΑ, τῆς 23 καὶ 30 Ἰουλίου, πεζογραφήματα τοῦ κ. Νάρκισσου, μουσικὸ σημείωμα τοῦ κ. Χ., τὶς μελέτες «Ἡ Ἰόνιος Βιβλιοθήκη, καὶ ἐθνικοποίησις καὶ ἔρευνα βιβλιολογία» τοῦ κ. Π. Πελλοπίου, παρακολούθηση τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς, κλπ.

Ἀπὸ τὴν «ΠΡΟΟΔΟ» Ἀλμυροῦ, τῆς 14 Αὐγούστου, τὸ ἄρθρο «Ἀντίθεση Ἀντιθήσεων» τοῦ κ. Θανάσση Χαρατσάκη, τὸ ποίημα τοῦ κ. Παλαιᾶ, φιλολογικὰ σημειώματα, κλπ.

— Στὴν «ΕΡΕΥΝΑ» Λίγειου, τῆς 31 Ἰουλίου, τὴ συνέχεια τοῦ βιογράφου «Ἀνωνυμιόντος τὸ ἔργο τῆς τοῦ κ. Κλ. Μιμικοῦ, φιλολογικὰ σημειώματα κλπ.

— Στὴ «ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ» Καρπενησίου, τῆς 14 Αὐγούστου, πεζογράφημα τοῦ κ. Δημ. Μπάλλα, λογοτεχνικὰ σημειώματα, δημοτικὸ τραγοῦδι ἀπὸ τὴ συλλογὴ τοῦ κ. Π. Κολόκα, καὶ ἄλλες ἐνδιαφέρουσες συνεργασίες.

— Στὸ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ», τῆς 12 Αὐγούστου, τὴ συνέχεια τῆς λογοτεχνικῆς μελέτης «Ἠπειρωτικοὶ τοπωνυμίαι ἐλληνικοῦ ὀβριζόμενοι τοῦ μητροπολίτη κ. Ἀθηναγόρου, διάφορα φιλολογικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ σημειώματα, καὶ ἄλλες ἐνδιαφέρουσες συνεργασίες.

— Στὴν «ΠΡΟΟΔΟ» Ζακύνθου, καθημερινὴν ἐφημερίδα, τακτικὴ παρακολούθηση τῆς πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς, ποιήματα τοῦ κ.

ΓΡΑΦΕΙΑ
Πατησίων 8
ΤΗΛ. 30-461

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΑΘΗΝΑ Περίοδος
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ
Ἀριθ. φύλλου 9

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΡΟΜΑΙΝ ΡΟΛΛΑΝ

ΣΤΟΥΣ «ΤΑΪΜΣ» ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Τελευταῖα, ὁ Ρομαὶν Ρολλάν, ποὺ ζοῦσε χρόνια στὴν Ἑλβετία, ἐγκαταστάθηκε στὸ Βεζελαὶ τῆς Γαλλίας. Μερικὲς ἀμερικάνικες ἐφημερίδες, ἀναγγέλλοντας τὴν εἴδηση αὐτή, ἔγραψαν πώς ὁ συγγραφέας τοῦ «Ζὰν Κριστόφ», (ποὺ εἶναι τώρα 72 χρονῶ), εἶναι «σωματικὰ καὶ πνευματικὰ καταβεβλημένος» καὶ πώς γύρισε στὴν πατρίδα του ἀφοῦ ἔμεινε «ἐξόριστος» στὴν Ἑλβετία γιὰ μερικὰ χρόνια.

Ἡ μεγαλύτερη ἐφημερίδα τῆς Ἀμερικῆς, «Οἱ Τάϊμς τῆς Νέας Ὑόρκης», δημοσιεύοντας τὴν εἴδηση αὐτή, ποὺ ἦλθε ἀπὸ τὸ Παρίσι, ἐξέφρασε κάποιες ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴν «πνευματικὴ καὶ σωματικὴ κατάπτωση» τοῦ Ρολλάν.

Στὸ φύλλο τῆς 23ης Ἰουλίου δημοσιεύεται ἕνα γράμμα τοῦ ἴδιου τοῦ Ρομαὶν Ρολλάν, μὲ ἡμερομηνία 4 Ἰουλίου ἀπὸ τὸ Βεζελαί, ποὺ ἔρχεται νὰ βάλει τὰ πράγματα στὴ θέση τους.

Νὰ τί γράφει λοιπὸν ὁ συγγραφέας:

«Κάπως ἀργὰ περιῆλθε σὲ γνώση μου μιὰ εἴδηση ποὺ ἀναγράφηκε στὴν ἐφημερίδα σας γιὰ μένα. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἀνασκευάσω μερικὰ λάθη σ' αὐτὴ τὴν εἴδηση. Γράφετε πώς «ὡρισμένοι φίλοι» μὲ θεωροῦν «σωματικὰ καὶ πνευματικὰ καταβεβλημένο» καὶ ἀμφιβάλλετε γιὰ τὴν πληροφορία αὐτή. Αὐτοὶ οἱ δῆθεν «φίλοι», ποὺ δὲν τοὺς ξαίρω, φαίνεται νὰ μὴ μὲ γνωρίζουν διόλου.

Δὲν αἰσθάνομαι τὴν ἐλάχιστη «κούραση», τὴν παραμικρὴ «κατάπτωση». Γιὰ τὸν πατέρα τοῦ «Ζὰν Κριστὸφ» ἡ λέξη ἀποθάρρυνση εἶναι ἄγνωστη καὶ ὁ ἐπιούσιός μου ἄρτος εἶναι ἡ ἐργασία καὶ μόνη. Τρεῖς μῆνες πρὶν ἔδωκα στὴ δημοσιότητα ἕνα δίτομό μου ἔργο γιὰ ἕναν ἀπὸ τοὺς ἐφεστίους μου θεούς, τὸν Μπετόβεν: Τὸ Τραγούδι τῆς Ἀνάστασης (γιὰ τὶς τελευταῖες Σονάτες γιὰ πιάνο καὶ τῶν Μίσσα Σολέμνις). Σήμερα στέλνω στοὺς ἐκδότες μου στὴν Ἀμερικὴ τὸ χειρόγραφο γιὰ ἕνα μικρό μου ἔργο μὲ θέμα τὸν Ζὰν Ζὰκ Ρουσσώ. Γράφω ἐπίσης ἕνα δρᾶμα ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸν Ροβεσπιέρο, ποὺ ἔρχεται νὰ συμπληρώσει τὸν κύκλο μου τοῦ «Θεάτρου τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης».

Οὔτε εἶναι ἀλήθεια πώς γύρισα γιὰ νὰ ἡσυχάσω στὸ Κλαμεσύ, τὴν πολίχνη ὅπου εἶδα τὸ φῶς. Ἀπὸ τώρα κ' ὕστερα ἡ μόνιμή μου κατοικία θὰ εἶναι τὸ Βεζελαί, ἡ ἀρχαία πόλις μὲ τὴν περίφημη βασιλική της τῆς Παναγίας, ἀπ' τὴν ὁποία πέρασαν ὁ Φίλιππος Αὔγουστος, ὁ Ριχάρδος ὁ Λεοντόκαρδος καὶ ὁ Ἅγιος Βερνάρδος, ποὺ ἐκήρυξε ἐκεῖ τὴν Δευτέρα Σταυροφορία. Χιλιάδες ἐπισκέπτες ἀπ' ὅλες τὶς μερὲς τοῦ κόσμου ἔρχονται ἐδῶ κάθε χρόνο.

Γύρω ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους της τοίχους, ποὺ τοὺς σκεπάζουν λουλούδια, ἐκτείνεται ἕνας ἀπέραντος ὁρίζοντας. Καὶ στὰ πόδια τῆς πόλης, στὶς ὄχθες τοῦ Jonne. Εἶναι ὁ τόπος ποὺ περιγράφω στὸ «Colas Breugnon». Δὲν εἶναι μιὰ ἀπομονωμένη γωνιά, αὐτὴ ποὺ θὰ ἐρχόμουνα νὰ ζητῆσω καταφύγιο. Εἶναι ἕνα ἐκτεταμένο παρατηρητήριο, μεγαλύτερο καὶ πιὸ ἐλεύθερο ἀπὸ τὴν σημερινὴ Ἑλβετία. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἔφυγα ἀπ' τὴ χώρα ἐκείνη καὶ γύρισα στὴ Γαλλία.

»Πρέπει νὰ προσθέσω πώς οὐδέποτε—οὔτε στὸ διάστημα τοῦ πολέμου, οὔτε ἀργότερα—διετέλεσα «ἐξόριστος». Στὴν Ἑλβετία ἔζησα ἐπειδὴ τὸ θέλησα ἐγώ καὶ γυρνοῦσα στὴ Γαλλία κατὰ διαστήματα. Ὑπάρχουν μῦθοι ποὺ δύσκολα σκοτώνονται. Δὲν πρέπει ὅμως οὐδέποτε νὰ ἐγκαταλείπει κανεὶς τὸν ἀγῶνα γιὰ νὰ καταστρέψει αὐτοὺς τοὺς μύθους μιὰ γιὰ πάντα.

ΡΟΜΑΙΝ ΡΟΛΑΝ»

ΕΚΘΕΣΗ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ 1939

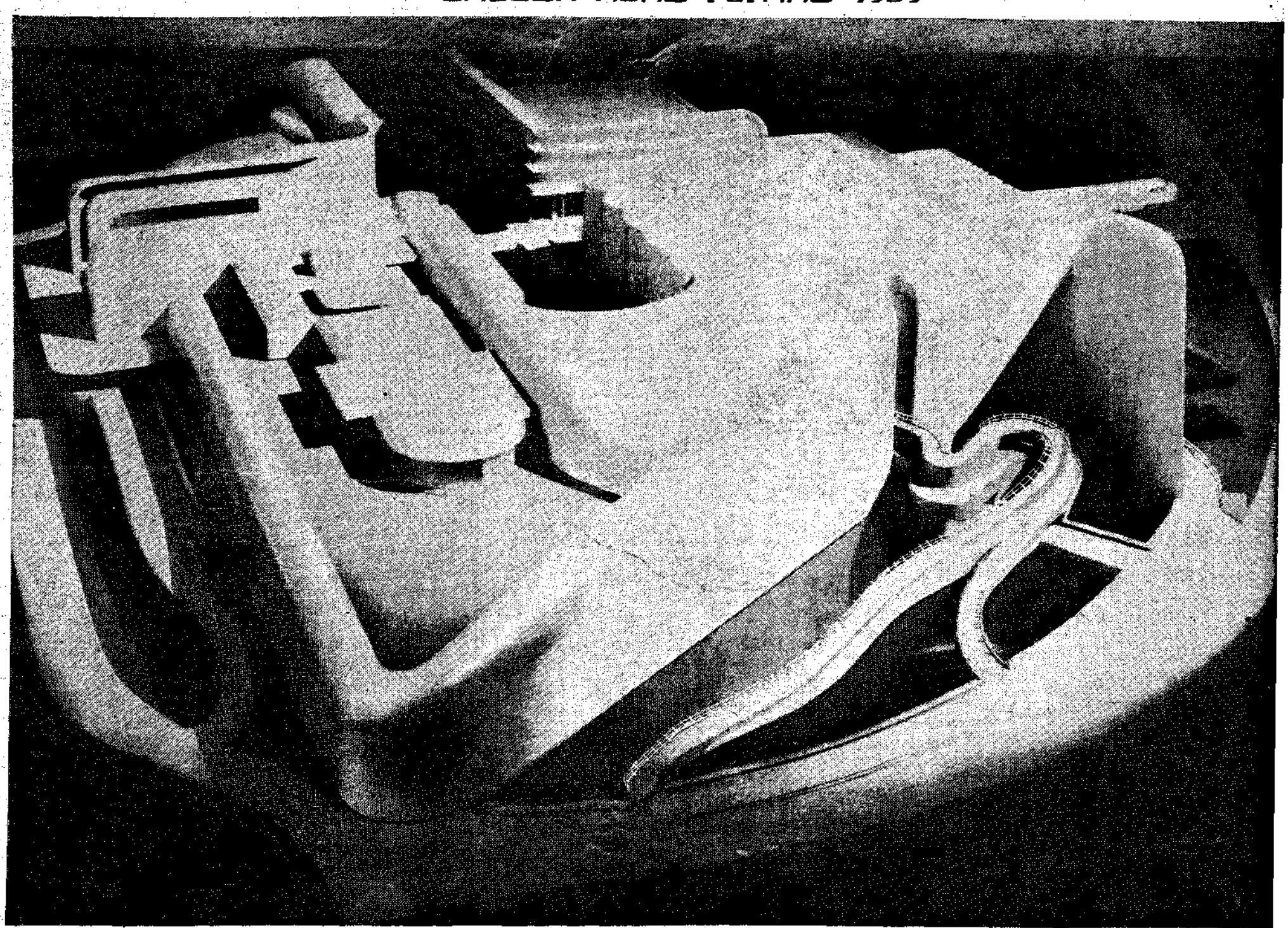

Ἡ μακέτα τοῦ κτιρίου τῆς Ἑταιρίας αὐτοκινήτων Τζένεραλ Μότορ γιὰ τὴν Ἔκθεση τῆς Νέας Ὑόρκης τοῦ 1939, χαρακτηριστικὴ τῶν νέων τάσεων τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τὸ σχέδιο εἶναι ἔργο τοῦ ἀμερικανοῦ ἀρχιτέκτονα Ἄλμπερ Κάν